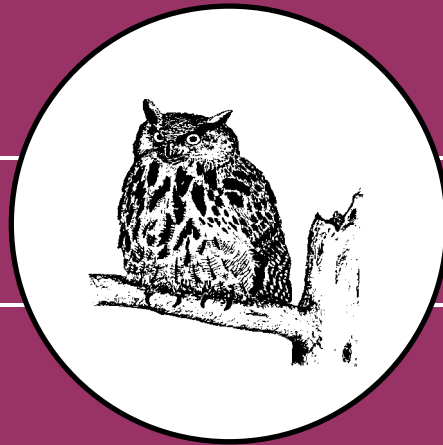

HUJON

Nr. 1 – 2008

Årgang 34

Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Oppland – Fylkets fuglevernforening

Løvsangeren – vår vanligste fugl

Det de færreste er klar over her til lands, er at løvsangeren trolig er vår mest tallrike fugl. Dompap og kjøttmeis kjenner de fleste igjen, men når det kommer til løvsangeren, har de ikke engang sett eller hørt om den. – Men det er heller ikke så rart, for denne anonyme sangfuglen gjemmer seg gjerne i det rike løvverket. Der er den slett ikke lett å få øye på, der den smetter urolig omkring på stadig jakt etter insekter mellom løvverket. Har du først lært deg de behagelige og fløyelsmyke strofene, ja! Da hører du stadig løvsangere om du beveger deg i løv- og blandingsskogen. Du kan også finne den i granskogen, hvor det er innslag av løvtrær. – Ja selv i fjellbjørkeskogen er den tallrik. (Foto: Svein Bekkum)

Treet!

I hundre år har jeg trofast her stått,
Sett gårdsfolket streve – slått etter slått
Om kvelden de kvile har fått ved min fot –
Skygge, fred, drømmer og mot!

De dager er talte, de finnes ei mer!
Nå suser alle forbi – ei hører eller ser.
Jeg undres så meget – hva målet kan være
Aldri føle stillheten – det å være nære.

Stopp nå opp – og la DU få være deg selv.
Hør fuglene kvitre – sov godt i kveld

Åss

Dette er et dikt jeg fant på
et tre, på et nedlagt
småbruk, rett i nærheten av
der hvor jeg bor.
– Jeg synes det traff
skikkelig, med tanke på den
tiden vi lever i, – hvor folk
haster av gårde i sin travle
hverdag. – En tid hvor egoet
og pengebegjæret styrer
mer og mer av vår
dyrebare tid. Dessverre er
det stadig flere som
glemmer å leve oppe i det
hele. – De glemmer
å se og høre naturen tale.

Per Åge Skålerud

HUJON

Medlemsblad for Norsk Ornitologisk Forening avdeling Oppland

Foreningens adresse: NOF avd. Oppland, postboks 18, 2882 Dokka Innbetalingsadresse: NOF avd. Oppland, Jan Kåre Roang, Solli, 2616 Lismarka Postgirokonto: 7874.06.60631	
MEDLEMSKAP: Kr. 150,- for personer over 18 år Kr. 50,- for de under 18 år Kr. 10,- ekstra for hvert familiemedlem	STYRET: Leder: Even Dehli Moen, 2770 Jaren, Tlf: mob. 975 09 911 E-post: evendehli@yahoo.no
Redaktør: Per Åge Skålerud Kvartsvæien 28, 2830 Raufoss Tlf: 611 93968 E-post: fugleper@bluezone.no Stoff til neste nummer sendes redaktøren innen: 01.mai. Send pr. E-post skrevet i Microsoft Word, eller send pr. brev. Trykk: Tøyen Trykk Opplag: 400 eks. Strektegninger ved: Trond Haugskott Fylkeslaget hører inn under: Norsk Ornitologisk Forening, Sandgata 30B, 7012 TRONDHEIM Tlf: 73 52 60 40 Fax: 73 52 40 90 Hovedforeningen utgir følgende tidsskrift: Vår Fuglefauna, Ornis Norvegica, Cinclus og Ringmerkeren. LRSK: Jon Opheim (husk å sende inn dine observasjoner)	Nestleder: Geir Høitomt Rute 527, 2870 Dokka, Tlf: mob. 99249948 E-post: mt@randsfjordmuseene.no
	Sekretær: Jon Opheim 2636 Øyer, Tlf: 612 74305 og mob.90 50 37 06 E-post: jon.opheim@statskog.no
	Kasserer: Jan Kåre Roang Solli, 2616 Lismarka tlf. 623 63186 E-post: jkr@mjosen.no
	Styremedlem: Bjørn Harald Larsen Ringveien 6A, 2830 Raufoss Tlf: 611 90385 og mob. 977 49 350 E-post: bh-lar@frisurf.no
	Styremedlem: Olav Werner Grimsby 2660 Dombås, Tlf: 612 45017 E-post: wgrimsby@online.no
	Varamedlem: Ragnar Ødegård Anders Sandvigsgt. 38 2609 Lillehammer Tlf: 612 54154 E-post: ragg56@online.no
	Varamedlem: Christin Valsjø Per Gynts vei 12B, 2619 Lillehammer Mobil: 90 53 95 83 E-post: christin.valsjo@pb.com
Nyttige internettadresser: www.birdlife.no www.fugler.net www.naturogfritid.no	INTERNETTSIDE UNDER UTBREDDING
Hjemmesiden til NOF Oppland: www.oppland.fugler.org	

Innhold:

Hujon nr. 1 – 2008

Lederens spalte	6
Hubroregistreringer	8
2008 – Året som gikk	9
Horndykkerrapport.....	12
Turrappport - Fokstumyra	43
Turrappport - Utsira	46
Sjøfugler	50
Jentetur/kurs	52
Portrettet	54
Skadefellingsforskrifter	59
Jaktfalkrapport	62
Fugler – og fuglekasser	71
Ny reirmodul	80
Orientering fra styret/Offentlige uttalelser	82/86
Nasjonalt rapportsystem	90
Siste nytt	94
Årsberetning/Årsmøtereferat 2007.....	99/104
Opprop – Kattuglekasseprosjekt	105
<u>Tur-programmet for våren</u>	106
Årsmøtet	107

Foto framside: **Havelle** av Lars Kapelrud

Foto bakside: **Stær** av Ole Jørgen Liodden

Lederens spalte

Even Dehli

Småsporven gjeng i tunet!

Småsporven gjeng i tunet
og tippar korn og ribbar strå
og hev so god ei une
og lær åt katten grå.
Pip, pip, det so seg lagar
alle dagar,
at Monsemann meg jagar,
men kan meg aldrig få.

Eg er so lett på vengjen
og Mons må sleikje seg om trut;
kvitt, kvitt, den gamle drengen,
han fekk so mang ei sut.
Og om i vide ringar
hauken svingar,
eg bort meg kverv og kringar
og slepp av leiken ut.

Eg lever dagar lette
og er fonøyd , å ja, å ja!
Kvar deg eg fær min mette
som eg helst vil ha.
Pytt, pytt, kven spør om føda?
Nok i løa!
Der ligg den rike grøda;
der kan eg berre ta.

Og tidt eg fær i joli
ein godbit fin av Veslemøy;
og frys det, hev eg skjol i
det gode varme høy.
Og so - kvitt-kvitt, godmår'n!
:/:so kjem våren;:/:
då fri på vengen boren
eg bygger reir på øy.

OPPLYSNINGER ANGÅENDE DIKTET :

Teksten er skrevet av Arne Garborg og er en del av diktverket Haugtussa. Det er en fortelling på vers om den unge jenta Gislaug eller Veslemøy som får tilnavnet Haugtussa fordi ho er synsk. Første delen i fortellinga - Heime - skildrer livet hjemme på gården der Veslemøy voks opp, og diktet hører til denne delen. Garborg skrev det meste av Haugtussa på Jæren vinteren 1894 - 95.

VERVEAKSJONEN !

Resultatet fra verveaksjonen i 2007 ble hele 100 nye medlemmer! Dette betyr en økning i medlemstallet vårt på over 50 % og for første gang har NOF-Oppland over 300 medlemmer! Dette kan vi være svært godt fornøyd med. Forhåpentligvis vil det øke vår aktivitet og slagkraft i fuglevernet.

På årsmøtet vårt på Lillehammer ble premiene delt ut. Alle ververne fikk fine premier!

1.premien var en kompaktkikkert til en verdi av 3.500.-kr og den gikk til Even Dehli. Han hadde vervet hele 68 nye medlemmer! 2.premie var Cappelens fuglebok og den gikk til Per Åge Skålerud med 9 medlemmer. Samme premie fikk Geir Langsveen og Olav W. Grimsby på delt 3.plass med 5 medlemmer vervet. Arne-Finn Kjellman vervet også 5 medlemmer og fikk fuglesang CD. Det fikk også Jon Opheim og Ragnar Ødegård med 2 medlemmer. Noen medlemmer ble også vervet via hjemmesida vår. En håndkikkert til en verdi av nesten 3.000.-kroner ble trukket blant ververne og den gikk til Arne-Finn Kjellman.

Men sjøl om verveaksjonen er avsluttet, er det naturligvis viktig å påvirke enda flere til å støtte oss ved å melde seg inn.

Bli med på hubroregistreringer i 2008

Norsk Ornitologisk Forening har utpekt hubro som ”årets fugl” og ønsker med dette en landsomfattende innsats for å kartlegge artens status

Av Jon Opheim

I den nye ”rødlista” fra 2006 er hubroen plassert som ”sterkt truet.” Dette har bl.a. bakgrunn i til dels store bestandsreduksjoner på Vestlandet, hvor arten tidligere hadde gode betingelser.

Bestanden i innlandet er heller ikke det den en gang var, og i Oppland har vi i de senere årene antydnet bare 5 – 10 par. Muligens har dette vært noe pessimistisk anslått - på bakgrunn av at vi i løpet av de siste 10 årene har hørt arten på 28 lokaliteter, fordelt på 18 kommuner. Hvor mange av disse som har vært enslige hanner har vært vanskelig å bedømme.

Vi har også sammenfattet alt vi har av registreringer i perioden 1980 – 2007. Arten ble da hørt på 54 lokaliteter i 21 av fylkets 26 kommuner.

Vi oppfordrer med dette alle medlemmene til å dra ut for å lytte etter hubro. Hubroens ropeaktivitet er sterkt varierende. Den beste lytteperioden er gjerne fra solnedgang og ca. 1 time utover. Det er derfor sterkt ønskelig å få besøkt alle lokalitetene minst en gang i dette tidsrommet på døgnet.

Og er du så heldig å høre hubro så ikke begynn å gå mot dens tilholdssteder. Dette er en av våre aller mest følsomme arter når det gjelder forstyrrelse i hekketida.

Da håper vi på mange meldinger utover ettervinteren/våren. Meld gjerne fra til **Jon Opheim** (som er fylkeskontakt for årets registreringer). Tlf. **61274305/ 90503706**, eller e-post (**joopheim@bbnett.no**). Meldinger kan også sendes andre i styret – se adresser i Hujon.

2008 – Året som gikk

Av Per Åge Skålerud

Nok et år har passert

Oppland er et stort fylke, og det blir derfor litt vanskelig for meg å få gitt et riktig værbilde for hele fylket. Et mest riktig bilde må det derfor nødvendigvis bli for mitt nærområde: Vest-Oppland. Det ville derfor vært ønskelig med en person i Valdres –og Dovreområdet som kunne bistå med rapporter i sine nærområder. Håper noen melder sin interesse for denne jobben.

vintermånedene

De første månedene bød på et variert, men vinterlig vær. Det var rikelig med snø i fjellene, spesielt over Valdresflya. Vi opplevde mange dager med snø. Periodevis var det opp mot – 20 kuldegrader. Vinteren ble raskt avbrutt tidlig i mars da sola og mildværet virkelig gjorde sitt inntog. For min egen del husker jeg at det nydelige skiføret plutselig og brutalt var over, selv om det egentlig var nok snø å gå på i en periode ennå. Det ble sagt fra metrologisk hold at mars var den mildeste som var blitt målt noensinne. Middelsestemperaturen lå 7 grader høyere enn normalt, og det er mye. Mange av trekkfuglene begynte allerede å bre seg innover fylket.

våren

Også april bød på mye flott vær, og i dagene før påske lå det an til en drømmeuke, men på skjærtorsdag blåste det opp med en sur vind. I fjellet opplevde man til og med full storm. Selv om den siste perioden av april narret oss til å tro at nå er sommeren her, så gikk det som det oftest går. Ikke noe varer evig og mai måned ble en heller sur og kald periode. – Forsinket snøsmelting i fjellet gav flomfare, men det gikk bra denne gangen også. Svarthalsdykkeren sviktet ikke Dokkadeltaet denne våren heller, nå med hele 3 individer. Senere skulle vi få svaret på denne gåten, da den ble funnet hekkende i fylket senere i sesongen. – En skikkelig ornitologisk bombe.

forsommeren

Juni ble introdusert med et eventyrlig sommervær, og vi nærmet oss etter hvert 30 + grader i skyggen. Sola strålte, og alle ble skikkelige optimister hva sommeren angikk. Men også denne gangen skulle vi bli minnet om hvor ustabil sommeren, og hvor fort ting kan snu i dette landet opp mot nord. For i midten av måneden satte "monsunregnet" inn. Det ble snakket om nedbørsrekorder rundt omkring i fylket, og en heller kjølig periode vi helst vil glemme. Måneden hadde likevel gitt bra med vaktelobservasjoner. Faktisk et av de bedre årene vi har opplevd. Til og med på over 1000 meters høyde fikk vi rapporter om at den var hørt. På sangerfronten ble det vel litt over pari med myrsangere. Det ble ellers rapportert om rekordår for busksangeren rundt omkring i landet, men her i Oppland klarte vi ikke å lokalisere et eneste individ til tross for at fylket vårt har en bra prosentvis andel av de funnene som har blitt gjort i tidligere år. Jeg er likevel sikker på at det satt flere individer rundt omkring som vi ikke klarte å finne. En elvesanger i Totenvika var derimot en vel så god erstatting. Det foreligger vel bare et funn eller to fra denne eksotiske sangeren fra før.

sommeren

Regnet fortsatte og fortsatte, ferien kom og gikk. Hele måneden var preget av usedvanlig ustabil og vått vær. Denne måneden slapp jeg faktisk og vanne i hagen, og har vel egentlig ikke sett blomsterprakten så frodig. Jeg tror jeg noterte meg for 24 regndager her hvor jeg bor. Det følte mer som å oppholde seg i Bergen. Periodens ornitologiske godbit fra denne perioden var en egrerthege i Nord Fron den 27.mai.

August startet opp med flott vær den første uka, men også denne måneden gav sine doser med nedbør. En del av dette regnet kom veldig lokalt, og områdene rundt Dokka opplevde den største flommen i fylket siden flommen i Gudbrandsdalen i 1995. Veier ble stengt mange steder fra Dokkaområdet til Snertingdalen. Måneden ellers var skiftende med en del sol, uten at temperaturene på noen som helst måte tok av i positiv retning. De store vannføringene gjennom hele sommeren førte selvsagt til høy vannstand i de store innsjøene våre. Således var ikke forventningene og grunnlaget til stede for noe bra vadertrekk.

Høsten

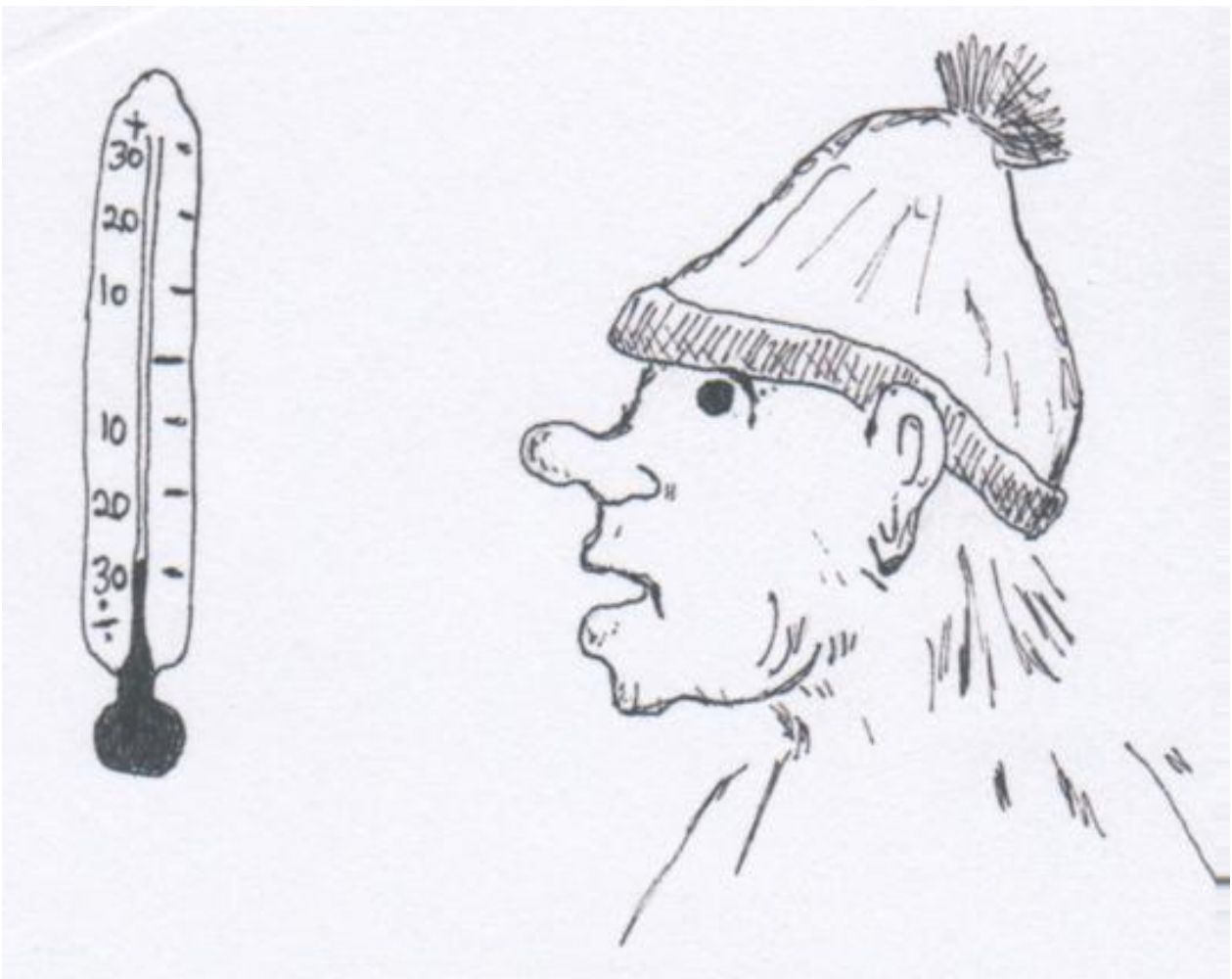
En del frostnetteri september, men mindre nedbør enn normalen. Siste del av måneden gav vinder fra sør med historiens største alkeinvasjon og noen lomvier innover Oslofjorden og Østlandet, Årsaken var i all hovedsak matmangel i Nordsjøen. Dette som en følge av feilslått fiskerinæringspolitikk og klimaendringenes innvirkning på livet/temperaturen i havet. Oktober var overveiende en fin høstmåned, selv om vi fikk en liten smak av vinter. Det sies også at vi denne høsten har opplevd en invasjon av stjertmeis.

Jeg har riktignok sett noen flokker med stjertmeis, men sitter ikke igjen med følelsen av at den i år opptrer som en invasjonart, men når denne påstanden er lagt frem, så stemmer nok de faktaene.

Den virkelige godbiten for denne høsten tilfaller blåstjerten som ble registrert på Hjerkinna på Dovre den 1. september. – Vårt første funn i fylket. Det foreligger ellers flere funn av denne arten rundt omkring i landet i høst. Således kan vi også snakke om en invasjon fra blåstjerten også.

Forvinteren

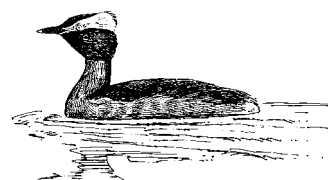
Selve vinteren kom i midten av november, og i mine trakter var det en halvmeter med snø i begynnelsen av desember, og skisesongen kunne starte. Temperaturen utover i desember var varierende med mildt og flott vær, men også perioder på – 10-15 grader. Om ikke kakelinna hadde kommet før jul, så kom den virkelig i romjula. Vind og mildvær forandret for det vakre vinterlandskapet til en eneste skøytebane. Den kalde perioden i desember førte til at mye av vassdragene var tilfrosset innen vannfugltellinga tok til.

Horndykker i Oppland i 2007 – og litt om bestandsutvikling og historikk i fylket

Norsk Ornitologisk Forening kartla i 2007 hekkebestanden av horndykker i hele Norge. Fylkeskoordinatorer ble oppnevnt i alle fylker, og forfatteren tok på seg dette arbeidet i Oppland. Bakgrunnen for prosjektet var at arten i siste nasjonale rødliste fra desember 2006 er plassert i kategori sterkt truet (EN), hovedsakelig pga kraftig tilbakegang i Nord-Norge. Resultatene fra den nasjonale kartleggingen vil bli presentert i Vår Fuglefauna. I denne artikkelen summeres resultatene fra Oppland, sammen med en gjennomgang av alle kjente hekkelokaliteter i fylket. Det gjøres også noen refleksjoner over artens historiske utvikling i fylket.

Av Bjørn Harald Larsen

Bakgrunn

I Norge finner vi de viktigste hekkeområdene for horndykker Norge i Nord-Trøndelag, Nordland og Troms. Sør for Dovre er arten fåtallig, men Hedmark og Oppland har bestander av nasjonal betydning. I Akershus er det noen ytterst få par, mens den de siste årene også har blitt funnet på noen lokaliteter på Golsfjellet i Buskerud (Stueflotten 2007). Den foretrekker vatn med grunne partier på mineralrik berggrunn eller finsedimenter, og dette er lokaliteter med rik bunnvegetasjon av tusenblad, tjønnaksarter og kransalger samt et allsidig utvalg av vanninsekter, marflo og småfisk (Fjeldså 1994). Horndykkerens plassering på den norske rødlista som sterkt truet er av flere karakterisert som en av rødlistas største overraskelser når det gjelder fugl (se for eksempel Myklebust 2007). Artsdatabanken (<http://www.artsdatabanken.no/Article.aspx?m=39&amid=1864>) gir følgende vurdering av arten i forbindelse utarbeidelsen av nasjonal rødliste i desember 2006: ”Bestand under 2500 reproduserende individ. Hovedbestanden finnes i nordlige Nordland og Troms. For flere av de mest tallrike hekkebestandene i Nord-Norge er det registrert sterk bestandsnedgang i siste 10-års perioden (størrelsesorden 50%). Bestanden synes å ha stabilisert seg i de siste hekkesesongene. Det er også registrert klare bestandsnedganger i våre naboland (ca 30% i både Sverige og Finland) i siste 10-15 år

perioden. Arten plasseres til kategori EN basert på kriteriet C1.” (for nærmere forklaring på rødlistekategorier og kriterier for rødlisting, se Artsdatabankens hjemmeside på Internett). Den norske hekkebestanden av horndykker ble vurdert til ca 500 par sist 1960-tallet, med ca 400 par i det nordlige Nordland (Fjeldså 1994). I Norsk Fugleatlas (Gjershaug m.fl. 1994) gis det et estimat på 1000-1500 par, noe som viser at arten var i en kraftig ekspansjonsfase på 1970- og 1980-tallet. Men i sitt gamle kjerneområde i det nordlige Nordland ble mange hekkeplasser forlatt i denne perioden pga økte fritidsaktiviteter på hekkevatna (Fjeldså 1994). Etter Atlasperioden har arten ekspandert ytterligere i utbredelse, med etablering bl.a. både i Buskerud (Stueflotten 2007) og Møre og Romsdal (Ålbu 2003), men noen sikre vurderinger av bestandsutvikling ikke har vært mulig for landet sett under ett. Bestandsutviklingen i Norge den seinere tida har nok variert en del fra landsdel til landsdel. I Nord-Norge har det lokalt blitt rapportert om stor tilbakegang i hekkebestanden (Strann & Bakken 2002), mens det i Trøndelag har vært en tilsvarende positiv utvikling (LRSK-rapporter fra 1990- og 2000-tallet). I Sørøst-Norge, hvor bestanden er langt mindre enn i kjerneområdene lenger nord i landet, kan det også se ut til å variere noe lokalt. På Hedmarken har arten fått en oppblomstring pga de mange større dammene som har blitt anlagt i kulturlandskapet, og de siste årene har den også etablert seg på flere vatn i de nordlige kommunene Os, Tolga og Tynset (Bekken 2007). I Oppland har det vært en svak og jevn økning fra 1970-tallet og fram til i dag.

Horndykker på Lauga i Snerthingdalen, Gjøvik, 16.05.2006. Dette har vært det viktigste hekkevatnet i Oppland siden den etablerte seg her i 1985, med 8-10 hekkende par på det meste omkring 2000. Foto: Thor Østbye.

Horndykker er en fåtallig hekkefugl i Oppland. Omkring midten av 1990-tallet hekket 6 til 10 par årlig i fylket – fordelt på tre lokaliteter (Gaarder m.fl. 1997). De siste årene har flere hekkelokaliteter kommet til, samtidig som arten er registrert på nye lokaliteter i hekketida. Det er imidlertid også mange eksempler på forlatte hekkelokaliteter. Arten har vist seg å utnytte det kortvarige næringsoverskuddet som skapes ved oppdemning av myrområder, for så å forsvinne. Hvordan utviklingen i hekkebestanden har vært etter forrige bestandsestimat ble gjort, er det imidlertid ikke gjort noe forsøk på å vurdere. Registreringer i Valdres og Gausdal de siste årene kan tyde på en ekspansjon i subalpine våtmarker, eventuelt at arten har vært oversett i dette habitatet i regionen ei tid.

Framover blir dokumentasjon av artenes bestandsstørrelse og bestandsutvikling langt viktigere for å gjøre en vurdering av bestandens truetethet og dens sannsynlighet for å dø ut regionalt. Dette er nå innbakt i alle kriterier for rødlisting etter de nye standardene til Verdens Naturvernunion, som for første gang ble fulgt i Norge i den nye rødlista fra desember 2006. Det er derfor svært viktig å skaffe informasjon om truede arters bestander og bestandsutvikling i de enkelte fylker. Denne informasjonen er nyttig både for å bedre å kunne forvalte artenes leveområder, og for å gi en mer presis truetethetsvurdering ved neste revisjon av rødlista.

I Oppland er arten en av kun tre arter i denne rødlistekategorien med en fast hekkebestand i fylket. Ingen arter med rødlistestatus kritisk truet (CR) hekker fast i fylket.

Registreringsarbeid i 2007

Et utvalg av vegetasjonsrike tjern og innsjøer i Oppland, basert på en kombinasjon av tidligere observasjoner, erfaring og skjønn, ble oppsøkt med tanke på å registrere hekkende horndykker i mai og juni. Et stort antall medlemmer i NOF Oppland deltok i registreringene, og navn på observatør er gjengitt under hver enkelt observasjon. Forfatteren mottok i tillegg viltfondsmidler fra fylkesmannen miljøvernnavdeling til registreringene, og kunne derigjennom bruke ekstra tid og ressurser på prosjektet våren og sommeren 2007. Kjerneområdet for horndykker i Oppland, Gjøvik kommune, ble særlig vektlagt – dernest våtmarksområder og tjern i seterregionen i Valdres og Gausdal/Sør-Gudbrandsdalen. Horndykker er lettest å kartlegge i perioden mellom isløsning og egglegging. Men også videre utover sommeren er arten normalt ganske visuell, og noe avhengig av habitatet er det ofte enkelt å lokalisere reir. Fra slutten av juni og utover i juli ligger en eller begge foreldrene sammen med ungene; ofte deler familien seg i to – med en forelder i hver gruppe. For å sikkert kunne fastslå hvorvidt arten hekker eller ikke på en lokalitet ble de fleste potensielle lokaliteter besøkt to ganger i mai/juni. Lokaliteter med horndykker i denne perioden ble i tillegg oppsøkt en gang også i juli for å registrere om det har vært hekking og eventuelt hvor mange unger som vokste opp. Horndykkeren kan på de beste lokalitetene ha opptil tre kull i løpet av sesongen, men det var ingen lokaliteter som ble fulgt så nøye med at det var mulig å fastslå mer enn ett kull under registreringene i 2007. Følgende lokaliteter ble i utgangspunktet prioritert i de aktuelle kommunene:

Lunner: Kalvsjøtjern, Vassjøtjern

Gran: Nedre Falangstjern, Øyskogtjern, Tommelsjøen

Vestre Toten: Helsettjern, Eriksrudtjern, Sivesintjern, Einafjorden

Østre Toten: Myrsjøen, nordenden av Høversjøen

Gjøvik: Gåstjern, Eikstadtjern, Melbytjern, Lauga, Rostadvatnet, Flatsjøen, Ringsjøen, Bergevatnet, Skonolstjern, Onsrudvatna, Skålmyrdammen, Haralddammen, Langvatnet

Nordre Land: Ullsjøen, Arnsvetjernet

Etnedal: Langtjedn naturreservat

Nord-Aurdal: Ølsjøen, Hovsjømyran, Tjernsettjernet

Vang: Laglim
Lillehammer: Mesnaelva/Bottilflø, Abbortjern, Åltjern
Gausdal: Kittilbutjerna, Hynna, Åstjern (Øvre Svatum), Vetafjelltjørnet
Øyer: Helgetjern, Grunnvatnet
Sør-Fron: Rykkhustjønnen, Grafferdammen/Olstadtjern
Nord-Fron: Vollsdammen, Svarttjern (Øldalen)
Sel: Høgsætertjønne, Haugtjønne
Vågå: Veslvatnet (Langmorkje)
Dovre: Vigerusttjern, Angardtjern
Lesja: Fiskedammene og Lømtjønne (Dalsida)

Et slikt kartleggingsprosjekt vil alltid gi en vesentlig spinoff-effekt, ved at også andre arters hekkebestand og ungeproduksjon blir kartlagt samtidig. Når det gjelder andre rødlistearter som hekker på lokalitetene som ble oppsøkt, var det særlig sangsvane (nær truet=NT), toppdykker (NT), vipe (NT), storspove (NT), hettemåke (NT) og makrellterne (sårbar=VU) som ble registrert. I tillegg ble mange potensielle hekkeplasser for dvergdykker (NT) oppsøkt, men fortsatt gjenstår det å finne denne kryptiske arten hekkende i fylket. På Skonnolstjern i Gjøvik ble imidlertid en voksen fugl sett 18.7.2007. Et svært overraskende hekkefunn av svarthalsdykker i øvre del av barskogsbeltet (!) i Gjøvik kom også som et resultat av registreringene. Også regionalt uvanlige/sjeldne arter som smålom og sothøne ble det samlet inn en del oppdatert kunnskap om hekkebestandene av på mange lokaliteter. Data om disse artene vil bli bearbeidet og publisert i en annen sammenheng.

Kommunevis oversikt over alle egnede lokaliteter med observasjoner av horndykker i hekketida

Horndykker er med sikkerhet påvist hekkende på 29 lokaliteter i Oppland. Alle registreringer i hekketida på disse hekkeplassene, samt på andre mulige/sannsynlige hekkeplasser i fylket er gjennomgått under. Lokalitetene spenner geografisk fra Lunner kommune i sør til Lesja kommune i nord, og vertikalt fra 185 moh (Olstadtjønnen/Grafferdammen i Sør-Fron kommune) til 1049 moh (Lømtjønne i Lesja kommune). Den høyestliggende lokaliteten med påvist hekking er Høgsætertjønne i Sel kommune (948 moh), mens Rykkhustjønnen i Sør-Fron kommune (186 moh) er ytterligheten den andre vegen.

I alt er arten funnet hekkende i 18 kommuner (Dovre, Sel, Vågå, Nord-Fron, Sør-Fon, Øyer, Lillehammer, Gausdal, Gjøvik, Vestre Toten, Gran, Lunner, Søndre Land, Nordre Land, Etnedal, Sør-Aurdal, Nord-Aurdal og Vang), mens den er registrert i hekketida i ytterligere en kommune (Lesja). Bare 7 kommuner er uten observasjoner av horndykker i hekketida, nemlig Skjåk, Lom, Ringeby, Østre Toten, Jevnaker, Vestre Slidre og Øystre Slidre.

Størrelse på lokalitetene er tatt fra NVE sin innsjødatabase på Internett:

<http://arcus.nve.no/website/nve/run.htm>.

Lesja kommune

Horndykker er ikke påvist hekkende i Lesja kommune, men det er gjort to registreringer på egnede hekkelokaliteter i mai/juni. Begge lokalitetene ligger i Dalsida, og er gjort i 2004 og 2005.

Lømtjønne, Dalsida (1049 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, oppdemt tjern på snaufjellet nordøst for Svartdalsfjellet. En observasjon foreligger, og det er lite trolig at arten har hekket her.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i lavalpin sone.

Størrelse: 41,5 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 28.5.2004. **Observasjoner i 2007:** Ingen
Fiskedammene, Dalsida (829 moh):

Beliggenhet/funksjon: To meget små, oppdemte tjern langs Svinsaråe/Svinsarmyrin i bjørkebeltet i Dalsida. Kun en observasjon er gjort på lokaliteten, og det er lite trolig at arten har hekket her.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemte myrtjern i barskogsregionen.

Størrelse: 10,2 og 4,3 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 21.6.2005.

Observasjoner i 2007: Ingen

Dovre kommune

Det første hekkefunnet av horndykker i Nord-Gudbrandsdalen ble gjort på Vigerusttjern i Dovre i 1989 (Bådshaug 1989). Dette og nabotjernet Angardtjern har siden vært faste hekkeplasser for 1-2 par. Arten er også registrert på Fokstumyra i Dovre - en eller flere ganger i perioden 1953-1985 (Fiksdahl & Hoff 2005), men uten indikasjoner på hekking (uvisst om observasjonene er gjort i hekketida). I 2007 ble ett ind. sett i området den 10.9. (Thorstein Holtskog).

Angardtjern (461 moh):

Beliggenhet/funksjon: Et lite vegetasjonsrikt tjern vest for Lågen ved Dovre sentrum, bl.a. med takrørbelter i deler av vatnet. Mer eller mindre fast hekkefugl siden 1990.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 64,2 daa

Tidligere registreringer: 1 par med reir (3 egg) + 1 ind. 27.5.1990, 1 ind. på reir 6.6.1992, 2 par med hhv 2 og 4 unger 28.7.1994, 2 par, hvorav 1 rugende fugl 17.6.1995 og 1 unge observert 8.7. og 5.8. samme år, 1 hekkende par i 1997 (rugende fugl 31.5. og 2 unger 8.7.), 1 rugende fugl 22.5. og 1 unge 4.7.1998, hhv 3 og 2 ind. 22.5. og 31.5.1999, 1 par 23.6.2000 (rugende fugl registrert i mai og 1 unge av året i august her eller på Vigerusttjern), 1 ind. 17.5.2001, 1 par + 1 ind. 13.5. og 1 unge av året 14.8.2001, 3 ind. 14.6. og 1 ad.+1 juv. 30.7.2003, 3 ind. 2.5. og 28.6.2004, 2-3 ind. 6.-23.5.2005.

Observasjoner i 2007: 2 ind. (trolig par) 2.5. (Olav W. Grimsby)

Vigerusttjern (461 moh):

Beliggenhet/funksjon: Et lite vegetasjonsrikt tjern vest for Lågen ved Dovre sentrum med starr- og snellebelter. Fast inventar i tjernet siden 1989.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø.

Størrelse: 23,8 daa

Tidligere registreringer: 1 par med 2 unger 5.-7.7.1989, 1 par med 5 unger 26.7.1990, 1 par med 4 unger 2.7.1991, 1 par med 2 unger i begynnelsen av juli 1992, 2 par med reir 28.5. og 2 ad. med 5 unger 11.6.1993, reir med egg 8.6. og 3 ungfugler 28.7.1994, 1 hekkende par 1995 (rugende fugl i mai/juni og 2 unger 5.5.), 1 par med 2 unger 21.6. og 3.7.1996, minimum 2 hekkende par i 1997 (2 rugende fugler 31.5., 11 ind. 31.7. – sannsynligvis 2-3 kull), 2 ind. 22.5. og 1 unge 5.7.1998, 1 par med reir mai/juni 1999, 1 ind. 12.6. og 23.6.2000, 1 par 10.5. og 1 ind. 13.5.2002

Observasjoner i 2007: 1 ind. 15.5. (BHL)

Angardtjern/Vigerusttjern:

Observasjoner fra ett eller begge tjerne: 1 rugende fugl registrert i mai og 1 unge av året i august 2000. 3 ind. 6.5.-23.5.2005.

Sel kommune

Horndykker ble første gang sett i kommunen i 2005, da 1 par holdt til Høgsætertjønne på Tolstadåsen nordvest for Otta. Her ble den funnet hekkende året etter. Dette er høyerekord for sikker hekking i Oppland, og trolig også i landet. Nå kan det også se ut til at den er i ferd med å finne seg til rette på Meringdalsvatnet i Murudalen.

Meringsdalsvatnet (634 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større vatn i barskogsbeltet i Murudalen. Observert bare i 2007, og det er ikke umulig at arten hekket her.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø/større, naturlig myr vannsjø med næringstilsig

Størrelse: 672,9 daa

Tidligere registreringer: Ingen.

Observasjoner i 2007: 2 ind. (trolig par) 17.5. (Harald Bolstad, Bjørn Roar Løkken), 1 ind. 30.6. (Bjørn Roar Løkken, Hans Sagstuen)

Høgsætertjønne (948 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite tjern i seterregionen/nydyrkningsområde i fjellet på Tolstadåsen nordvest for Otta. Hekking påvist i 2006, og dette er høyeste sikre hekkelokalitet i fylket – trolig også i landet. Lokaliteten ble sjekket seint på året i 2007, og det er en mulighet for at arten kan ha forsøkt hekking også dette året.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 59,1 daa

Tidligere registreringer: 2 ind. 22.5.2005, 1 ad.+4 juv. 6.8.2006

Observasjoner i 2007: Ingen (sjekket 24.7. av BHL)

Vågå kommune

Hekker ved en lokalitet i kommunen, Veslvatnet i Langmorkje Statsallmenning. Her ble den første gang påvist hekkende i 2003 etter ha blitt sett ganske jevnlig siden 1994. Men ingen observasjoner i vatnet etter den tid. Lokaliteten ble sjekket litt seint i 2007, og det er ikke umulig at arten var tilstede tidligere i sesongen.

Veslvatnet (810 moh):

Beliggenhet/funksjon: Tjern med store, brede takrørbelter i seterregionen nord for Lemonsjøen. Registrert jevnlig i perioden 1994-2003, men bare påvist hekkende i 2003.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 234,8 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 8.6. og 17.6.1994, 1 par 6.6.1999, 2 ind. 20.6. og 1 ind. 22.6. og 18.8.2000, 2 ind. 24.5.2002, 1 rugende fugl 8.6. og 1 ind. 17.6.2003

Observasjoner i 2007: Ingen (sjekket 31.7. av BHL)

Nord-Fron kommune

I denne kommunen ble arten funnet hekkende på Vollsdammen i 2001 og 2002. Også seinere er den sett her i hekketida, men hekking er ikke konstatert etter 2002. Den er også sett på Svarttjørna i Øldalen i august, men lite trolig at den har hekket her.

Vollsdammen (767 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite tjern i seterregionen/nydyrkningsområde i fjellet nordvest for Gålåvatnet med en del flytetorv i kantene. Horndykker funnet hekkende første gang i 2001 og har siden blitt registrert årlig med unntak av i 2007 – men bare påvist hekkende i 2001 og 2002.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i overgangen mellom barskogsbeltet og bjørkebeltet.

Størrelse: 82,6 daa

Tidligere registreringer: 1 hekkende par i 2001 (5 unger vokste opp), 1 par med 5 unger 17.7.2002, 3 ind. 11.-18.5.2003, 1-2 ind. 7.5.-24.8.2004, 1 ind. 23.5.2005, 2 ind. 15.5.2006.

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket flere ganger av bl.a. Svein Bekkum)

Svarttjørna (608 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite tjern i barskogsbeltet innerst i Øldalen nordvest for Vinstra. En sein observasjon i 2005, og det er ingen indikasjoner på hekking her.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 39,0 daa

Tidligere registreringer: 1 ad. 10.-11.8.2005.

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket et par ganger i løpet av sommeren av Svein Bekkum)

expert **BONUS**

Expert Bonus Gran Wiengården, tlf.: 61 33 97 00
Åpningstider: mandag - fredag 10.00 - 18.00, lørdag 10.00 - 15.00

Voksen horndykker i overgang mot vinterdrakt på Svarttjørna i Øldalen, Nord-Fron, i august 2005. Foto: Svein Bekkum.

Sør-Fron kommune

Hekket i Rykkhustjønnna i 1997, hvor den også har blitt sett flere år. Den kan også ha hekket i Olstادتjønnna eller Grafferdammen, men dette er ikke påvist med sikkerhet. I 2007 ble den oppdaget på en ny lokalitet, Åborttjørna ved Livoll nord for Gålåvatnet. Kanskje er den i ferd med å etablere seg i dette vatnet.

Åborttjørna (810 moh):

Beliggenhet/funksjon: Tjern omgitt av skog og med mye flytetorv i bjørkebeltet nord for Gålåvatnet. Horndykker bare observert i 2007, og det ble da registrert et hekkeforsøk.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogstjern/myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 67,7 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 2 ind. 18.5. (Svein Bekkum), 1 par + 1 ind. 7.6. (reirbygging påbegynt) (Svein Bekkum), 1 enslig fugl seinere på sommeren (Svein Bekkum).

Rykkhustjønn/Svarttjønn (186 moh):

Beliggenhet/funksjon: To små, nærings- og vegetasjonsrike flomdammer langs Lågen nedenfor Hundorp sentrum. Hekking påvist i 1997, for øvrig sett sporadisk/sjelden.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Små flomdammer langs hovedvassdrag.

Størrelse: 15,9 daa (Rykkhustjønn) + 2,9 daa (Svarttjønn)

Tidligere registreringer: 1 par, hvorav 1 ind. på reir 9.6.1997. Reiret ble senere ødelagt av flom, men paret holdt seg på lokaliteten i hvert fall til 19.7. 1 ind. 12.-14.5. og 31.8.1999. 1 juv. i Lågen ved Hundorp 21.7.2004, kan ha vært resultat av hekking på denne lokaliteten eller Rykhusumpene.

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket flere ganger i mai/juni av bl.a. Svein Bekkum og BHL)

Grafferdammen/Olstadtjønn (185 moh):

Beliggenhet/funksjon: Tre større flomdammer langs Lågen nedenfor Hundorp bru. Store starr- og snellebelter, særlig langs Olstadtjønn. Horndykker er ikke påvist hekkende på lokaliteten, men ses en sjelden gang vår og høst. Vanskelig å påvise hekking i området, og det er ikke umulig at hekking kan ha skjedd her.

Vernestatus: Fuglefredningsområde.

Naturtype: Større flomdammer langs hovedvassdrag.

Størrelse: Ingen data i NVEs innsjødatabase

Tidligere registreringer: 1 ungfugl 20.8.1999. Trolig flyvedyktig og ikke hekket her. 1 juv. i Lågen ved Hundorp 21.7.2004, kan ha vært resultat av hekking på denne lokaliteten eller Rykhusumpene. 3 ind. Olstadtjønn 7.5.2006 og 1 ind. Grafferdammen 29.8.2006.

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket av BHL 11.05.)

Øyer kommune

Helgetjern var en viktig lokalitet for horndykker på 1980-tallet, men er ikke sett her siden 1987. En maiobservasjon fra Grunnvatnet på 1980-tallet, og ingenting som tyder på hekking der.

Helgetjern (867 moh):

Beliggenhet/funksjon: Stort, oppdemt tjern med mye flytetorvholmer på Øyerfjellet nordvest for Gardfesthaugen. Hekking påvist bare i 1983, men trolig flere hekkinger på første halvdel av 1980-tallet.

Vernestatus: Fuglefredningsområde.

Naturtype: Oppdemt myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 213,6 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 3.7. og 1 engstelig par 7.7.1981 (ikke observert ved besøk 26.7.), 1 ind. 27.6.1982, 1 par med 4 unger 14.7. og 17.7.1983, 1 par 3.6.1984, 1 ind. 21.6. og 9.7.1986 uten hekkeatferd, 1 ind. 7.-12.7.1987.

Observasjoner 2007: Ikke registrert (sjekket i mai/juni av Jon Opheim)

Grunnvatnet (880-881 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større, regulert vatn i et stort myrområde sørvest for Gopollen på Øyerfjellet. Horndykker observert på våren i 1985, uten indikasjoner på hekking.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Større, regulert myrvannssjø i bjørkebeltet.

Størrelse: 540,5 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 8.5.1985 (Opheim 1987)

Observasjoner 2007: Ikke registrert (sjekket i mai/juni av Jon Opheim)

Gausdal kommune

Gausdal har de siste årene blitt et av horndykkerens viktigste tilholdssteder i Oppland. Særlig har den funnet seg godt til rette på de to tjernene ved Kittilbu sæter – ikke minst det oppdemte tjernet rett nord for sætra. Her har det hekket 1-2 par siden 2004. Den hekker trolig også på Vesle-Glåmen i Hynna naturreservat. I 2007 ble den registrert også på to nærliggende, oppdemte tjern i seterregionen på østsida av Svatsum, uten at hekking ble påvist. Vetafjelltjørnet kan kanskje bli ny høyderecord for arten.

Vetafjelltjørnet (1030 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite myrtjern med mye flytetorv i kantene på Vetafjellet vest for Nedre Svatsum. Høyeste lokalitet i fylket med sannsynlig hekking. Registrert kun i 2004.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i lavalpin sone.

Størrelse: 48,9 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. med hekkeatferd 5.6.2004.

Observasjoner 2007: Ikke sjekket

Ekromtjørnet (825 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, nylig oppdemt tjern med mye flytetorv ved Holesætra øst for Øvre Svatsum. Horndykker observert i 2007 uten klare indikasjoner på hekking.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i overgangen barskogsbeltet/bjørkebeltet.

Størrelse: 44,7 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 1 ind. 5.6. (BHL), ingen obs. 23.7. (BHL)

Svintjørnet (834 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, oppdemt tjern med en del flytetorv i søndre del, ved Holesætra øst for Øvre Svatsum. Horndykker observert i 2007, og arten er trolig under etablering på lokaliteten.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i overgangen barskogsbeltet/bjørkebeltet.

Størrelse: 48,9 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 1 par + 1 ind. både 5.6. og 23.7. (BHL)

Åstjernet (821 moh):

Beliggenhet/funksjon: Skogstjern på åsen øst for Øvre Svatsum med en del starrbelter i kantene, en del næringstilsig fra jordbruksområder i nordvest. Horndykker observert våren 2005 uten hekkeindikasjoner.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Middels stort skogstjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 102,8 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 17.5.2005

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket av BHL 5.6.)

Kittilbutjerna (819 moh):

Beliggenhet/funksjon: Oppdemt tjern med mye flytetorvholmer på nordsida av fv. 204 ved Kittilbu sæter i Gausdal Vestfjell. Horndykker har trolig hekket årlig siden 2004 med 1-2 par.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 36,8 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 4.6.1995, 2-3 ind. med hekkeatferd i perioden 23.5.-14.8.2004, 2 ind. 19.5. og 1 par med 2 unger 24.7. og 4.8.2005, 2 ind. (på reir) 4.6. og 2 årsunger 23.7.2006.

Observasjoner 2007: 1 par m/reir + 1 ind. 5.6. (BHL), 1 par med 5 store unger 20.-21.7. (Arild Andersen), 2 ind. med til sammen 6 unger 21.7. (trolig 2 kull).

Kittilbutjernet (816 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, naturlig myrtjern med en del flytetorv i kantene på nordsida av fv. 204 like øst for Kittilbu sæter i Gausdal Vestfjell. Horndykker hekket i 2006, ikke observert i 2007.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 10,4 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. (på reir) 4.6.2006.

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket 5.6. av BHL)

Vesle-Glåmen (847 moh)

Beliggenhet/funksjon: Egentlig to små myrtjern langs elva ut fra Store Glåmen i Hynna naturreservat. Horndykker registrert med hekkeatferd de to siste årene.

Vernestatus: Naturreservat

Naturtype: Naturlig myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 29,0 daa

Tidligere registreringer: 2 ind. 4.6.2006.

Observasjoner 2007: 1 par med hekkeatferd 9.6. (Geir Høitomt).

Lillehammer kommune

Åltjern på Fåberg Vestfjell, også et oppdemt myrtjern i seterregionen, er eneste sikre hekkeplass for arten i kommune, men det kan se ut til at arten er i ferd med å etablere seg på flere lokaliteter i kommunen. Særlig det nylig oppdemte tjernet langs Fløyten er nok ideelt for arten. Observasjonene vest for Lillehammer har neppe sammenheng med hekking/hekkforsøk.

Abbotjernet (488 moh):

Beliggenhet/funksjon: Skogstjern øst for Kanthaugen på Lillehammer med noe starrbelter og flytetorv i kantene. Horndykker bare observert på forsommeren i 2001, hekking ikke registrert.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogstjern/myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 81,4 daa

Tidligere registreringer: 1 par 27.5.2001

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket 15.5. av BHL)

Bottilflø, Mesnaelva (480 moh):

Beliggenhet/funksjon: Utvidelse i Mesnaelva ovenfor dammen ved Kroken. Horndykker bare observert i mai 2001 – trolig samme par som på Abbotjernet

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogstjern/myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: Ingen data i NVEs innsjødatabase

Tidligere registreringer: 2 ind. i slutten av mai 2001

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket 15.5. av BHL)

Åltjerna (vestre) (821 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, oppdemt tjern øst for Vismundvatnet på Fåberg Vestfjell. Henger sammen med det østre tjernet over et smalt sund. Horndykker hekket i 2004 og igjen i 2007. En lite undersøkt lokalitet.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i overgangen mellom barskogsbeltet og bjørkebeltet.

Størrelse: 11,0 daa

Tidligere registreringer: 1 par med 2 unger i slutten av juni 2004.

Observasjoner 2007: 1 par m/reir 5.6. (BHL). Ikke besøkt seinere i sesongen.

Bjørtjernet (843 moh) :

Beliggenhet/funksjon: Større myrtjern med store starr- og snellebelter i kantene, dessuten en del flytetorvholmer; sør for Skjelbreidvatnet på Fåberg Vestfjell. Horndykker kun registrert i 2007, uten hekkeindikasjoner.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig, middels stor myrvannssjø i overgangen mellom barskogsbeltet og bjørkebeltet.

Størrelse: 172,5 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 1 ind. 5.6. (BHL)

Vang kommune

Horndykker hekket på Laglim i 2005, og ble også registrert her i 2004 og 2006. Vatnet ble godt undersøkt i 2007 uten at arten ble registrert.

Laglim (626 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større skogstjern med noe starr- og snellebelter i kantene nord for Begna på Hensåsen. Horndykker sett i 2004 og 2005 uten tydelige hekkeindikasjoner.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig, middels stort skogstjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 211,4 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 24.5.2004, 1 par med 3-4 unger 26.6.2005, 1 ind. 25.-26.05.2006

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket flere ganger i mai/juni av Thor Østbye)

Nord-Aurdal kommune

Fylkets første hekkefunn kom svært overraskende på Ølsjøen i 1975. Dette er et kraftmagasin med 3 meters reguleringshøyde, og byr derfor på store utfordringer for en art som bygger flytende reir forankret i vannvegetasjon. Hekking var dertil vellykket, men horndykker er ikke registrert ved vatnet seinere. De siste årene har den blitt sett jevnlig på Hovsjømyran i vierregionen nordvest for Steinsetbygda, og hekking ble påvist i 2006. Også i 2007 var det par tilstede på hver av de tre myrtjernene her, men hekking ble ikke registrert. Observasjonen i Tisleia ved Øynan er neppe relatert til hekking.

Hovsjømyran (913 moh):

Beliggenhet/funksjon: Tre små myrtjern på Hovsjømyran inntil Hovsjøen. Horndykkeren etablerte seg trolig i 2003, og ser nå ut til å hekke på alle tre tjerna.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Små naturlige myrtjern i overgangen bjørkebeltet/vierbeltet.

Størrelse: Fra nord: 22,2 daa, 22,6 daa og 23,3 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. med hekkeatferd 22.6.2003, 3 par 27.5. og 2 juv. i et av tjerna 13.8.2006.

Observasjoner 2007: 1 par på hver av de tre tjernene sør for Hovsjøen 16.5. (Thor Østbye), registrert på alle tjernene igjen 20.6. (1 ind. søndre tjern, 1 ind., midtre tjern og 2 ind. nordre tjern) og på de to nordre tjernene (2 ind. midtre tjern og 1 ind. nordre tjern) 20.7. (Thor Østbye).

Ølsjøen (746-749 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større, oppdemt vatn langs Tisleia. Lokaliteten hvor arten første gang ble funnet hekkende i Oppland. Kraftig regulert vassdrag begrenser hekkemulighetene. Ikke registrert etter hekkingen i 1975.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Kraftmagasin i barskogsbeltet.

Størrelse: 2967,6 daa

Tidligere registreringer: 1 par med 3 unger 18.7.1975 (første hekking i Oppland)

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket i mai av Thor Østbye)

Øynan, Tisleia (795 moh):

Beliggenhet/funksjon: Stilleflytende parti i Tisleia ved Sanderstølen. Arten kun registrert i 2007, uten indikasjoner på hekking. Trolig en lokalitet som benyttes i påvente av at en hekkelokalitet i nærheten blir isfri. Horndykkeren har etablert seg med 1-2 par på Golsfjellet i Gol kommune de siste årene (Stueflotten 2007).

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Stilleflytende elvestrekning i bjørkebeltet.

Størrelse: Ingen data i NVEs innsjødatabase

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 2 ind. 17.5. (Harald Simensen)

Sør-Aurdal kommune

I 2007 ble det funnet to hekkende par på Øytjernet på Bagn Vestås, samtidig som den også ble observert på et nabotjern; Tanterhaugtjern. Dette er de første observasjonene av arten i kommunen i hekketida.

Tanterhaugtjern (747 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite myrtjern i Høleravassdraget på Bagn Vestås. En observasjon i 2007, uten hekkeindikasjoner.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i øvre del av barskogsbeltet.

Størrelse: 58,9 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 1 ind. 28.6. (Finn Arnt Gulbrandsen)

Øytjernet (811 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite myrtjern på Øytjernåsen i Høleravassdraget. Ikke registrert her før i 2007, da to par fikk fram unger. Trolig lite besøkt tidligere år.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i øvre del av barskogsbeltet.

Størrelse: 75,9 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 4 ad. + 4 pull 28.6. (Finn Arnt Gulbrandsen), trolig 2 par med ungekull.

Etnedal kommune

Langtjeden naturreservat er eneste hekkelokalitet i kommunen. I 2007 fikk to par fram unger i tjernet.

Langtjeden naturreservat (870 moh):

Beliggenhet/funksjon: Noe større myrtjern med mye flytetorv i kantene og flytetorvsholmer. Trolig noe næringstilsig fra omkringliggende stølsjorder. Første gang registrert her i 2000, og første hekking påvist i 2004.

Vernestatus: Naturreservat

Naturtype: Naturlig myrtjern i bjørkebeltet.

Størrelse: 158,4 daa

Tidligere registreringer: 1 par 5.6.2000, 1 par med 2 unger 1.9.2004

Observasjoner 2007: 2 par, hvorav 1 rugende ind, 17.6. Det andre paret også med hekkeatferd (Geir Høitomt). 2 ad med 3 unger og 1 ad med 1 unge 7.7. (Jan Wright), 1 ad med 1 juv. + 1 ad 31.7. (BHL).

Nordre Land kommune

To nyoppdagete hekkelokaliteter i 2007; Ullsjøen og Livatnet i henholdsvis Vest-Torpa og Nord-Torpa. Særlig Ullsjøen skiller seg fra de fleste andre hekkelokaliteter i fylket på størrelse (ca 6 ganger så stor som gjennomsnittlig størrelse på et hekkevatn). Men tilsig fra jordbruksarealer inntil og brede starr- og snellebelter er likhetstrekk med mange andre lokaliteter i barskogsregionen i fylket. Toppdykker ble for øvrig også funnet hekkende her i 2007, og det er trolig høyderecord både i Norge og Norden.

Arnsvetjernet:

Beliggenhet/funksjon: Et lite vatn i kulturlandskapet i Austsinni øst for Dokka. Observerert i hekketida i 2003, men ingen tegn til hekking på lokaliteten.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Lite, næringsrikt tjern i kulturlandskapet

Størrelse: 26,8 daa

Tidligere registreringer: 1 par 24.5.2003

Observasjoner 2007: Ingen (sjekket 20.5. av BHL)

Ullsjøen (612 moh):

Beliggenhet/funksjon: Stort, trolig ganske næringsrikt skogsvatn med tilsig fra jordbruksområder i nord i Vest-Torpa. Første hekking konstatert i 2007.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Større, naturlig myrvannssjø i barskogsbeltet.

Størrelse: 612,8 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. tatt i garn 27.8.2006.

Observasjoner 2007: 1 par med 2 unger 17.6. (Geir Høitomt)

Livatnet (600 moh):

Beliggenhet/funksjon: Oppdemt myrområde i Livasselva nedenfor Nordbygda i Nord-Torpa. Horndykker sett første gang i 2007, og da etter vellykket hekking i vatnet.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 191,1 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner 2007: 1 par med min. 2 unger 17.6. (Geir Høitomt)

Søndre Land kommune

Bare en hekkelokalitet, hvor arten ble registrert første gang i 2007. Lokaliteten er ikke ofte besøkt, men enkelte besøk er gjort her på slutten av 1990-tallet og omkring 2000.

Skjeggom (427 moh):

Beliggenhet/funksjon: Et ganske stort tjern med mye flytetorv i kantene, og brede starr- og snellebelter, særlig i nordøstre del. Horndykker oppdaget ved vatnet i 2007, og minst to par gikk til hekking – men ingen vellykket hekking påvist.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Større, oppdemt myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 146,4 daa

Tidligere registreringer: Ingen.

Observasjoner i 2007: 2 på reir + 3 ind. 3.6. (Ole Petter Askheim, Elinor Hasli, Trude Nereng, BHL), 5 ad. 6.7. (BHL) og 12.7. (Trude Nereng, BHL)

Gjøvik kommune

Den desidert viktigste kommunen for horndykkerbestanden i Oppland – trolig hekket over 15 par i kommunen de første årene i det nye årtusenet, nesten alle på Lauga i Snertingdalen som lenge har hatt posisjonen som artens viktigste hekkelokalitet i fylket. I 2007 ble imidlertid bare ett par konstatert hekkende her, så kanskje er lokaliteten i ferd med å miste denne posisjonen? De første hekkefunnene i kommunen ble gjort på oppdemte myrtjern med mye flytetorv i Klomsteinsroa i Biri i 1981 – Skålmyrdammen og Haralddammen (Brateng 1981). Dette er fortsatt viktige hekkelokaliteter.

Horndykkeren hekker også på flere mindre vatn i Snertingdalen, og på Melbytjernet i Biri – et av få eutrofe tjern i kulturlandskapet i låglandet som har hatt stabil forekomst siden den etablerte seg i fylket. I tillegg er Gåstjern på Vardalsåsen, på grensa mellom Søndre Land og Gjøvik, et viktig hekkevatn for arten – med første hekking så langt tilbake som i 1984. Eikstadtjernet og Beritknappen, to nærliggende lokaliteter i Hunnselvvassdraget, ser bare ut til å tiltrekke seg fugler under trekketidene – men særlig Eikstadtjernet er også godt egnet som hekkevatn.

Eikstadtjernet (293 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite til middels stort skogstjern i Hunnselvvassdraget i Breiskallen med ganske store takrørområder på ei flytetorvøy. Flere horndykkerobservasjoner i mai og august, men aldri noen hekkeindikasjoner – selv om tjernet synes ideelt for arten.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i nedre del av barskogsbeltet.

Størrelse: 115,0 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 15.5.1998, 1 ind. 29.8.1999, 1 ind. 6.5.2000, 2 ind. 14.5.2003, 2 ind. 2.-4.5.2004

Observasjoner i 2007: 1 ind. 3.8. (Per Åge Skålerud).

Beritknappen, Hunnselva (249 moh):

Beliggenhet/funksjon: Oppdemt parti av Hunnselva nord for Breiskallen med smale starrbelter. Også her er det gjort en del registreringer i mai, men ingen tegn til hekking. Hyppige og brå vannstandsendringer tilsier også at lokaliteten ikke er spesielt godt egnet.

Vernestatus: Ingen - **Naturtype:** Oppdemt elvestrekning i nedre del av barskogsbeltet.

Størrelse: Ingen data i NVEs innsjødatabase **Tidligere registreringer:** 3 ind. 7.-13.5.1995, 2 ind. 16.5.1999

Observasjoner i 2007: 2 ind. 1.5. og 1 ind. 14.-15.5. (Per Åge Skålerud)

Mæhlumsetertjernet (579 moh):

Beliggenhet/funksjon: Myrområde demt opp med tanke på fiskeutsetting på Vardalsåsen sørvest for Skumsjøen. Mye flytetorv i kantene. Horndykker oppdaget første gang i 2007, og ut fra atferd å dømme er det sannsynlig at den forsøkte hekking.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 21,5 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner i 2007: 1 par 12.5. (Trude Nereng, BHL), 1 ind. 17.5. (Trude Nereng, BHL), 1 ind. 30.6. (Trude Nereng, BHL)

Onsrudvatna (nordre) (691 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite skogstjern med store myrområder med brede starr- og sivbelter i nordenden, samt en del takrør i søndre del. Lite besøkt lokalitet, hvor arten ble sett jevnlig i 2007 (opptil 3 ind.) – men uten noen registrert hekking.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogstjern/myrtjern i øvre del av barskogsbeltet.

Størrelse: 70,9 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 6.7.1996

Observasjoner i 2007: 1 ind. 9.6. (Tor Arve Kristoffersen), 1 par + 1 ind. 10.6. (BHL), 2 ind. 14.6. (Lars Kapelrud), 1 + 1 ind. 15.6. (Per Åge Skålerud), ingen obs. 23.7. (BHL)

Skonnolstjern (433 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite til middels stort skogstjern sørøst for sentrum i Snerthingdal med smale starr- og snellebelter langs land. Hekking påvist første gang i 2000, og i 2007 ble ett par sett med unger i juni – men registreringer i juli kan tyde på at ingen unger vokste opp.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogstjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 102,5 daa

Tidligere registreringer: 1 ad. og 1 juv. 21.7.2000, 2 ind. 9.5.2005

Observasjoner i 2007: 1 ind. 27.4. (Per Åge Skålerud), 1 par 6.5. (Trude Nereng, BHL), 1 par 11.5. (BHL), 1 på reir + 1 ind. 21.5. (BHL) og 24.05. (Thor Østbye), 1 par m/reir + 1 ind. 26.5. (Hans Petter Kristoffersen, Tor Arve Kristoffersen), 1 par m/unger på ryggen 10.6. (BHL), 1 par 18.7. og 20.7. (BHL).

BruaKiosken

Rugende horndykker i elvesnellebelte i vestenden av Skonmolstjern 24.05.2007. Foto: Thor Østbye.

Ringsjøen (378 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større innsjø nordvest for sentrum i Snertingdal. I deltaområdet i nordenden er det store starr- og snellebelter. Horndykker skal angivelig ha hekket flere år omkring 1990, men dette er ikke bekreftet ved konkrete reirfunn eller observasjoner av unger. Mye tyder på at dette bare er en lokalitet fuglene benytter i påvente av at mindre tjern høyere opp i terrenget skal bli isfrie.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Større myrvannssjø i barskogsbeltet.

Størrelse: 1222,5 daa

Tidligere registreringer: 2 ind. 12.5.1982, 1-2 par skal ha hekket ved vatnet i årene 1988/89 til 1992 (Opheim m.fl. 1993).

Observasjoner i 2007: 1 par + 1 ind. 6.5. (Trude Nereng, BHL), ikke registrert 11.5., 21.5., 10.6. og 18.7.

Åbortjernet (574 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større skogstjern med noe tilsig fra jordbruksområder i nordvest og stedvis brede starrbelter. Horndykker hekket og fikk fram minst en unge i 2007.

Vernestatus: Ingen - **Naturtype:** Naturlig skogstjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 213,1 daa

Tidligere registreringer: Ingen. **Observasjoner i 2007:** Ikke registrert 6.5., 1 par m/reir + 1 ind. 10.6. (BHL)., 1 ad + 1 juv. 18.7. (BHL).

Røstadvatnet (438 moh):

Beliggenhet/funksjon: Oppdemt myrtertjern langs Storelva i Snertingdalen med mye starrbelter i nordvestre del. Trolig bare et næringsområde på våren i påvente av at lokaliteter høyere opp skal bli isfrie.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtertjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 111,8 daa

Tidligere registreringer: 1 par 15.5.1982

Observasjoner i 2007: 1 par + 1 ind. 6.5. (Trude Nereng, BHL), ikke registrert 21.5. og 5.6.

Flatsjøen (465 moh):

Beliggenhet/funksjon: Skogstjern med noe dyrket mark inntil i nordøstre del. Brede starr- og snellebelter i vestre del. Hekking påvist i 2007, bare en tidligere registrering men det kan delvis skyldes at lokaliteten sjelden oppsøkes.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogsvatn i barskogsbeltet.

Størrelse: 138,8 daa

Tidligere registreringer: 2 ind. 18.5.2001

Observasjoner i 2007: 1 par 6.5. (Trude Nereng, BHL), 1 par 21.5. (BHL), 1 ad + 2 juv 18.7. (BHL)

Lauga (514 moh):

Beliggenhet/funksjon: Næringsrikt tjern i kulturlandskapet i øvre del av Snertingdalen. Trolig mye tilsig fra jordbruksområder på nordsida av tjernet. Smale takrørbelter i nord og øst, ellers en del starr- og snellebelter. Opplands viktigste hekkelokalitet for hornedykker siden den etablerte seg her i 1985. Opptil 8 ungekull er registrert ved tjernet, men trolig telte hekkebestanden enda flere par omkring 2000 (største observasjon av voksne fugler er 26 individer 18.5.2001). Tilbakegang etter 2004, og i 2007 ble kun en hekking påvist.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 101,8 daa

Tidligere registreringer: 1985: 1 par med 2 unger 28.7., 1987: 2 ind. 17.5., 1988: 1 ind. 2.6., 1989: 5 par med til sammen 6 pull 10.7., 1990: 3 par 29.5., 1992: 1 kull med 2 unger 25.7., 1993: 1 ind. 13.7., 1995: 2 ungekull (2 unger og 1 unge) 9.7., 1996: 2 par med hhv 1 og 3 unger + 1 ad. 18.7., 1997: opptil 5 kull og 1 par uten unger registrert i juli, 1998: 8 par med til sammen 23 unger 3.7., 1999: 8 kull med til sammen 17 unger, 1 par med reir og 2 ad. 6.7., 2000: Opptil 25 ad. og 8 årsunger registrert (30.6.), 2001: 26 ind. 18.5. og 22 ad. med 15 unger (6-7 kull) 12.7., 2002: 13 ind. 3.5., 2003: Opptil 24 ind. i mai (17.5.), 2004: 12 ind. 7.5. og 23 ind. 16.6., 2005: 7 par ind. 9.5. og 16 ind. (hvorav flere på reir) 5.6., 2006: minimum 6 par 16. og 27.5. og 15 ind. 24.5.

Observasjoner i 2007: 1 ind. 27.4. (PÅS), 2 par + 1 ind. 6.5. (Trude Nereng, BHL), 1 par 21.5. (BHL), 4 ind. 27.5. (Hans Petter Kristoffersen, Tor Arve Kristoffersen), 1 par (reirbygging) 5.6. (BHL), 1 ad + 1 ad 18.7. (BHL), 1 par + 4 ad spredt 20.7. (BHL)

Kurtiserende horndykker på Lauga 16.05.2006. Foto: Thor Østbye.

Bergevatnet (489 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite myrtjern på åsen vest for Nykirke med brede starrbelter og noe flytetorv. Mulig hekkforsøk i 2007, men neppe vellykket. Bare en tidligere observasjon (1982).

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Lite, naturlig myrtjern i øvre del av barskogsbeltet.

Størrelse: 45,3 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 7.8.1982.

Observasjoner i 2007: 1 par 11.5. (BHL), ingen registrert ved besøk 20.7. (BHL)

Langvatnet (501 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større skogstjern med stedvis brede starrbelter og noe flytetorv på åsen vest for Nykirke. Trolig ikke hekkelokalitet.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 185,2 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner i 2007: 1 par 11.5. (BHL), ikke registrert 5.6. (BHL)

Melbytjern (244 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, næringsrikt tjern i kulturlandskapet sørvest for Biri. En av de første, kjente hekkelokalitetene i Oppland. De siste årene har flere par hatt tilhold på vatnet (opptil 9 ind. sett i hekketida), men få hekkinger er konstatert.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 88,7 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 27.5.-11.6.1977, 1 ind. 28.5.1978, 2 ind. 12.5. og 1 ind. 13.5.1979, 1 par 17.5.1982, 1 par med hekkeatferd våren 1983, 1 ind. 4.8.1985, 1 ind. 15.6.1997, 8 ad., hvorav 2 hekkende par 9.5. og 4 ad. og 1 unge 21.7.2000, 3 ind. 20.5.2001, 7 ind. 29.4.2002, 4 ind. 6.5.2004, 9 ind. 2.5.2005

Observasjoner i 2007: 1 par 3.5. (BHL), 3 ind. i hver sin del av tjernet 22.5. (BHL), 1 ind. m/3 pull + 1 ind. 20.6. (BHL), ingen obs. 23.7. (BHL)

Haralddammen (407 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, oppdemt skogstjern med mye flytetorv og brede starrbelter langs kantene, særlig i nord og øst. Trolig noe tilsig fra jordbruk i sør. Tradisjonell hekkplass for horndykker, med de første hekkingene allerede tidlig på 1980-tallet. Minst ett hekkende par i 2007.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 51,5 daa

Tidligere registreringer: 1 par med 5 pull medio mai til medio august 1981 (Bratteng 1981), også registrert hekkende her flere år etter det (Finn Bratteng pers. medd.). 1 par med 2 unger sommeren 1988. Trolig ikke besøkt mellom 1989 og 2007.

Observasjoner i 2007: 1 par 3.5. (BHL), 3 par 22.5. (hvorav 1 ind. på reir) (BHL), 4 ind 26.5. (Hans Petter Kristoffersen, Tor Arve Kristoffersen), 1 ad + 1 juv. 23.7. (BHL).

Skålmyrdammen (547 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, oppdemt myrtjern med mye flytetorv og brede starrbelter langs kantene. Horndykker hekket her allerede tidlig på 1980-tallet, og trolig har lokaliteten vært jevnlig i bruk som hekkplass siden – men den har ikke vært ofte besøkt de siste årene. Minst ett hekkende par i 2007.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 49,5 daa

Tidligere registreringer: 1 par med 5 pull medio mai til medio august 1981 (Bratteng 1981), også registrert hekkende her flere år etter det (Finn Bratteng pers. medd.), 1 hekkende par i 2000.

Observasjoner i 2007: 1 par (den ene på reir) 22.5. (BHL), 1 par (den ene på reir) 26.5. (Hans Petter Kristoffersen, Tor Arve Kristoffersen), 1 juv 23.7. (BHL).

Fløytvatnet (686 moh):

Beliggenhet/funksjon: Nylig oppdemt del av elva Fløyta like nord for fv 250 på Vingromsåsen. Lokaliteten ble ikke sjekket i 2007, men ett par ble sett her i mai 2005.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Oppdemt myrtjern i øvre del av barskogsbeltet.

Størrelse: ca 50 daa

Tidligere registreringer: 1 par 24.5.2005

Observasjoner i 2007: Ikke sjekket

Gjøvik/Søndre Land kommune

Gåstjern (462 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større myrtjern på Vardalsåsen, beliggende mellom fv 247 og rv 33 på grensa mellom Gjøvik og Søndre Land. Viktig hekkeplass for vannfugl, som siden 1984 har vært av de beste lokalitetene for horndykker i Oppland – sammen med Lauga, Melbytjern og Vigerusttjern/Angardtjern.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig myrtjern i øvre del av barskogsbeltet.

Størrelse: 132,2 daa

Tidligere registreringer: 1-2 hekkende par årlig siden 1980-tallet. 3 ind. 19.5. og 1 par med reir 26.5.1984, 1 ind. vår/sommer 1985, 1 rugende ind. 21.6. og 1 par med minst 1 unge 10.7.1986, 1 ind. på reir 20.5.1987, 5 ind. hvorav 2 på reir 25.5.1988, 1 ind. 24.6.1989, 2 hekkende par juni 1991, 1 ind. 13.6.1993, 2 ind. 27.5. og 1 ind. 1.6.1996, 2 ind. 19.5.1997, 2 par 9.6.2000, 4 ind. 24.5.2001, 6 ind. hvorav 2 på reir 24.5.2003, 4 ind. 3.5.2004, 1 par. 3.5. og 23.5.2005.

Observasjoner i 2007: 1 par 9.5. (BHL), 1 ind. 27.5. (Hans Petter Kristoffersen, Tor Arve Kristoffersen), 2 ind. (trolig ikke par) 11.6. (BHL), ingen obs. 12.7. (Trude Nereng, BHL).

Vestre Toten kommune

Helsettjernet ble beåret med fylkets andre hekkefunn av horndykker i 1978, og de to påfølgende årene ble arten sett både her og på nabovatnet Eriksrudtjernet. Men etter det er den ikke sett i hekketida i kommunen, før ett par ble sett på Åstjern nord for Elton (delt mellom Gjøvik og Vestre Toten) i 2007. Hekking ble ikke konstatert på denne lokaliteten i år, men kanskje er den under etablering her.

Helsettjernet (438 moh):

Beliggenhet/funksjon: Næringsrikt tjern i kulturlandskapet i Åsmarka mellom Raufoss og Lena med store takrørbelter i østre del. Horndykker hekket i 1978.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 141,0 daa

Tidligere registreringer: 1 par, hvorav den ene på reir, 25.-28.5.1978, 1 ind. 9.5.1980.

Observasjoner i 2007: Ikke registrert (sjekket i mai av BHL).

Eriksrudtjernet (423 moh):

Beliggenhet/funksjon: Næringsrikt tjern i kulturlandskapet i Åsmarka mellom Raufoss og Lena med store takrørbelter, særlig i vestre del. Horndykker sett i hekketida i 1979, men neppe snakk om hekking.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 169,4 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 26.5.-3.6.1979.

Observasjoner i 2007: Ikke registrert (sjekket i mai av BHL).

Vestre Toten/Gjøvik kommune

Åstjern (355 moh):

Beliggenhet/funksjon: Svært lite skogstjern vest for Vindingstad på grensa mellom Gjøvik og Vestre Toten, med smale starrbelter langs land. Horndykkerpar sett i mai 2007, men ingen registreringer seinere på sommeren. En sjelden besøkt lokalitet.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Naturlig skogstjern i barskogsbeltet.

Størrelse: 8,0 daa

Tidligere registreringer: Ingen

Observasjoner i 2007: 1 par 20.-21.5. (Marianne Kostøl).

Gran kommune

Horndykker har blitt sett på flere vatn på Tingelstadhøgda i hekketida, men hekking er bare konstatert på Nedre Falangstjern i 1995 – samt på Øyskogtjern som er delt mellom Gran og Lunner samme år. De siste årene har den også innfunnet seg på Tommelsjøen på Gran Østås, og i 2007 ble hekking bekreftet for første gang her.

Tommelsjøen (598 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større skogsvatn på Gran Østås med store takrørbelter og starrbelter i kantene. Næringstilsig fra nydyrkingsområder. Horndykker observert første gang i 2002, men hekking ikke konstatert før i 2007.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Større, naturlig myrvannssjø i barskogsbeltet.

Størrelse: 230,9 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 7.7.2002, 1 ind. 18.5.2003.

Observasjoner i 2007: 1 ind. 4.6. (Even Dehli), 1 par m/5 pull 18.6. (Even Dehli).

Skirstadtjernet (268 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større, næringsrikt vatn i kulturlandskapet på søndre del av Tingelstadhøgda med brede takrørbelter rundt det hele. Bare en mairregistrering foreligger, trolig en trekkobservasjon.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 224,8 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 6.5.1999

Observasjoner i 2007: Ingen (sjekket av Even Dehli flere ganger i mai/juni).

Nedre Falangtjern (253 moh):

Beliggenhet/funksjon: Lite, næringsrikt tjern i kulturlandskapet på søndre del av Tingelstadhøgda med noe takrør og snellebelter langs kantene. Horndykker hekket i 1995, men få observasjoner gjort siden. Tjernet besøkes ganske jevnlig.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 64,4 daa

Tidligere registreringer: 1 par med reir 21.6.1995, 1 ind. 6.5. og 1.6.1999.

Observasjoner i 2007: Ingen (sjekket 15.6. av BHL)

Stuetjernet (Østen) (244 moh):

Beliggenhet/funksjon: Svært lite tjern i kulturlandskapet på Tingelstadhøgda, men med store takrørbelter. Horndykker hørt i 2002, men lokaliteten ble ikke oppsøkt dette året. Tjernet har heller ikke blitt sjekket ellers de seinere årene.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 6,3 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. hørt natt til 24.5.2002.

Observasjoner i 2007: Ikke sjekket

Jarenavatnet (201 moh):

Beliggenhet/funksjon: Stort næringsrikt vatn i kulturlandskapet i Viggadalen med flere større takrørskoger og siv- og starrbelter. Observasjonen fra juli 1997 gjelder trolig ett ikkehekkende individ.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 1422,9 daa

Tidligere registreringer: 1 ad. i myting 19.7.1996.

Observasjoner i 2007: Ingen (sjekket flere ganger i mai/juni av Even Dehli og Geir Høitomt)

Gran/Lunner kommune

Øyskogtjernet (404 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større, næringsrikt vatn i kulturlandskapet sør for Tingelstadhøgda på grensa mellom Gran og Lunner kommuner. En del takrørbelter rundt hele vatnet, mest i østre del. Horndykker hekket framgangsrikt i 1995, sett her også året etter. Etter det har arten vært fraværende, men de siste årene har vatnet vært lite besøkt.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 219,2 daa

Tidligere registreringer: 1 ad. med 2 unger 3.8.1995, hhv 1 og 2 ind. 19.07. og 8.8.1996.

Observasjoner i 2007: Ikke sjekket

Lunner kommune

Med unntak av hekkingen på Øyskogtjern i 1995, er det ikke hekkefunn i Lunner kommune. De to siste årene har imidlertid flere individer blitt sett på Vassjøtjern på ettersommeren. Dette kan også være mytende fugler (yngre fugler eller voksne fugler som har mislyktes med hekkingen) som tyr til dette fredlige vatnet med god næringstilgang – slik opptil 15-20 toppdykkere gjør i mytetida (Larsen 1996).

Vassjøtjernet (307 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større, næringsrikt vatn i kulturlandskapet på Lunnerhøgda med store og brede takrørbelter langs hele nordsida. Trolig en mytelokalitet for ikkehekkende fugler og fugler som har mislyktes med hekkingen. En mye besøkt lokalitet.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 484,4 daa

Tidligere registreringer: 1 ad. 7.5. og 1.-3.8.2006.

Observasjoner i 2007: 2 ind. 4.7.-12.7. og 3 ind. 14.7.-3.8. (Geir O. Pedersen)

Kalvsjøtjern (358 moh):

Beliggenhet/funksjon: Større, næringsrikt vatn i kulturlandskapet på Lunnerhøgda med store og brede takrørbelter og sivbelter, særlig i den østre delen. Flere observasjoner av horndykker i mai-august, men ingen indikasjoner på hekking. En mye besøkt lokalitet.

Vernestatus: Ingen

Naturtype: Rik kulturlandskapssjø

Størrelse: 235,8 daa

Tidligere registreringer: 1 ind. 8.6.1992, 1 ad. i myting 14.7. og 3.8.1995, 2 ind. uten hekkeatferd 31.5. og 12.6.1997.

Observasjoner i 2007: Ingen (sjekket bl.a. 15.6. av BHL)

Ut over dette registreres horndykkeren årlig i antall på 2-15 ind. i Lågendelatet og Dokkadeltaet på vårtrekket, mer fåtallig på høsten. Også på andre lokaliteter er arten nesten årlig under vårtrekket, slik som Totenvika, Svennesvollene, Kapp-Faukaldstranda og Sveastranda langs Mjøsa, Røykenvika og Fluberg bru i Randsfjorden og i Blilivika, Einafjorden. Andre steder dukker den opp år om annet på trekket, bl.a. i Lomendeltaet, østenden av Vågåvatnet (hyppigere de siste årene), Hundorp naturreservat og Jarenvatnet. Også fra Slangen i Skåbu og Åsjo i Lom er det vårtrekkregistreringer. På høsten kan den dukke opp på uventede steder, som for eksempel i så vidt forskjellige områder som Skoledammen i Hunnselva på Raufoss og midtfjords i Mjøsa utenfor Totenvika (Larsen 2001).

Hekkebestand i 2007

Samlet ble det registrert 32-41 par i hekketida i Oppland i 2007. I maksimumstallet er det også medregnet enslige fugler som oppholdt seg store deler av hekketida på egnet hekkeplass (og teoretisk kunne ha en make på reir), mens minimumstallet referer seg til par på egnet hekkelokalitet. Det var imidlertid et stort gap ned til konstaterte hekkinger, og bare 20 slike ble bekreftet. Av disse fikk med sikkerhet 14 par fram unger. For de resterende 5 parene er utgangen på hekkingen ikke kjent pga at lokaliteten ikke ble oppsøkt seinere i sesongen, eller ikke besøkt tilstrekkelig mange ganger til å konstatere hekkeutfallet.

Par i etableringstida ble registrert i 13 kommuner, men hekking ble bare konstatert i 9 kommuner. Ungeproduksjonen var ikke imponerende. Tidlig i hekkesesongen ble til sammen 31 pull. registrert på i alt 12 lokaliteter med konstatert ungeproduksjon. Få lokaliteter ble besøkt flere ganger i løpet av ungetida, men de besøkene som ble gjort kan tyde på at antallet ble noe redusert – sannsynligvis til maksimalt 25 store/flyvedyktige unger. Minken er trolig en vesentlig predator både på egg og små unger av horndykker (se for eksempel Skålerud 2005).

Lokalitet	Kommune	Antall par i etableringstida	Registrerte hekkinger	Sannsynlig etableringsår
Vigerusttjern	Dovre	0-1 par		1989
Meringdalsvatnet	Sel	0-1 par		2007
Aborttjern	Sør-Fron	1-2 par	1	2007
Svintjøret	Gausdal	1-2 par		2007
Kittilbutjørna	Gausdal	1-2 par	1	2004
Vesle-Glåmen	Gausdal	1 par		2006
Åltjerna	Lillehammer	1 par	1	2004
Hovsjømyran	Nord-Aurdal	3 par		2004
Øytjernet, Bagn Vestås	Sør-Aurdal	2 par	2	2007
Langtjeden naturreservat	Etnedal	2 par	2	2000
Ullsjøen	Nordre Land	1 par	1	2006 eller 2007
Livatnet	Nordre Land	1 par	1	2007
Skjeggom	Søndre Land	2-3 par	2	2007
Mæhlumsætertjernet	Gjøvik	1 par		2007
Onsrudvatna (nordre)	Gjøvik	1-2 par		1996
Skonnolstjern	Gjøvik	1 par	1	2000
Åbortjernet	Gjøvik	1 par	1	2007
Flatsjøen	Gjøvik	1 par	1	2001
Lauga	Gjøvik	2-3 par	1	1985
Bergevatnet	Gjøvik	1 par		1982?
Melbytjern	Gjøvik	1-2 par	1	1977 eller 1978
Haralddammen	Gjøvik	3 par	2	1981
Skålmyrdammen	Gjøvik	1 par	1	1981
Gåstjern	Gjøvik/Søndre Land	1 par		1984

Lokalitet	Kommune	Antall par i etableringstida	Registrerte hekkinger	Sannsynlig etableringsår
Åstjern	Gjøvik/Vestre Toten	1 par		2007
Tommelsjøen	Gran	1 par	1	2007
Sum		32-41 par	20	

Hekkehabitat

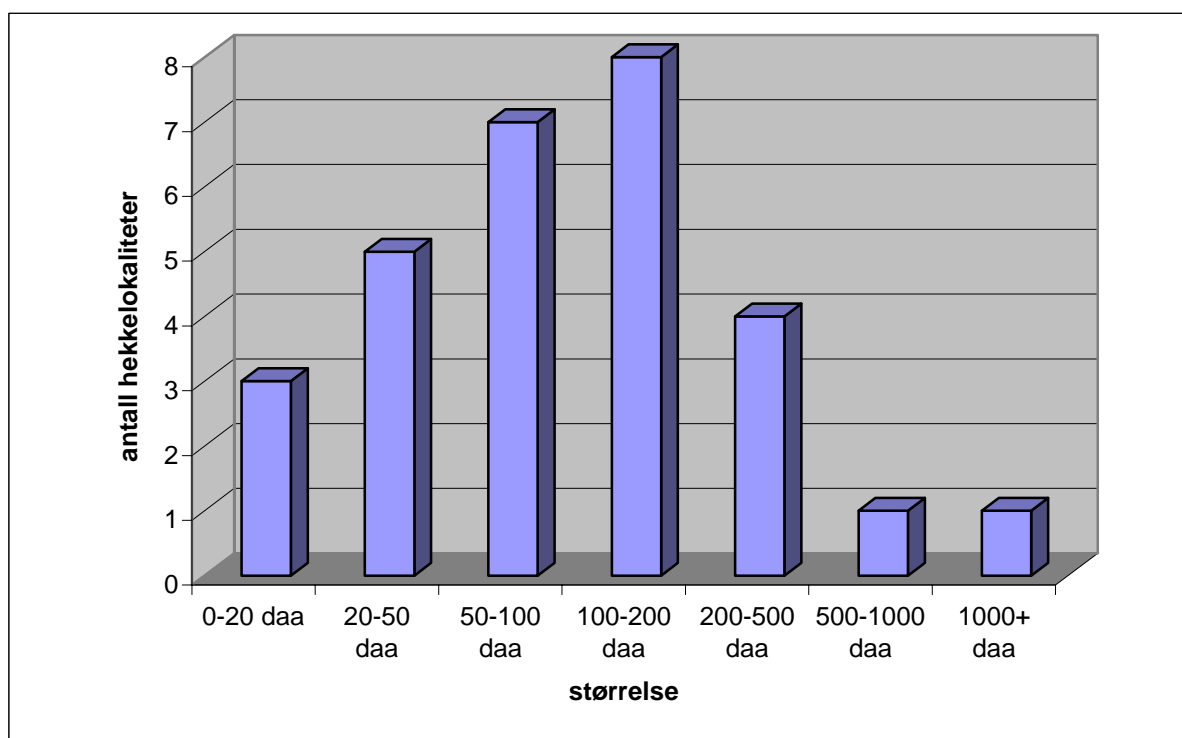
I kjerneområdene i Nord-Trøndelag, Nordland og Troms hekker horndykkeren i små til mellomstore, næringsrike vatn i lavlandet. Også i større innsjøer som Leksdalsvatnet i Steinkjer (70 moh, 21,9 km²), Snåsavatnet i Snåsa (22 moh, 122,0 km²) og Sagelvvatnet i Balsfjord (91 moh, 5,1 km²) hekker mange par (Haftorn 1971, egne observasjoner). I Hedmark er nyanlagte dammer på noen få daa i kulturlandskapet på Hedmarken (Hamar og Stange kommuner) viktige hekkelokaliteter. Også i Akershus hekker de få parene som finnes i små næringsrike tjern i kulturlandskapet, her under marin grense.

I Oppland er situasjonen en ganske annen. Hos oss hekker arten i en rekke habitater fra låglandet til snaufjellet. Etableringen skjedde pussig nok i et kraftmagasin i øvre del av barskogsbeltet i Valdres, hvor arten ikke er sett seinere. De neste hekkingene ble påvist i næringsrike tjern i kulturlandskapet i Vestre Toten og Gjøvik, men ganske raskt fant arten det som fortsatt er det viktigste hekkehabitatet; oppdemte myrtjern i barskogsbeltet og i bjørkeskogsbeltet. Disse tjernene har som regel blir demt opp med tanke på fiskeproduksjon, og fisk har blitt satt ut. I slike oppdemte tjern er det kjent at den biologiske produksjonen øker kraftig i en periode på 10-15 år, før den flater ut eller går ned, og gjerne stabiliserer seg på et nivå under det den var før oppdemmingen (se for eksempel Lid 1978). Det kan se ut til at horndykkeren er dyktig til å utnytte denne økte næringstilgangen (i form av smådyr i vatnet, fiskeyngel mv) i denne perioden. Vi ser da også at mange lokaliteter blir forlatt etter ei tid.

Horndykkerens hekkelokaliteter i Oppland er overveiende små av størrelse. Dersom vi utelater Ølsjøen, som skiller seg markert ut fra alle andre hekkevatn i fylket både ved størrelsen (2,97 km², mer enn 4 ganger så stort som det nest største hekkevatnet) og ved den store vannstandsmanipuleringen, ender vi opp med en gjennomsnittlig størrelse av påviste hekkelokaliteter på 129,7 daa. Deler vi inn i intervaller, får vi flest tjern mellom 100 og 200 daa (8), og nesten like mange i gruppene 50-100 daa (7) og 20-50 daa (5).

BYGGER'N
— ALMENNINGSBUTIKKEN —
2770 Jaren. Telefon 61 33 42 00. Telefax 61 33 62 30

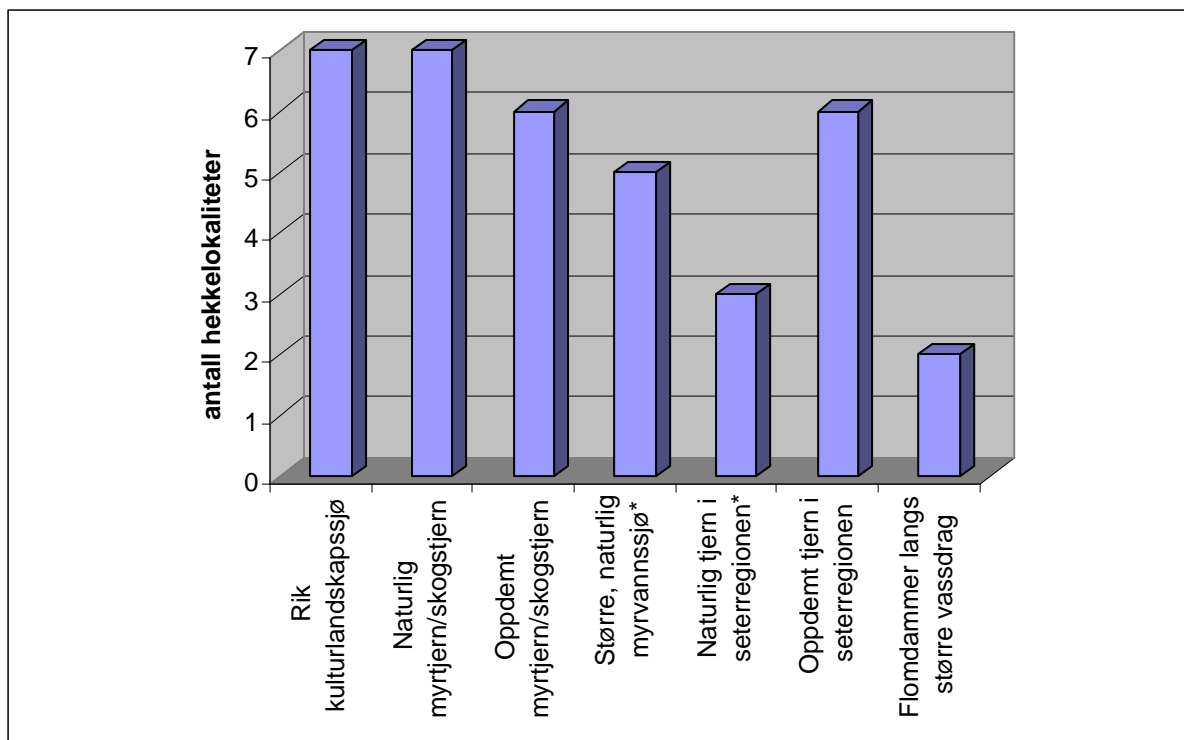
Figur 1. Hekkelokalitetenes størrelse fordelt på intervaller. Figuren viser et markert tyngdepunkt av lokaliteter mellom 20 og 200 daa.

De siste årene har arten inntatt flere nye habitater i fylket. Av de prefererte synes å være mindre tjern i seterregionen med tilsig av næring/gjødsel fra omkringliggende stølsjorder. Eksempler på slike lokaliteter er Høgsætertjern i Sel, Vollsdammen i Nord-Fron og Åbortjern i Sør-Fron. Også mange par har funnet seg til rette i naturlige myrtjern i øvre del av barskogsbeltet og i bjørkebeltet, særlig i Valdres – der arten nå bl.a. hekker på tre små tjern på Hovsjømyran i Nord-Aurdal og på Øytjernet langs Høleravassdraget i Sør-Aurdal.

Kjerneområdet for horndykkeren i Oppland er fortsatt næringsrik småvatn i kulturlandskapet og barskogsbeltet i Gjøvik kommune, spesielt Snertingdalen og Biri Øverbygd. I 2007 ble 12-15 par registrert i dette området, men bare 8 par ble påvist hekkende. Gausdal kommune har også blitt et viktigere og viktigere område for arten, og den har nå tilhold i mange småtjern i øvre del av barskogsbeltet (800-900 moh) i kommunen. Kommunen har også høyderecord for sannsynlig hekking, med Vetafjelltjørnet (1030 moh), hvor det ble observert 1 ind. med hekkeatferd i 2004 (Opheim m.fl. 2007).

I figur 2 er hekkelokalitetene i 2007 forsøkt gruppert etter innsjøtype. Det er aldri lett å sette et stort utvalg av ulike tjern og innsjøer i et sett med båser som skal ha en del fellestrekk, og ikke noe unntak med dette datasettet. Det hadde vært enklere å valgt for eksempel å dele de inn i eutrofe (næringsrike), dystrofe (myrvannssjøer) og oligotrofe (næringsfattige) vatn – men da vil mye av informasjonen som er viktig å få fram om horndykkerens habitatvalg i Oppland bli borte. De ville da fordelt seg med flest i dystrofe vatn, og dernest i eutrofe – og uten noen i rent oligotrofe vatn. Som tidligere nevnt hekker horndykkeren nesten utelukkende i områder med rik berggrunn, noe vi har mye av i Oppland. Vi har likevel mange fattige klarvannssjøer (oligotrofe vatn), men ingen av disse er tydeligvis attraktive som hekkeplass for horndykker. Årsaken ligger nok i liten næringstilgang. Figur 2 viser at horndykkeren hekker i mange forskjellige habitater, men et viktig likhetstrekk er stor næringstilførsel. Enten oppnås denne næringstilførselen gjennom tilsig fra omkringliggende jordbruksarealer (slik som de rike kulturlandskapssjøene og typene merket med stjerne har), eller gjennom den

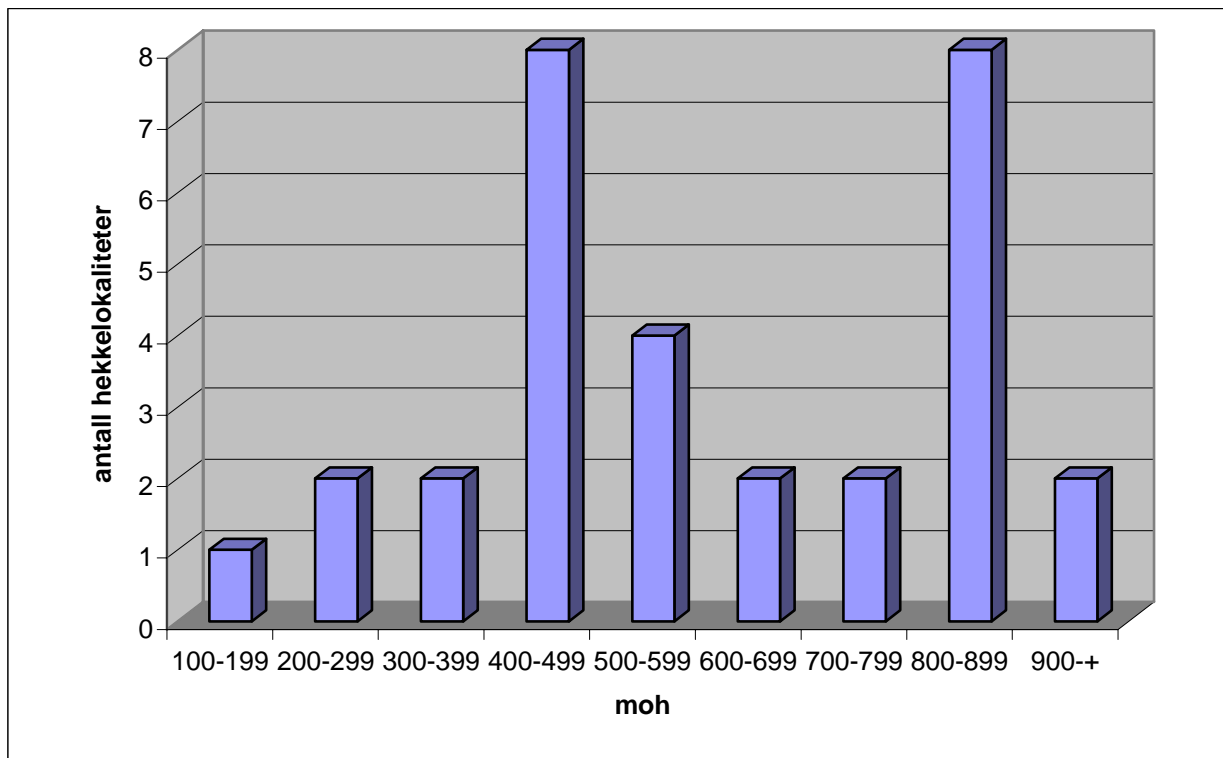
næringsoppblomstringen oppdemming av et myrområde gir. Men det er også verdt å merke seg at mange lokaliteter er av typen naturlig myrtjern/skogstjern uten næringstilsig fra jordbruksarealer. Dette er høyproduktive myrtjern som for eksempel Gåstjern.

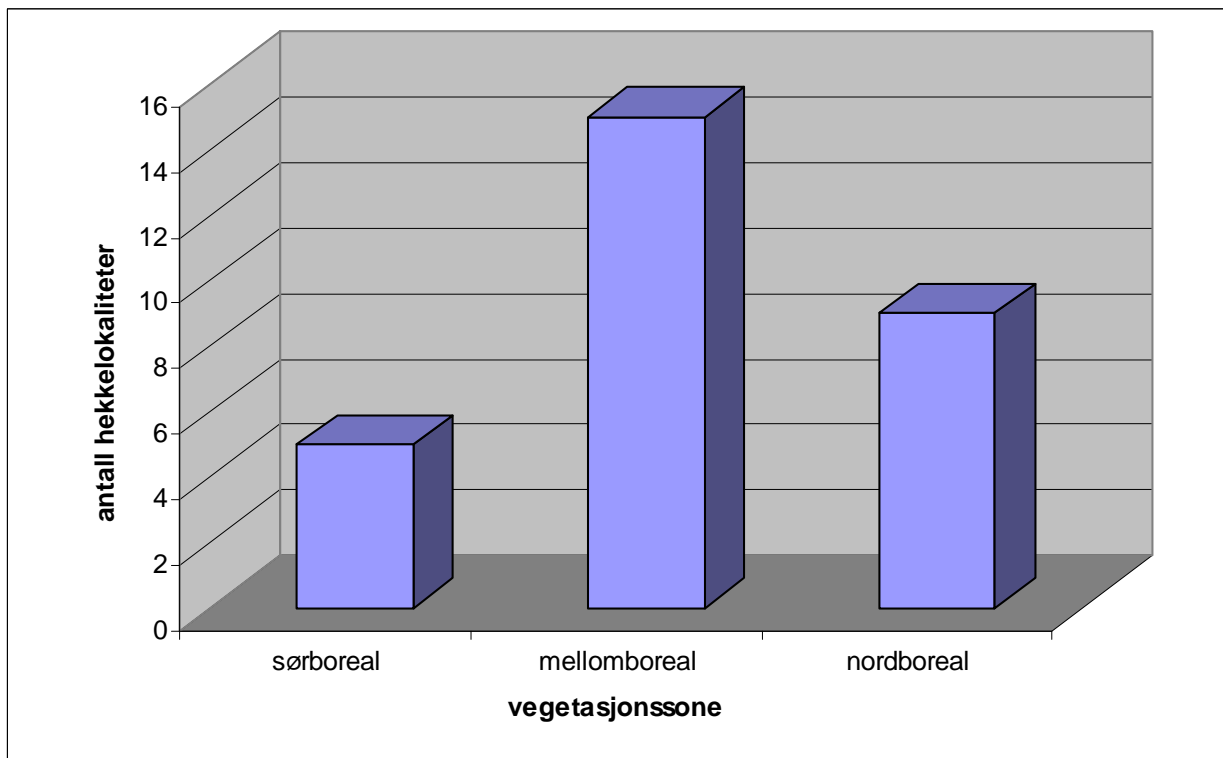
Figur 2. Hekkelokalitetene og de mulige hekkelokalitetenes fordeling på type innsjø/vatn. * = tilførsel av næring fra omkringliggende jordbruksarealer – helst gjødslet eng og stølsjorder.

Fordeler vi hekkelokalitetene på høydelag, får vi en markert todeling; et tyngdepunkt ligger i nivået 400-500 moh (dels også opp til 600 moh), mens det er en ny topp i nivået 800-900 moh. Dette illustrerer de to tyngdepunktene arten har i fylket; oppdemte tjern og vatn med næringstilsig fra jordbruksareal i barskogsregionen, og myrtjern, dels oppdemte og med næringstilsig fra stølsjorder el., i seterregionen/bjørkebeltet.

Figur 4 viser fordeling av lokaliteter på vegetasjonsregioner, og den viser at fleste hekkeplasser ligger i mellomboreal sone (barskogsbeltet), men med nesten like mange i nordboreal sone (bjørkebeltet/seterregionen). Oppland har få hekkeplasser i sørboreal sone, og ingen boreonemoral sone, som er de viktigste områdene for arten i Hedmark og Akershus. Ingen hekking er så langt påvist i lavalpin sone, men arten ble som allerede nevnt observert med hekkeatferd på Vetafjelltjørnet i Gausdal (1030 moh) i 2004 og på Lomtjønne i Lesja kommune i slutten av mai 2004 (1049 moh).

Figur 3. Hekkelokalitetenes fordeling på høydelag. Figuren viser en totoppet fordeling, med en topp i høydelaget 400-600 moh, og en ny topp mellom 800 og 900 moh.

Figur 4. Hekkelokalitetenes fordeling på vegetasjonssoner i Oppland.

Bestandsutvikling

Horndykker ble første gang funnet hekkende i Oppland i 1975, da ett par med 3 unger ble observert på Ølsjøen i Nord-Aurdal 18. juli (Larsen m.fl. 1978). Dette er fortsatt den eneste

registreringen av arten på lokaliteten. I 1977 og 1978 ble horndykker sett på Melbytjern i Gjøvik i hekketida, men ingen hekking ble påvist. Den neste hekkingen ble konstatert på Helsettjernet i Vestre Toten hvor en fugl ruget 25. mai 1978 (Larsen 1981). Tidlig på 1980-tallet ble flere hekkinger registrert i oppdemte tjern i Biri, Gjøvik kommune. Begge disse tjernene er oppdemte myrer med en del flytetorv i kantene, oppdemt med tanke på fiskeproduksjon (Bratteng 1981). I denne perioden ble det sett horndykkerpar i hekketida også på Helgetjønn i Øyer, men noe reir ble aldri funnet her. Omkring eller litt etter 1980 lå bestanden trolig på 3-5 par i fylket.

På midten av 1980-tallet skjedde etableringen på de to lokalitetene som har vært de viktigste hekkeplassene for horndykker i Oppland siden, nemlig Lauga i Øvre Snertingdalen og Gåstjern på Vardalsåsen. På Lauga økte bestanden jevnt og på slutten av årtiet hekket 4-5 par, mens det på Gåstjern var stabilt 1-2 hekkende par – slik det også har vært siden. I 1989 ble horndykker for første gang funnet hekkende i Nord-Gudbrandsdalen, da ett par fikk fram minst 2 unger på Vigerusttjern i Dovre kommune (Bådshaug 1989). Her er det to nærliggende tjern, og senere har arten vekslet mellom å hekke på Vigerusttjern og Angardtjern – og i noen år på slutten av 1990-tallet hekket den også samtidig på begge lokalitetene. Hekking er ikke konstatert her de siste årene.

Omkring 1990 var således bestanden i Oppland økt til nærmere 10 par. Den positive utviklingen fortsatte utover 1990-tallet, først og fremst drevet av en økning i bestanden på Lauga. Når "Fugler i Oppland" ble utgitt etter Atlaskartleggingen i 1997 (Gaarder m.fl. 1997), ble bestanden vurdert til være 6-10 par fordelt på tre lokaliteter (Vigerusttjern/Angardtjern, Lauga og Gåstjern) – men trolig var det nok spredte hekkinger eller hekkforsøk på lokaliteter som Melbytjern, Haralddammen og Skålmyrdammen i Biri også i denne perioden. Min vurdering er at hekkebestanden på midten av 1990-tallet var 10-15 par, og fortsatte å øke på siste halvdel av dette tiåret. Bare på Lauga hekket 8 par både i 1998 og 1999, og trolig enda flere par i 2000. Omkring 2000 vil jeg nok tro at bestanden i fylket hadde passert 15 par.

Litt inn i det nye årtuset begynte horndykkeren å dukke opp på stadig flere tjern i seterregionen og bjørkebeltet i Oppland. På Vollsdammen i Nord-Fron ble den første hekkingen konstatert i 2001, og i 2003 ble den sett på Hovsjømyran i Nord-Aurdal samtidig som første hekking ble konstatert på Veslvatnet i Vågå. Året etter ble den funnet hekkende både på Langtjedn i Etnedal, Kittilbutjørna i Gausdal og Åltjerna i Lillehammer. Trolig har bestanden økt jevnt fram til 2007, da det altså ble registrert 32-41 par på aktuelle hekkeplasser i fylket.

Hvordan man skal beregne hekkebestanden for arten synes problematisk. Det kan se ut til at fuglene gjerne innfinder seg på en aktuell hekkeplass minst ett år før de går til hekking. Samtidig ser det ut til å være en del par som hopper over hekkingen på etablerte hekkevatn, eventuelt mislykkes på et tidlig stadium i hekkinga, og av den grunn ikke blir registrert med reir eller unger. På noen lokaliteter kan den også legge reiret slik at det ikke er mulig å oppdage pga tett vegetasjon, selv om majoriteten legger i overgangen mellom åpen og tett starr- og snellevegetasjon (Fjeldså 1973). Dersom slike par mislykkes på eggstadiet blir de ikke registrert med sikre hekkinger. I Oppland ble bare 20 påbegynte hekkinger konstatert i 2007, men antallet hekkforsøk ligger trolig noe høyere – men ikke så høyt som antall registrerte par i etableringstida. Et konservativt estimat for hekkebestanden i 2007 vil være 20-25 par, men kanskje er det riktigere å tøyne intervallet til 20-30 hekkende par.

Tabell 1. Vurdering av hekkebestandens utvikling i Oppland basert på kjente opplysninger og antatt bestand på ikke undersøkte lokaliteter enkelte år.

Periode	Hekkebestand	Usikkerhet
1975-1979	1-2 par	Liten
1980-84	3-5 par	Liten
1985-89	7-10 par	Middels
1990-95	10-15 par	Middels
1995-99	12-17 par	Stor
2000-04	15-20 par	Middels
2005-06	20+ par	Stor
2007	20-30 par	Liten

Det har vært lansert litt ulike teorier med hensyn til innvandring av horndykker til Indre Østlandet. På Østlandet ble de første hekkefunnene av horndykker gjort i Stange kommune på Hedmarken i 1961 (Nøkleby 1962), og utover det neste desenniet hekket arten i flere næringsrike vatn i dette området (Bekken 1978). Før hekkingen på Ølsjøen i Nord-Aurdal i 1975 var dette det første hekkeområde for arten i regionen. Seinere har også noen få par etablert seg i Akershus, og det har også vært mistanke om hekking i Østfold. Det er derfor naturlig at Fjeldså (1994) ser den sørøstnorske bestanden som en utløper av den sørsvenske bestanden, som ekspanderte utover 1900-tallet. Bådshaug (1989) regner det som sannsynlig at etablering i Dovre i 1989 skjedde som en utløper av Trøndelagsbestanden. Dette er ikke usannsynlig, da horndykkeren var i en ekspansjonsfase i Sør-Trøndelag i denne perioden (Størkersen 1990). Men like sannsynlig er det nok at fuglene kom fra hekkebestanden lenger sør i Oppland, som også hadde en god periode på denne tida.

Avslutningsvis vil jeg oppfordre til å fortsatt følge med på artens utbredelse og bestandsutvikling i Oppland. Som et av de viktigste fylkene for arten sør for Trøndelag vil våre registreringer i så måte være vesentlige innspill for forvaltningsmyndighetene og Artsdatabanken når rødlista skal revideres igjen i 2010/2011. Og det er også mange ubesvarte spørsmål med hensyn til artens forekomst i fylket. Vil ekspansjonen i seterregionen fortsette? Varierer antall par som går til hekking mye fra år til, styrt av næringstilgang og/eller værforhold tidlig i hekkesesongen? Var den dårlige ungeproduksjonen i 2007 uttrykk for en vanlig eller uvanlig situasjon, eller det kan det ha å gjøre med forstyrrelser fra økte fritidsaktiviteter eller generell stor predasjon fra mink? Jeg er i hvert fall ikke i tvil – våren og forsommeren skal også i år brukes på å finne ut mer om denne vakre og fascinerende lappedykkeren.

Litteratur

- Bekken, J. 1978. Dykkere i Hedmark. *Kornkråka* 8: 19-24.
- Bekken, J. 2007. Sjeldne fugler i Hedmark 2006. *Kornkråka* 37: 78-99.
- Bratteng, F. 1981. Forekomst av horndykker i Oppland fram til 6/9-81. *Hujon* 7: 178-182.
- Bådshaug, P. 1989. Ny hekkefugl i Nord-Gudbrandsdalen i 1989. *Hujon* 15: 259.
- Fjeldså, J. 1973. Distribution and geographical variation of the horned grebe *Podiceps auritus* (Linnaeus, 1758). *Ornis Scand.* 4: 55-86.
- Fjeldså, J. 1994. Horndykker *Podiceps auritus*. S. 38 i : Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552 s.
- Fiksdahl, B. & Hoff, K. 2005. *Forvaltningsplan for Fokstumyra*. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernadv. Rapport 03/05: 1-39 + vedlegg.
- Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552 s.
- Gaarder, G., Høitomt, G., Kasenborg, G. I., Larsen, B. H., Opheim, J. & Roang J. K. (red.) 1997. *Fugler i Oppland*. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland, Gjøvik. 280 s.
- Larsen, B. H. 1981. Helsettjernet og Eriksrudtjernet. Våtmark i Vestre Toten. *Hujon* 7: 25-30.
- Larsen, B. H. 1996. Utvikling i mytebestanden av knoppsvane, toppand og kvinand på Hadeland 1990-1995. *Hujon* 22: 23-30.
- Larsen, B. H. 2001. "Åpent hav-aspektet" i Mjøsa. *Hujon* 27: 294-297.
- Larsen, B. M., Opheim, J. & Østbye, T. 1978. Om forekomst av dykkere i Oppland fram til 1.1.1978. *Hujon* 4: 54-58.
- Lid, G. 1978. Fuglefaunaens forandring ved det oppdemte Bamselitjern, Valdres. *Anser Supplement* 3: 140-144.
- Myklebust, M. 2007. Ny rødliste omfatter 78 fuglearter. *Hujon* 33: 56-59.
- Opheim, J., Lundemo, S. & Larsen, B. H. 2007. Sjeldne fugler i Oppland 2004. Årsrapport fra den lokale rapport- og sjeldenhetskomite (LRSK). *Hujon* 33(2): 9-70.
- Skålerud, P. Å. 2005. Minken – en eggpredator også blant horndykkerne. *Hujon* 31: 219-220.
- Stueflotten, S. 2007. Sjeldne fugler i Buskerud 2006. *Buskskvetten* 23: <http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2007/LRSK2006.pdf>. 15 s.
- Størkersen, Ø. R. 1990. Nye hekkeplasser for horndykker i Sør-Trøndelag. *Trøndersk Natur* 17: 36.
- Ytreberg, N.-J. 1957. Horndykkerens (*Podiceps auritus* L.) forekomst i Norge og noen trekk fra dens biologi. *Kgl. Norske Vidensk. Selsk. Museet Årbok* 1956-57: 49-74.
- Ålbu, T. 2003. Ny hekkefugl for MR: Horndykker *Podiceps auritus*, påvist hekkende i Rindal. *Rallus* 32: 113.

Landbruk & Verktøy A/S

Postboks 113, 2712 Brandbu

Tlf. 61 33 48 04 – Fax 61 33 58 44

FOKSTUMYRA – helga den 25. og 26. august

Av Ragnar Ødegård

Denne helga skulle vi ha en felles tur til Fokstumyra for medlemmer, samt et styremøte på Fokstua gård på lørdagskvelden. Programmet var enkelt ved det at vi skulle oppleve ringmerking på nært hold, og ha noe turvirksomhet i nærområdet.

Lørdagskvelden gikk greit med styremøte, (som aldri har vært holdt i denne høyden før) men luften var ikke tynnere enn at møtet gikk greit med de sakene vi skulle ta opp. Etter møtet ble det servering av mat og drikke og ikke minst prat med Kjell Mork Soot og hans Danske ringmerkingsvenn Willy Mardal som er stasjonert på den ”nylige” oppretta ringmerkingsstasjonen oppe på Fokstua. Etter noe prat var det tid for søvn, da ringmerkingskara skulle opp kl.03.30, for å gjøre klar nett og lyd. Det var spesielt med tanke på blåstrupe. En art man må være tidlig ute for å fange. Vi andre stod opp ved 05.00 tiden, og gikk deretter ned til ”morgenfuglene” som da var godt i gang med å fugl. Det blir mange runder i nettgatene for de som driver med dette, og det er et imponerende arbeid de gjør i fra morgen til kveld.

**Her er de aller fleste av gjengen samlet for et bilde med tanke for Hujon.
(Foto: Ragnar Ødegård)**

Noen av de ”gamle” ringmerkerene fra foreningen hjalp også med å ta ut fugler i fra nettene. Noe som vår leder var fornøyd med, da han mente at flere i foreningen burde jobbet mer med ringmerking – ivrig som han er.

På morgenvisten hadde de merket ca 75 fugl, derav 37 blåstruper. Noe som er mindre enn normalt. Dette kunne komme av at det var noe rovfugl i området, som jaktet etter småfugl/trost. Det kom også noe duskreng i en periode. Denne kombinasjonen gjør at fuglene trykker, og ved regn blir nettene tatt ned.

Vår Danske venn fikk i alle fall merket sin første polarsisik, og vi andre fikk naturligvis sett den på nært hold. – Det er interessant å se fugler på ”nært” hold og lære spesielle kjennetegn, når man har dem i hånda. Etter en liten matpause dro vi rundt i nærområdet for å sjekke opp de nærmeste vann rundt reservatet, og nordover. De drevne på Botanikk fulgte også godt med på sjeldne ”vekster” i området. Etter dette gikk vi ned til fugletårnet på ”myra” og observerte fugler derifra. – Jeg kan ikke huske å ha sett så ”mye” rovfugl på trekk over myra som ved denne dagen. Spennende var det jo at det var flere arter å se i luften. Blant annet myrhauk, flere dvergfalk, 4 fjellvåk, musvåk familie på 4 tårnfalk. I tillegg strøk en vandrefalk over reservatet. Ellers var det noe ”vanlig” småfugl/andefugler, samt en storskarv, som tok seg en runde over reservatet før den slo seg ned ved et vann nord for reservatet.

Vel etter en lang dag var det å reise hjemover med noen avstikkere til fuglelokaliteter nord i Gudbrandsdalen. Så en kan godt si det ble fugleobservasjoner nesten helt frem til døra, men det er vel slik det skal være.

Også vår leder Even Dehli fikk slippe til blant nettmaskene. (Foto: Jon Opheim)

En oppsummering er at dette var en vellykket tur der vi var 6 personer fra styret, og et fuglemedlem utenom. Dette var Torun fra Gran. Så hvor er dere alle medlemmer som ønsker å møte til tur??? Ellers er det å anbefale å lese "Vår Fuglefauna" (Landsforeningens medlemsblad) nr. 3 og 4 – 2007 av Kjell Mork Soot om opprettelsen av fuglestasjonen på Fokstumyra og for stor ferdsel i reservatet. – To meget fine artikler! Det er vel også på sin plass å takke Laurits Fokstugu for velvilje med opprettelsen av fuglestasjon og overnatting på gården. Det er bare å anbefale å ringe for overnatting for et besøk på "myra", og ellers en tur i fjellet. For å ta ansvar for dette Ramsar-området ble vi enige om at det bør innføres et strengere ferdselsforbud i og rundt reservatet, som observasjonspost for turister som "spaner" etter elg! Dessuten kunne vi tenkt oss at jernbanen ble flyttet langt ut av området. (kanskje lagt i tunnel forbi Fokstumyra) Kjenner vi politikerne riktig, så går vel ikke de med på dette. – Men det er lov å drømme, selv om det hadde vært det eneste riktige, for å vise at de tar Ramsar Direktoratet på alvor.

ei krone her og ei krone der...

Hos KIWI vinner du hver gang.
Faste, lave priser og Norges tøffeste garantier

DOBBELT PRIS TILBAKE
KIWI

Kvalitetsgaranti på frukt og grønnsaker. Dobbel pris tilbake hvis du ikke er fornøyd.

HOLDBARHETSGARANTI
PÅ VAREN GRATIS
KIWI

Holdbarhetsgaranti
Finner du en vare som går ut på dato i dag eller i morgen, får du varen gratis.
[gjelder ikke brød og bakervarer]

4. LIBERO BLEIEPÅSE UTEN BETALING
KIWI

Bleieskiftavtale
Du får hver 4. Libero bleiepakke du handler uten å betale for den.

KIWI mini pris
KJØP KJAPT, KJØP TRYGT, KJØP BILLIG

MEISEBOLLER OG FUGLEFRØ.

BRANDBU. 61 33 46 55

UTSIRA –

medlemstur: 27 – 30. september

Av Ragnar Ødegård

Vi var i utgangspunktet tre, Jon Opheim, Sven Haugen og meg selv som hadde tenkt oss en tur til Utsira da ingen av oss hadde vært der før.

Men vi syntes det var en bedre ide å gjøre det om til en foreningstur slik at flere kunne være med.

Torsdagskvelden dro vi i fra Lillehammer og tok opp Torun E. På Dokka, deretter dro vi over Hardangervidda i fullmåne og fine kjøreforhold.

Vi var tidelig fremme ved kaia der ferga skulle gå klokken 0800 og da hadde vi hentet Dag L. Fjeldstad som også ville på tur og som fungerte som kjentmann for oss, noe som er fint om en er der for første gang. Heldigvis hadde han blitt kontaktet av to til, så vi fikk i alle fall fylt opp 7 av 8 sengeplasser i vår forhåndsbestilte rorbu da medlemspåmelingen i fra oppland ble heller mager.

Torun, (eneste medl. med unntak av oss) hadde også meldt seg på til jentekurset som også pågikk denne helg.

På vegen ut brukte vi naturlig tiden til å speide etter fugler da været var nydelig. Vel fremme “sjekket vi inn på Utsira Havsstuer og dro deretter til den lokale kjøpmann der vi handlet inn for helga noe som var lurt for da vi først begynte å se etter fugl forsvant timene og det ble fort kveld.

Jeg hadde forestilt meg mye mer bruk av terrenget men storparten av “skådingen” foregikk ifra vegene og ellers rundt i hagene der med unntak da en ser etter havfugl.

Grunnen til at vi valgte denne helga var og er jo at uke 40 er den uka da sannsynligheten er størst til å oppdage “bomber” av sjeldne fugler og selvfølgelig er jo sannsynligheten mye større også forde mengden av fuglefolk flerdobles denne uka. Vi fant fort ut at det å ha med seg en kjentmann første gang der er en stor fordel da meldingene kommer inn om obs. sjeldenheter rundt på øya med bruk av “lokale” navn. Da gjelder det å nå fort frem. Ellers er boka om Utsira et bra “redskap” å ha lest før man besøker denne øya.

Vi startet, som mange andre opp ved merkeskogen for å overvære de tre/fire første nettrundene da det ofte kan være noe spennendes så tidelig og det jo noe “sosialt” å møtes der for en morgenprat også.

Vi som ikke hadde sett Gulbrynsangeren hadde jo “regnet” med å få se den fort. Men i stedet kom ringmerkeren med en annen overtakelse i stedet og det var jo en Åkersanger som burde være mye lengre sørøst på denne tid, men vi ble jo fornøyde.

Det tar jo en tid å ringemerke fuglene etter en runde så denne Åkersangeren ble da “spart” til slutt til glede for de enda flere (som hadde fått beskjed”) som hadde kommet til. Noe komisk, men vi sto da der på rekke, 71 forventningsfulle fuglefolk som hadde ladet kameraene sine, ringmerkeren ga oss to minutter til foto mens han vandret langs rekken av “skytegale” meg iberegnet, fotofolk. Dette høres kanskje rart ut men det fungerer veldig bra da det skal fotografers sjeldenheter som denne.

Etter en stund ved merkeskogen blir det å rusle rundt (eller kjøre bil hvis en skal noe lengre) rundt om på øya for å lete etter fugler i busker og kjerr i hager og langs vegen.

Eller er det godt å komme litt bort i fra folk og bare sitte å speide utover havet etter havsfugl (lirer etc.)

Været spiller også inn på hva som kan mellomlande på øya spesielt da vindretningen. Etter en lang dag er det godt å slappe av på Utsira Havstuer med mat og drikke, noe av aktivitetene til jentekurset ble også lagt dit, med bl.a. besøk og fremvisning av div. ifra Naturbokhandelen og billedfremvisning i fra Utsira.

Åkersangeren skal vises frem og foreviges av 71 mennesker ved den berømte merkeskogen på Utsira. (Foto: Jon Opheim)

Her står Svein Haugen, Dag L. Fjeldstad og Ragnar Ødegård og kikker etter sjøfugl. (Foto: Jon Opheim)

Dessuten ble det holdt “logg” der noen som blir et fint samlingspunkt der en person leser opp fugle navn og de som har noe og rapportere av art og antall “roper” det frem så det blir loggført. Da får en jo samtidig hørt hva andre har sett og kanskje sjeldenheter en selv har gått miste om, og det sosiale med fugleprat hører også en slik tur til.

Men tiden går altfor fort for noen som “bare” skal være til søndag så når vi stod på fergen inn kl 1500 så ønsket vi vel at vi kunne vært der noen dager til, men pliktene kaller så det var bare å komme seg over fjellet igjen.

Det blir i hvert fall flere turer til Utsira for oss alle tenker jeg, det er avslappende og ingen stress der ute, bare gå rundt og “hygge” seg og slappe av og speide etter nye arter eller studere de vi ser nærmere og ta fotos.

Om Utsira og øyboerne er å si at de er Tallmadge og møtekommende som må tåle til tider at fuglefolk trækker inn på gårds plasser og inn i hagene deres så hvis de skal ha noe” privativ” bør de kanskje trekke for gardinene da det plutselig kan stå 20/30 fuglefolk utenfor vinduene deres med kikkerter og telelenser!

For å støtte opp om den lokale kjøpmann så er det bra om all handlig blir gjort i butikken der ute for det er jo en kjærkommen ekstrainntekt det fuglefolk og turister legger igjen ut på øya.

Kanskje en arteliste til slutt:

På veggen dit obs. vi en kattugle, en mår i veggen og hjort (i mørket)

Utsira øy: Storskarv, Toppskarv, Ærfugl, Gråmåke, Tjeld, Kråke, Ravn, Stær, Rødvingetrost, Gjerdesmett, Heiplierke, Møller, Bjørkfink, Gråtrost, Bokfink, Svarttrost, Fuglekonge, Måltrost, Svartbak, Gråhegre, Svartkråke, Gransanger, Fiskemåke, Kjøttmeis, S.H. Fluesnapper, Munk, Grønnfink, Flaggspett, Hagesanger, Rødstrupe, Havsule, Myrsnipe, Sandløper, Fjærplytt, Teist, Alke, Steinskvett, Skjærpiplerke, Stjertmeis, Grå Fluesnapper, Løvsanger, Blåmeis, Vintererle, Furukorsnebb, Tårnfalk, Enkeltbekkasin, Låvesvale, Åkersanger, Varsler, Sandlo, Brunsisik, Lappspurv, Heilo, Dvergspett, Trekryper, Spurvehauk, Dvergfluesnapper.

Utover uka dukket det opp flere sjeldenheter og nye arter som vi skulle gjerne ha sett men kanskje ved en senere anledning.

Synd at ikke flere medlemmer hadde anledning til å være med på en slik fin tur men kanskje vi prøver igjen senere.

Bør leses: Fugler og fuglafolk på Utsira som bl.a. Selges igjennom Naturbokhandelen.

Dette var et lite utdrag av mange fine opplevelser ifra øya der langt ute i vest.

S.O. Bang UR & OPTIKK

GRAN

Tlf. 61 33 01 30

Dårlig hekkesesong for sjøfugler i år 2007!

Rapport nr. 19 fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for hekkende sjøfugl ble nylig publisert av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Rapporten melder om store problemer for en rekke sjøfuglbestander. Blant annet er krykkje fortsatt i stor tilbakegang, og den svært kritiske situasjonen for lomvi fortsetter.

Av Magne Myklebust (09.01.2008)

Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl ble initiert i 1976, men de første årene var det kun overvintrende sjøfuglbestander programmet fokuserte på. Først i 1988 ble hekkebestander inkludert. Direktoratet for naturforvaltning (DN) finansierer arbeidet, og NINA står for den faglige og praktiske organisering og innsamling, lagring og rapportering av data.

Svein-Håkon Lorentsen har forfattet også den siste rapporten fra det nasjonale overvåkingsprogrammet, og skriver at hekkesesongen 2007 var en av de aller dårligste som noensinne er registrert i Nordøst-Atlanteren, med omfattende hekkesvikt for mange arter i Storbritannia, Færøyene, Island og Norge.

Krykkja går tilbake i antall i Norge. Ved samtlige overvåkingslokaliteter på det norske fastlandet er det en signifikant tilbakegang etter 1980. (Foto: Svein Bekkum

Krykkja har gått kraftig tilbake siden 1980, og er en indikasjonsart på at tingenes tilstand i havet er totalt ute av styring. (Foto: Svein Bekkum)

For krykkje er det registrert en signifikant tilbakegang siden 1980 på samtlige overvåkingslokaliteter på det norske fastlandet. Eksempelvis var hekkebestanden på Runde rekordlav i 2007, og utgjorde bare 12 % av bestanden siden overvåkingen der startet i 1980. Det er følgelig ikke uten grunn at arten er fjernet fra listen over jaktbare arter, samt at den for første gang har kommet med på rødlista.

For lomvien fortsetter den negative trenden, og NINA betegner tilbakegangen for arten som dramatisk. Størst har nedgangen vært i Nord-Norge, f.eks. med en tilbakegang på 98% på Hjelmsøy. Dette var tidligere fastlandets største koloni av arten. Tilsvarende situasjon finner man på Runde i Møre og Romsdal. Her satte lomvien på lik linje med krykkja rekord i lav hekkebestand i 2007. Antall hekkende lomvier på Runde utgjorde i 2007 kun 3% av bestanden på begynnelsen av 1980-tallet. Artens dramatiske situasjon har medført rødlisting i den akutte kategorien kritisk truet (CR).

For noen arter går det også framover. Havsula har hatt en sterk bestandsvekst i Norge de siste tiårene, og i 2007 teller bestanden ca. 4600 par. På Runde var bestanden rekordstor, med 2000 hekkende par.

Sjøfuglene som hekker i fuglefjellene lang kysten vår sliter voldsomt. Og vi er vitne til en traumatisk tilbakegang for de aller fleste artene. (Foto Hans Sagstuen)

JENTETUR/KURS TIL LISTA

5.-7. September 2008

Lista er en suveren plass å kikke på fugler, hvor en lett kan få overblikk over både rovfugler, vadere, sjøfugl og småfugler. Vi kommer i hovedsak til å være rundt Lista fyr der overvåking av trekkfugl og ringmerking foregår. Men turer rundt i området skal vi også få gode muligheter til å være med på. Vi kommer til å bruke bil, men avstanden til Lista fyr er ikke større enn at en fint kan gå dit også (3 km).

Foto: Vegard Bunes

Mer om Lista fuglestasjon på nettsiden www.listafuglestasjon.no.

Kontaktperson: Elisabeth S. Årsnes (ESÅ)

E-post: mesaa@lyse.net

Telefon: 909 63 252

Påmelding: Innen 30. juni 2008.

Alder: Under 16 år i følge med voksne.

Pris: Kr 1 000 med overnatting 4-mannsrom (oppredd seng), kr 1700 med overnatting i enkeltrom, (oppredd seng), kr 500 uten overnatting (ordner selv).

Påmelding per e-post eller telefon, deretter blir det sendt ut faktura.

(Navn, adresse, fylke, tlf, alder, nybegynner/middels/erfaren). Overnatting blir på Lista Flypark Appartement Hotell - Kurs og konferansesenter som ligger ca 4 km fra Lista fyr. All mat får vi her; varm rett fredag, middag

lørdag samt frokost lørdag og søndag er med i prisen.

Fra høstens jentekurs/tur på Utsira. (Foto: Truls Andersen)

FORELØPIG PROGRAM

(Forbehold om endringer – fullstendig program ettersendes til påmeldte):

FREDAG 5. September 2008

19.00 Mat varm rett.

20.00 Velkomst v/ Elisabeth Årsnes.

20.10 Vegard Bunes forteller og viser bilder fra Lista.

Informasjon om ringmerking på Lista.

En setter opp grupper for morgendagen med gruppeleder.

LØRDAG 6. September 2008

07.00 Frokost

08.00 Ringmerking Lista Fyr, Lista ringmerkingsgruppe viser og forteller.

Kurs i artsbestemming (fugler i flukt, spesielt om rovfugler), erfarne ornitologer viser rundt.

Kurs i artsbestemming (sjøfugl/trekkfugltelling på Lista Fyr), erfarne ornitologer viser rundt.

11.30 Lunsj (matpakke smøres selv)

14.30 Logg v/ Elisabeth Årsnes

15.00 Hvorfor skal vi ta notater etter tur. Hvilke fugler skal vi melde fra om til LRSK og NSKF (Norges SjeldenhetsKomite for Fugl) og hvorfor.

Foredragsholder: Vegard Bunes, leder av NSKF.

15.45 Pause

16.15 Hva gjør NOF for vindmølleproblematikken. Rovfugler i fare.

Foredragsholder:

Alv Ottar Folkestad. Leder Norsk Ornitologisk Forening, Leder av vindmølleutvalget.

18.00 Naturbokhandelen holder åpent

19.00 Fellesmiddag på Lista Flypark, Appartements, Hotell kurs og konferansesenter.

21.00 Stig Frode Olsen viser bilder og forteller om rovfugler i Norden. Har nettopp gitt ut ei kjempefin bok om rovfugler og ugler i Nord-Europa.

SØNDAG 7. September 2007

07.00 Frokost

08.00 Avslutning av kurset/turen v/ Elisabeth Årsnes

09.00 Rundtur på Lista (erfarne ornitologer viser rundt på de mest attraktive plassene, ser spesielt etter rovfugl om en ikke har fått det på lørdag).

De som ikke ønsker kursbevis gir beskjed om dette ved påmelding.

PORTRETTE

Nå har vi beveget oss til de sørlige områdene av Oppland, hvor vi finner ei dame som har latt seg inspirere av de muligheten ornitologien kan gi. Hun heter Torun Ekeløf og kommer fra Jaren på Hadeland. De siste årene har hun latt seg inspirere av fuglenes ABC, og har tatt mange utfordringer ved å nærme seg denne hobbyen fra mange vinkler. Jeg synes dere jenter og damer der ute skal la dere inspirere av denne "litt" uredde damen som tør å kaste seg uti forskjellige ting i en dessverre mannsdominert hobby. Det er på tide at dere ser at dette er en interesse som også dere kan dyrke fult ut i skog og mark. Legg i så måte merke til at Torunn er blitt kontaktperson for jentegruppa i Oppland, som nylig ble opprettet. Håper dette er spiren til noe spennende på den fronten. Ta vel i mot Torun her i Portrettet.....

NAVN:	Torun Ekeløf
BOSTED:	Jaren, Hadeland
ALDER:	47 år
JOBB:	Ergoterapeut, rehabilitering av lungesyke

Kjerneområder:

Trives godt på Høgkorset og Lygna på Hadeland. Trives best litt opp i høyden. Er også på tur hver sommer i Atnadalen.

Ornitologiske høydepunkt:

Var i Kenya i 97. Husker godt et syn med et tre fult av marabustorker mot en farget kveldshimmel.

Gribber og en sekretærfugl gjorde også inntrykk. Har også sett amerikansk hvithodeørn i Alaska. Det var et imponerende syn.

Favorittmåned, og hvorfor?

Er glad i alle årstidene, og at det er variasjon. De har vær sin sjarm. Men det er klart at når våren kommer og en kjenner sola varmer, gjør det noe med kropp og sjel. Alt får en ny start.

Er du ofte ute i naturen Torun?

Det blir nok mer sjeldent enn det en skulle ønske. Men en del turer har det jo blitt. Bruker som sagt Lygna og området på Høgkorset mye. Der er det flotte forhold både sommer og vinter. Om sommeren er det helst fjellet som lokker. Har også vært på flere utenlandsturer med masse flott og variert natur.

Hva er det som er så fascinerende med fuglelivet, og hva gir ornitologien deg?

Er veldig glad i å være ute i naturen. Å få se en fugl eller et dyr i tillegg gir en ekstra berikelse. Vanskelig å si akkurat hva det er, men det gjør noe med en.

Torun har vært på flere av våre møter og turer det siste året. Og dette bildet er tatt under årsmøtet på Bjørn`s Kro i Vingnes den 07.02.2008. (Foto: Per Skålerud)

Hvor lenge har du vært medlem i NOF. Avd. Oppland?

Det har vært litt til og fra i noen år, men nå har jeg bestemt meg for at dette er noe jeg vil fortsette med.

Hvordan oppsto din interesse for fugl?

Har alltid vært glad i natur, fugler og dyr. Men det å få kunnskap har vært med på å vekke interessen spesielt. Har vært med på en del fugleturer her på Hadeland. Var også og hørte et foredrag om ugler for noen år tilbake. Det var med på å vekke min interesse for fugl, og at jeg ønsket å lære mer om dem.

Hva slags kikker bruker du i felt?

Jeg har ikke kjøpt noen egen kikkert enda, men det står høyt på ønskelista. Har vært med på flere turer sammen med NOF avd. Oppland det siste året, og har da fått brukt kikkertene til de rundt meg. Ser at jo bedre kikkert en har, jo mer får en med seg, og desto mer interessant blir det.

Har du noen favorittart(er), og hvorfor?

Det er flere arter som jeg liker godt. Lom er en sky og flott fugl. Ryper og storfugl er også fine. Liker godt rovfugl og ugler. Men når jeg går forbi et kratt fullt av gråspurv, må jeg stoppe opp og se på dem. Syntes de er veldig trivelige.

Hva er din tristeste fuglehistorie?

Jeg var i Alaska for to år siden. På et vann der var det mye lom som hadde unger. På vannet var det fri ferdsel av motoriserte kjøretøy som sjøfly, motorbåter med fri eksos og vannscootere. Fuglene som holdt til der hadde et svare strev med å holde seg unna. Det var ingen som tok hensyn til dem. Syntes også det er trist å se fugl som lider pga oljesøl og andre problemer som menneskene har påført dem.

Hva kunne du tenke deg å bruke mer ressurser på innen fugleverden, hvis tiden strakk til?

Det må bli å få lært mer om fugler og hva som påvirker deres hverdag. Økt kunnskap gir bedre forståelse og større interesse. Deltok på kurs i høst hvor vi dissekerte gulpeballer. Det var veldig interessant å se hva slags info som kan hentes ut av materialet. Og så lærte jeg mye om mus. Men det er klart at i tillegg til å lære mer, er det jo det å komme seg ut og kikke på fugl som er det store målet.

Hva anser du som den største trusselen mot fuglelivet i vårt fylke?

Ser at det de siste årene er blitt hugget ut store områder med skog på Høgkorset. Skulle ønske at den moderne skogsdrift kunne ta bedre hensyn til både fugl, dyr og fauna. Mener også det er viktig at fugler ikke blir forstyrret i hekkeperioden slik at reder blir ødelagt eller forlatt.

Hvilke ønsker og visjoner har du når det gjelder turer og møter?

Har deltatt på flere turer siste året, og det har vært kjempefint. Jeg er blitt veldig godt inkludert, og har fått med meg utrolig mye mer enn det jeg ville klart å få til på egenhånd! Var med på styremøte til Fokstua i høst, og var på Fokstumyra å så på fuglemerking. Vi så også en del rovfugl nede på myra. Var også med på tur til Utsira i høst. Det ble en kombinasjon hvor jeg var med NOF avd.

Oppland, og jeg deltok på jentekurs. Da jeg ikke er så erfaren i faget som fuglekikker, har jeg veldig god nytte av å være med de som har erfaring. Både det å få bli vist steder, finne ut hva slags fugl det er osv. Syntes turer som kombinerer det å være ute å se på fugl og foredrag og informasjon fra de som har erfaring er flott. Det er slik vi nye raskest kan få mer lærdom. Skulle gjerne vært med på overnattingstur på skauen for å se på spill om våren. Har vært ute selv, men som sagt det å være med å få erfaring hadde vært flott. Ønsker meg også til Varangerhalvøya, men det er nok igjen noe jeg ikke ville lagt ut på egenhånd. En tur i året til varierte og kjente fuglesteder hadde vært flott. Skulle også gjerne fått informasjon om hvordan fugletellinger foregår. Ser det kommer forespørsler om det med jevne mellomrom, men vet lite hvordan det rent praktisk skal gjøres.

Her er Torun i sitt paradisi, og tar jeg ikke feil er dette bildet et vårbildet hentet fra Lygnaområdet.

Hva syntes du om medlemsbladet Hujon?

Syntes det er bra. Jeg leser nok ikke statistikk og tellinger så nøye, men har full forståelse for at det skal være med. Informasjon om fugler, foring turer etc. er godt stoff.

Bruker du den eksisterende internettsiden, og hvilke forhåpninger har du til ei ny side som virkelig kan gi oss de brukermulighetene som ei slik side bør inneholde?

Har brukt den sida som ligger ute nå i liten grad. Har mest vært inne for å kikke på tur og møteprogrammet. Jeg vet ikke så mye om hva en slik side bør kunne inneholde, da jeg ikke selv har deltatt på observasjoner og tellinger enda. Men tror i alle fall det er viktig med en attraktiv og brukervennlig internettside. Et sted hvor man kan hente og gi informasjon, og samtidig kunne møtes. Der kunne for eksempel ligge ute informasjon om hvordan fugletelling skal gjennomføres. Da blir det lettere for folk å delta.

Har du forslag på saker som du mener styret vektlegger for lite?

Syntes det er vanskelig å uttale meg om. Har vært tilhører på ett styremøte. Har full tillitt til at de som sitter i styret engasjerer seg i viktige saker som gjelder fugler, og vern av viktige områder.

Hvordan kan og bør styret engasjere medlemsmassen vår?

Igjen er en god internettside et godt utgangspunkt. Her kan styre og de sakene styret jobber med presenteres. Det gir mulighet for å engasjere seg og komme med innspill. Også å oppfordre medlemmene til å ta kontakt hvis det er saker de lurere på. En god internettside med en lav terskel for å ta kontakt er i alle fall en måte å engasjere medlemmene på.

Er du medlem av andre fugl/naturvernforeninger?

Etter turen til Utsira i høst ble jeg med i ei jentegruppe som ble opprettet da. Er blitt kontaktperson for denne gruppa i Oppland og Buskerud.

NOF krever at skadefellingsforskriften revideres

Av Inge Hafstad (17.12.2007)

I mai 2007 oppfordret vi våre medlemmer og andre brukere av vårt nettsted til å ta kontakt angående bruken av skadefellingsforskriften, og vi ble tipset om flere tilfeller av kommuners lettvinde og feilaktige bruk av den. Med bakgrunn i dette krever NOF at Direktoratet for naturforvaltning reviderer skadefellingsforskriften.

Vi i NOF har ved gjentatte anledninger kommet med kritiske bemerkninger til bruken av skadefellingsforskriften. Revidering av forskriften har vært diskutert muntlig med representanter for Direktoratet for naturforvaltning (DN) ved flere anledninger. I forbindelse med at Artsdatabanken publiserte den reviderte norske rødlisten i desember 2006, kom flere av artene som omfattes av skadefellingsforskriften, inn på den norske rødlisten. NOF finner det derfor naturlig at forskriften tilpasses dagens virkelighet.

I forbindelse med vår oppfordring til våre medlemmer fikk vi inn en rekke tips om saker som bekreftet at kommunene driver med slett saksbehandling i saker knyttet til skadefellingsforskriften. Samtidig gjør økt kommunal forvaltning det svært vanskelig å følge med i de vedtak som fattes. Her er noen eksempler på vedtak fattet av kommuner:

Store stærflokker kan gjøre saftige innhugg i avlinger. Arten tar imidlertid også store mengder insekter, til alle årstider. som biller, larver av sommerfugler og stankelbein. Mange av insektene stæren tar, betraktes som skadeinsekter av landbruket. Å fjerne stærgjennom skadefelling kan derfor føre til mer skade enn gagn for norske bønder. (Foto: Svein Bekkum)

- «Våren nærmar seg, og gåsa står på dørstokken. Søkjer med dette om løyve til å felle inntil 10 gås på min eigendom». Den ble innvilget av kommunen uten innsigelser, og med ønske om god jakt - midt i hekketiden!
- Muntlig vedtak om skadefelling av måker uten skriftlig søknad.
- Felling av fiskemåke i hekketiden fem år på rad uten å utprøve andre tiltak.
- Skadefelling av kaie på grunn av at kaier beiter ned kornåker.
- «Vi har i høst hatt svartspett som har hakket en del hull i fjøsveggen. Vi ber derfor om å få skyte svartspetten» sto det i en e-post til en saksbehandler i en kommune. «Du får herved tillatelse til å avlive svartspetten som gjør skade på deres fjøsvegg» var svaret søker fikk fra saksbehandleren i kommunen. Ingen begrunnelse eller henvisning til hjemmelsgrunnlag.

Det foregår en utstrakt bruk, for ikke å si misbruk av denne forskriften spesielt blant privatpersoner og kommuner, men også høyere forvaltningsnivåers bruk av forskriften er til tider alt for tilfeldig. Vedtak blir ofte fattet i yngletiden for fugler og pattedyr. Dette bryter med selve grunnprinsippet i viltloven, nemlig yngletidsfredningen. NOF har ved en rekke anledninger påklaget slike vedtak og ofte vunnet sakene.

Det er ikke rart at NOF er skeptisk til kommunenes bruk av skadefellingsforskriften. Vi har de siste årene sett mange tilsvarende eksempler på slik tragikomisk naturforvaltning. Det er på tide at Direktoratet for naturforvaltning nå strammer grepet slik at vi unngår slik slett saksbehandling og total mangel på respekt for vår natur.

Det er totalt 44 fuglearter og 10 pattedyrearter som omfattes av forskriften. Det er spesielt bruken av forskriften blant privatpersoner og kommuner som NOF anser som særskilt problemfylt. NOF er forundret over at DN stilltiende aksepterer at blant de såkalte A-arter, som kan felles hele året av bruker/ rettighetshaver hvis man selv mener å ha lidt økonomiske tap, finner en art som står på den reviderte norske rødlisten (hettemåke, nær truet). Her kan altså en privatperson på eget initiativ felle individer av en art som tår på den norske rødlisten.

Grågås og grønt gress – en kombinasjon som har gjort arten til en gjenganger i skadefellings-saker. (Foto: Per Åge Skålerud)

Videre kan kommunene fatte vedtak for andre rødlistede arter som krykkje (sårbar) og stær (nært truet). Fylkesmannen kan fatte vedtak om felling av rødlistede arter som hønsehauk (sårbar) og makrellterne (sårbar). NOF krever at alle rødlistede arter fjernes fra skadefellingsforskriften. Og hva gjør arter som blant annet bokfink, bjørkefink, dompap, gulspurv, spurvehauk, kjøttmeis, tjeld, pilfink, skjære, grønnefink, svarttrost, gråtrost, rødvingetrost, måltrost m.v. i en skadefellingsforskrift. Dette er alle eksempler på arter som aldri kan påføre skade av vesentlig økonomisk omfang.

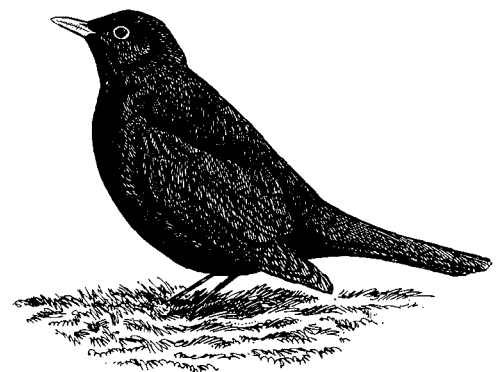
Det er spesielt privatpersoner og kommuner som gjør grove feil i forhold til forskriften, som tross alt stiller visse krav, før skadefelling kan gjennomføres. Eksemplet vi har fått inn er dessverre ikke noe unntak, men derimot et godt eksempel på hvor enkelt mange kommuner behandler slike søknader.

NOF kan ikke se at DN sitt krav om utprøving av andre virkemidler for å forsøke å avverge/begrense skaden blir gjennomført før kommunene fatter vedtak. Skadefellingsforskriften skal ikke benyttes til å få en mer eller mindre permanent felling utenom ordinær jakttid. I forbindelse med et skadefellingsvedtak på fiskemåke fra en kommune blir det oppgitt at det er femte året på rad at de gir en slik tillatelse. Retningslinjene for forskriften presiserer at når felling iverksettes utgjør dette et unntak fra viltlovens generelle fredningsprinsipp. Når man på femte året gir en slik fellings-tillatelse vil, etter NOF sin vurdering, unntaket etter hvert gå over i en permanent løsning som ikke er forenlig med intensjonene i skadefellingsforskriften, og er en uthuling av viltlovens fredningsprinsipp.

NOF krever derfor at:

- DN igangsetter revidering av skadefellingsforskriften.
- Eier, bruker og rettighetshaver fratras retten til å felle et utvalg av arter (Jf. dagens kap. IIA i skadefellingsforskriften).
- Rødlistede arter fjernes fra skadefellingsforskriften.
- Arter som ikke har potensiale til å påføre skade av vesentlig økonomisk skade fjernes fra skadefellingsforskriften.
- At kommuner som bevisst og regelmessig fatter vedtak som ikke følger DNS retningslinjer for skadefellingsforskriften, fratras myndigheten til å fatte vedtak med hjemmel i nevnte forskrift.

Svartrostens forkjærlighet for bær har gitt arten den tvilsomme ære å bli listet i den norske skadefellingsforskriften.

Bestandssituasjonen for jaktfalk i Oppland

Av Jon Opheim

NOF, avd. Oppland gjennomførte i 2007 en større undersøkelse på jaktfalk i fylket. 31 av i alt 35 kjente lokaliteter ble besøkt. Rapporten - som er overlevert Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen - inneholder ei informasjonsside for hver lokalitet, pluss kart. Prosjektet er støttet med kr. 34 000,- fra "tilskudd til viltformål." Her gis en oppsummering av rapporten med en del vurderinger.

Bestandssituasjon.

Tabell 1 viser kjente hekkefunn siden 1960-årene. Selv om denne baserer seg på nokså ujevn observasjonsdekning fra år til år, kommer det klart fram at jaktfalken har vært i tilbakegang gjennom de siste 40 – 50 årene. Av til sammen 27 sikre hekkelokaliteter siden ca. 1960 er det konstatert hekking på henholdsvis 26, 23 og 17 lokaliteter de siste 30, 20 og 10 årene. Tar en i tillegg med de lokalitetene hvor det har vært mer eller mindre sikker indikasjon på hekking, blir tallene henholdsvis 35 – 32 – 29 – 25.

Tabell 1. Kjente hekkefunn/indikasjoner på hekking i Oppland siden ca. 1960 og fram til i dag. Tallene i parentes omfatter hekkeadferd ved varsling/observert par, eller ungfugl sett på hekkelokalitet sommer/høst. Observasjon på kjent hekkeplass, men uten sikker hekkeindikasjon, er angitt med ?

Kommune	Ca. 1960-2007	1978-2007	1988-2007	1998-2007
Gausdal	1	1	1	1
Ringebu	1 + (1)	1	1	1
Sør-Fron	(1?)	0	0	0
Sør/Nord-Fron	(1?)	(1?)	0	0
Sel	2	1	0	0
Dovre	5	5	5	5
Lesja	6 + (1)	6 + (1)	6 + (1)	3 + (4)
Vågå	2	2	2	1
Lom	4 + (1?)	4 + (1?)	4 + (1?)	3 + (1?)
Skjåk	2 + (2)	2 + (2)	2 + (2)	2 + (1)
Øystre Slidre	1	1	1	0
Vang	3 + (1)	3 + (1)	1 + (2)	1 + (2)
SUM	27 + (8)	26 + (6)	23 + (6)	17 + (8)

Hvis vi legger de siste 10 årene til grunn er jaktfalken en fåtallig hekkefugl i følgende 8 kommuner: Gausdal, Ringebu, Dovre, Lesja, Vågå, Lom, Skjåk og Vang.

Vårt observasjonsmaterialet viser en bestandsreduksjon i størrelsesorden 30% i løpet av de seneste 40 – 50 årene. Registreringene dokumenterer også at jaktfalken i høyeste grad er en truet art i vårt fylke.

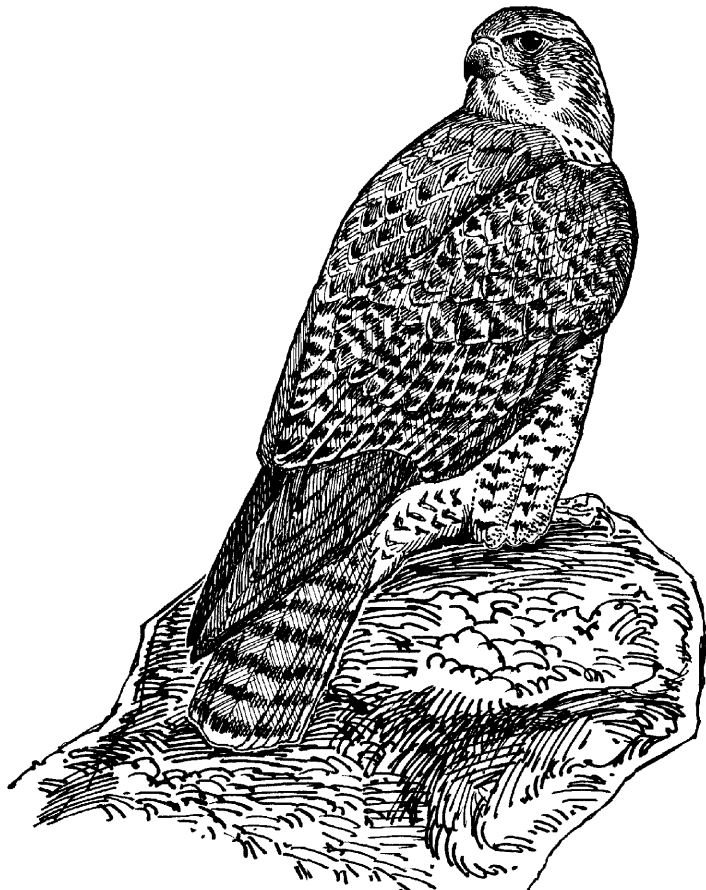
Til sammenligning har vandrefalken - som er satt i samme ”røddlistekategori” som jaktfalken - pr. i dag en hekkebestand på ca. 15 par (opplysninger fra den lokale rapport- og sjeldenhetskomiteen i NOF, avd. Oppland). Her er imidlertid bestanden i svak økning.

Oppland, med sine store fjellområder i de sentrale deler av Sør-Norge, utgjør en vesentlig del av jaktfalkens ”kjerneområde” for denne landsdelen. Våre registreringer kan indikere at den sør-norske hekkebestanden er mindre enn tidligere antatt. Videre bestandsregistreringer over et større geografisk område må derfor gis høy prioritet. At jaktfalken også er en viktig indikatorart med tanke på overvåking av norsk høyfjellsfauna forsterker dette behovet.

Fra andre sør-norske fylker finnes nyere data fra Telemark (Olsen 2007), hvor en tidligere bestand på ca. 40 – 50 par var redusert til maksimalt 20 – 25 par på 1980-tallet. De siste 10 – 15 årene er bestanden blitt redusert ytterligere, slik at det pr. i dag kun er 5 – 8 besatte revir tilbake. Her ser vi med andre ord en enda sterkere tilbakegang enn i vårt fylke.

Resultatet for 2007

Registreringene i 2007 omfattet 31 av 35 kjente lokaliteter. Det ble konstatert hekking på bare 6 av disse, pluss par/varslende fugl på 4 andre lokaliteter. I tillegg ble det gjort observasjoner av enkeltindivider på 2 lokaliteter uten hekkeadferd.

Tabell 2. Lokalteter med registrert jaktfalk i 2007, samt ungeproduksjon på 6 reirplasser.

Forklaring til tabellen:

H: Påvist hekking.

H?: Hekkeadferd ved varsling/observert par.

h: Sett på/ved reir uten sikker hekkeindikasjon.

X: Arten sett i nærheten av hekkelokalitet.

Kommune	H	H?	h	X	1- kull	2-kull	3-kull	4-kull
Gausdal				1				
Dovre	1	1					1	
Lesja	1	3			1			
Vågå				1				
Lom	3					2		1
Skjåk	1				1			
SUM	6	4	0	2	2	2	1	1

Tabellen viser et gjennomsnitt på bare 2,2 unger pr. par, noe som må betraktes som lavt for en art som normalt legger 3 - 4 egg (Haftorn 1971) og som i liten grad er utsatt for predatorer på hekkeplassen.

Det er nærliggende å tro at det er en sammenheng mellom få hekkende par og dårlig ungeproduksjon. Begge deler indikerer dårlig mattilgang.

Det mest oppsiktsvekkende ved dette er kanskje at 2007 utpekte seg som et sjeldent godt smågnagerår. Allerede ved Påsketider ble det fra flere hold meldt om store mengder lemen på Sognefjellet i Lom. Senere har vi både ved egne registreringer, samt opplysninger fra SNO og fjellstyrene, fått bekreftet rikelig med mus og lemen i de nordre fjelltraktene av Oppland.

Jaktfalken står ikke i noe direkte avhengighetsforhold til mus og lemen, som ikke inngår i dens fødevalg (Haftorn 1971). Det normale er imidlertid at gode rypeår følger smågnagerårene. For rypebestanden sin del vil vi tro at smågnageråret i 2007 ikke hadde nevneverdig "effekt" før senere ut i hekkesesongen, dvs. på et langt senere tidspunkt enn når jaktfalken startet sine hekkeforberedelser i mars/april.

Nærmere undersøkelser i årene framover vil kunne avklare enkelte uklarheter omkring noen av lokalitetene, bl.a. hvor intakte de er i forhold til menneskelig aktivitet i nærområdet. Det er videre viktig å få dokumentert om det dårlige hekkeresultatet i 2007 bare var et "bunnår" i de naturlige svingningene fra år til år, eller om dette bærer bud om en ytterligere sterkt redusert hekkebestand. Med henvisning til vekslende ernæringsforhold, samt variasjon i snø og isdekke på

reirplassene, oppgir Olsen (2007) at det vanligvis kun er ca. 60 – 80% av parene som hekker årlig.

Med ytterligere feltarbeid må en også forvente oppdagelse av noen flere par, men neppe i noe stort omfang. Fjelltraktene i Gudbrandsdalen og Ottadalen anses som godt undersøkt i løpet av de seneste ti-årene. Registreringsbehovet vurderes som størst i nordre del av Valdres, spesielt Vang kommune.

Med den store usikkerheten som knytter seg til det lave hekkeresultatet i 2007 vil vi anslå dagens hekkebestand av jaktfalk i fylket til 20 – 25 par. Bestandsanslaget til Østbye (1997) var til sammenligning på 19 – 29 par.

Av en antatt totalbestand i Norge på 300 – 500 par (Tømmeraas 1994, Olsen 2007) forvalter Oppland dermed en andel på mellom 5 – 7%.

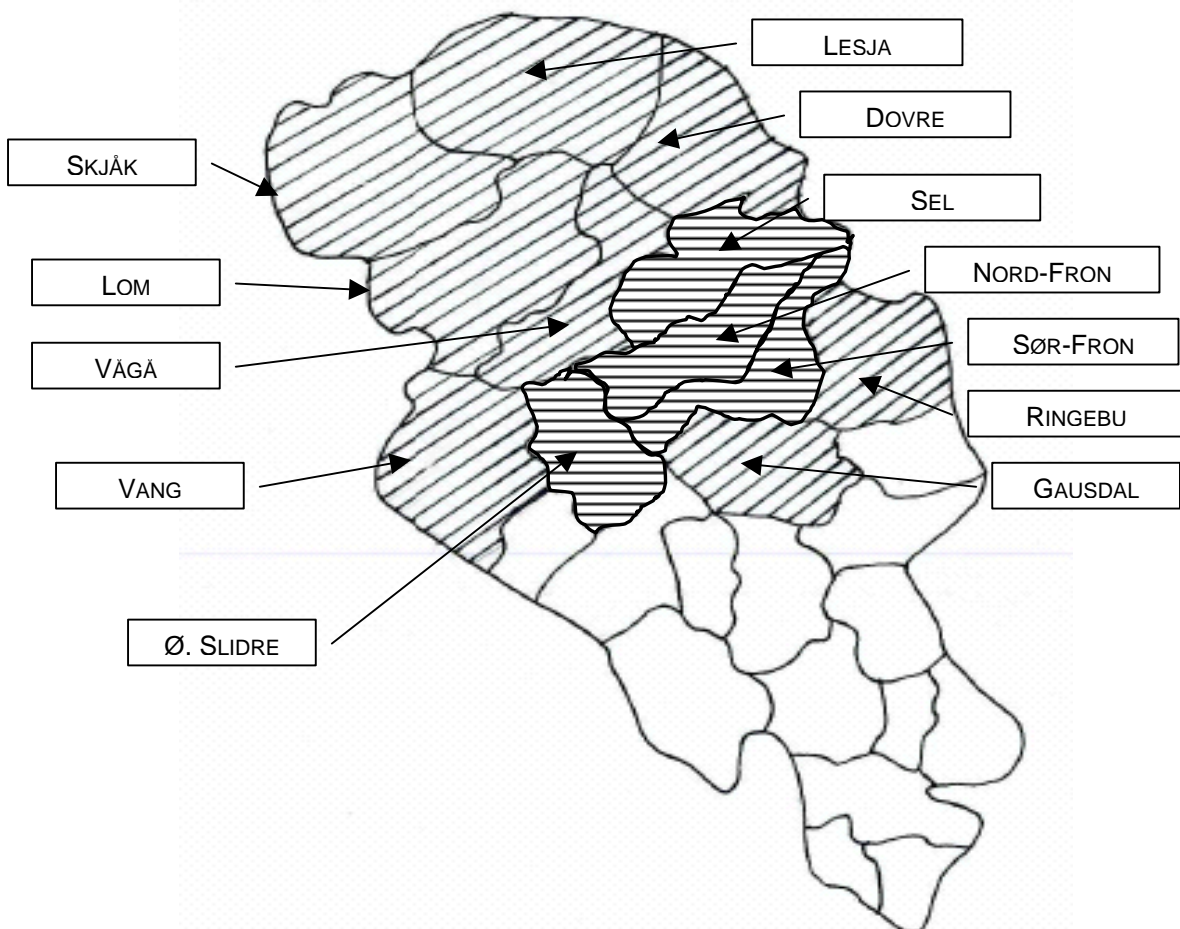

Fig. 1. Kart over jaktfalkens utbredelse i Oppland.

Tegnforklaring.

- Hekkefunn før 1998.
- Hekkeutbredelse perioden 1998 – 2007.

Valg av hekkeplasser

Et jaktfalkpar har som regel flere reirplasser å velge mellom innenfor territoriet. Våre registreringer viser opptil 7 reir pr. par, med et gjennomsnitt på 2,3. Avstanden mellom disse reirplassene er sterkt varierende – fra bare et fåtalls meter til i mer sjeldne tilfeller 5 – 7 km. Selv om sistnevnte ligger godt over ”normalen” (jfr. bl.a. Tømmeraas 1994), er det lite som tyder på at dette har dreid seg om to forskjellige territorier/par.

Få fuglearter hekker høyere til fjells enn jaktfalken, og av rovfuglene står den i en særstilling. Vårt materiale viser at hele 88% av reirene lå høyere enn 1000 moh., 41% høyere enn 1200 moh. og 6% over 1400 moh. Når vi vet at jaktfalken etablerer seg på hekkeplassen mens det enda er full vinter i fjellet - og som regel legger egg i midten eller siste del av april (Haftorn 1971) - er den sterkt avhengig av lune, snøfrie reirplasser. Av tabellen nedenfor ser vi at hele 43% av reirplassene ligger i trange elvegjel.

Tabell. 2. Jaktfalkens reirplassering.

Kommune	Elve- gjel	Eksponerte fjellvegger	800- 900	900- 1000	1000- 1100	1100- 1200	1200- 1300	1300- 1400	Over 1400
Gausdal		2					2		
Ringebu	2	1	2				1		
Sør-Fron	1				1?				
Nord-Fron		4		1		2	1		
Sel	2	3			1		2		
Dovre	5	1			1	2	2	1	
Lesja	9	5			8	2	1	2	1
Vågå	2	3		1		2	2		
Lom	6	9			5	3	2	4	1
Skjåk	8	6		5	4	5			
Øystre Slidre		3				1	1		1
Vang		10		1			5	2	2
SUM	35	47	2	8	20	17	19	9	5

I likhet med andre tidlig-hekkende arter velger også jaktfalken nesten alltid solvendte reirplasser. For de 77 reirene vi har gode lokaliseringsdata på lå 61 (79%) i retning mot sør eller vest, se tabell 3.

Tabell 3. Jaktfalkens reirplassering – eksposisjon.

Kommune	Sør	Sørvest	Sørøst	Vest	Øst	Nord	Nordvest	Nordøst
Gausdal			1		1			
Ringebu	1			2				
Sør-Fron								
Nord-Fron	2	1						1
Sel		1	2					
Dovre	1	2	1	1		1		
Lesja	4	1	1	3	1		2	
Vågå	3		1			1		
Lom	5	2	2	3	1		2	
Skjåk	3		4	4	1		2	
Øystre Slidre		1	2					
Vang	4		2	1	2	1		
SUM	23	8	16	14	6	3	6	1

Menneskelige inngrep og forstyrrelser i hekkeområdene

Selv om jaktfalken hekker langt til fjells viser våre registreringer at arten er relativt mye berørt av menneskelige inngrep og ferdsel i hekkeområdene. Av de 35 lokalitetene vi kjenner til siden ca. 1960 er det bare 5 av disse som i dag ligger mer enn 1 km fra menneskelige tiltak, dvs. bebyggelse, merkete stier/skiløyper eller veger.

Ser vi på de 25 lokalitetene med hekking/sannsynlig hekking i løpet av de siste 10 årene lå 4 av disse mer enn 1 km fra forannevnte etableringer.

For å belyse disse inngrepene nærmere vises til nedenstående tabell 4.

Tabell 4. Jaktfalkens hekkeplasser i forhold til menneskelig aktivitet pr. i dag. Tabellen omfatter 77 kjente reirplasser på 35 lokaliteter i perioden ca. 1960-2007.

<i>Bebyggelse og tilrettelagt ferdsel</i>	<i>Avstand</i>		
	<i>100 – 300 m</i>	<i>300 – 500 m</i>	<i>500 - 1000 m</i>
<i>Hytter, setrer, m.m.</i>	<i>1</i>	<i>5</i>	<i>12</i>
<i>Turistbedrifter</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>3</i>

<i>DNT stier/merkete stier</i>	<i>7</i>	<i>12</i>	<i>14</i>
<i>Skiløyper</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>6</i>
<i>Sommerbilveg</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
<i>Helårs bilveg *</i>	<i>4</i>	<i>3</i>	<i>2</i>

* Veger som brøytes til vinterferie eller Påske er definert som helårsveg fordi de åpner for trafikk i jaktfalkens hekkeperiode.

Tabellen viser at 22 reirplasser (29%) i dag ligger under 1 km fra nærmeste bebyggelse, hvorav 7 nærmere enn 500 m. Størst omfang har likevel turstiene, hvor det viser seg at hele 33 reirplasser (43%) har tilrettelagt ferdsel innenfor 1 km`s avstand – herav hele 19 nærmere enn 500 m. Relativt få reirplasser (13%) er pr. i dag berørt av skiløyper, mens bilveger utgjør en større andel. Nesten hver tredje reirplass (32%) ligger nærmere bilveg enn 1 km.

For å komme enda nærmere dagens situasjon har vi i tabell 5 tatt for oss de lokalitetene hvor det har vært konstatert/antatt hekking de siste 10 årene.

Tabell 5. Jaktfalkens hekkeplasser i perioden 1998 – 2007 sett i forhold til menneskelig aktivitet. Tabellen omfatter 35 bebodde/sannsynlig bebodde reir, fordelt på 25 lokaliteter.

<i>Bebyggelse og tilrettelagt ferdsel</i>	<i>Avstand 100 – 300 m</i>	<i>Avstand 300 – 500 m</i>	<i>Avstand 500 - 1000 m</i>
<i>Hytter, setrer, m.m.</i>		<i>1</i>	<i>3</i>
<i>Turistbedrifter</i>			
<i>DNT stier/merkete stier</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>5</i>
<i>Skiløyper</i>			<i>2</i>
<i>Sommerbilveg</i>		<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Helårs bilveg *</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	

* Se forklaring under tabell 4.

Denne oversikten viser at jaktfalken de siste 10 årene har brukt reirplasser som i mindre grad har vært påvirket av menneskelig aktivitet. Bare 4 reir (11%) hadde bebyggelse nærmere enn 1 km. Forholdet til merkete turstier var likevel noenlunde det samme, der 40% av reirene hadde denne ferdselen innenfor en radius på 1 km. Bare 2 reir hadde skiløyper i nærheten av seg, mens bilveger lå i nærheten av 7 reirplasser (20%).

Menneskelig aktivitet i revirene til jaktfalken vil alltid være en stressfaktor, og ved forstyrrelse på selve reirplassen vil dette raskt slå negativt ut. Tålegrensene overfor forstyrrelse er alltid vanskelig å trekke, men noen av lokalitetene synes å ha gått ut som følge av for stor menneskelig aktivitet. Et par klare eksempler på dette finner vi i Rondane-området der anlegg/utvidelse av ei turistbedrift og tilrettelagte stier har kommet for nær hekkeplassene, og hvor jaktfalken ikke har alternative bergvegger i nærheten.

Turstier og skiløyper er de tiltakene som i størst grad griper inn i jaktfalkens leveområder, og som det for framtida vil være en utfordring å styre. Ved et nærmere blikk på dette høgfjellsterrenget ser en fort årsaken til at traseene i mange tilfeller ligger nær inntil hekkeplassene for jaktfalk. For en fugleart som starter hekkingen i mars/april er lune og snøfrie bergvegger/reirhyller en nødvendighet. Den menneskelige ferdselen kanaliseres dit det er lettest framkommelig, og som oftest blir dette i bunnen av dalfører og på strekninger som ligger lunt til i forhold til vær og vind – med andre ord der jaktfalken finner sine beste tilholdssteder.

Det som i stor grad ”redder” jaktfalken i denne situasjonen er liten bruk av turstiene på forsommeren. Når trafikken tar seg opp etter St. Hans-tider har som regel falkeparene store unger reiret, og dermed er de mer robuste mot forstyrrelser.

For jaktfalken innebærer nok utvidelser og økt bruk av skiløypenettet en vel så stor trussel, særlig hvis disse legges inntil tradisjonelle hekkeplasser. Påskeutfarten i mars/april kommer i den mest sårbare etableringstida, dvs. at det ikke tåles mye forstyrrelser før hekkingen mislykkes.

Næringsmessige forhold

I dagens faglitteratur knyttes den til dels sterke bestandsnedgangen hos jaktfalk i stor grad til de næringsmessige forhold, dvs. bestanden av våre to rypearter.

Tømmeraas (1994) nevner en generell utarming av rypebestanden som årsak til dårlig og uregelmessig produksjon i Sør-Norge. At hekkebestanden i Finnmark er redusert med hele 80% på 140 år (Tømmeraas 1994) må også antas å ha mye med næringstilgangen å gjøre. Olsen (2007) nevner på samme måte sviktende rypebestander som en av de hovedtruslene som jaktfalken står overfor.

I Oppland har vi ikke søkt etter dokumentasjon på synkende rypebestander i jaktfalkens hekkeområder, men det må antas at tendensene er de samme her som ellers i landet, likevel med betydelige lokale variasjoner. Den dårlige ungeproduksjonen hos de parene som hekket i 2007 gir forøvrig indikasjoner på en viss grad av næringssvikt.

At jaktfalken i vårt fylke bare hekker i de områder hvor den har tilgang til begge rypeartene gir grunn til å dvele litt ved fjellrypas utbredelse før og nå. Olstad (1949) nevner i sin artikkel om forandringer i Øyers fauna en avtagende bestand av fjellrype, og skriver bl.a.: ”Så sent som fra 1900 og utover en del år kunne man imidlertid også støte på fjellrypekull på steder av mer subalpin natur. Jeg har således selv sett fjellrypekull på Høgåsen ved Aksjøseterknappen og i Nedre Åstlia.” De sistnevnte områdene ligger bare drøyt 1000 moh. I dag er fjellrypa nesten helt borte fra kommunen. Bare to hekkefunn er kjent i løpet av de 3 siste årene, begge på Lyngkampen ca. 1180 moh (Edgar Enge pers. medd.).

I Ringebu finnes nå relativt små bestander av fjellrype, og bare i fjellterreng over ca. 1200 moh (Erik Hagen pers. medd.). I årsrapporten til Ringebu fjellstyre 2006 blir det rapportert om 44 skutte fjellryper, som i forhold til lirype utgjør en andel på 6 – 7%.

Ut fra dette mener vi at fjellrypa - i likhet med flere andre høyfjellsarter i vår fauna - er ”skjøvet” noe høyere opp i fjell-landskapet, og at den følgelig har en noe mindre hekkeutbredelse nå enn for 50 – 100 år tilbake. Dette har nok også virket negativt inn på jaktfalkens bestandssituasjon, og trolig også på dens utbredelse i fylket.

Andre bestandsregulerende faktorer

Av andre ”trusselfaktorer” som virker negativt inn på jaktfalkens livsbetingelser, nevnes spesielt hytteutbygging, nye veganlegg, kraftlinjer/kollisjonsfare mot ledninger, reirplyndring, ulovlig jakt og miljøgifter.

Også her ligger det store forvaltningsmessige utfordringer, som det må sees nærmere på. Vårt registreringsarbeid i 2007 var i mindre grad rettet inn mot disse truslene.

LITTERATUR

- Haftorn 1971: *Norges Fugler*. Universitetsforlaget. 862 s.
Olsen, S. F. 2007: *Rovfugler og ugler i Nord-Europa*. Wigestrands Forlag. 303 s.
Olstad, O. 1949: *Forandringer i Øyers fauna i de senere år*. Lillehammer og Omland Turistforenings årbok 1949. 31 – 36.
Tømmeraas, P. J. 1994: Jaktfalk *Falco rusticolus*. S. 134 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Fugler og fuglekasser

Ved å gjøre passende tilpasninger kan du få et stort utvalg av arter til å hekke i fuglekassene dine. I tabellen nedenfor finner du størrelser på de forskjellige artenes foretrukne dimensjoner av "normalt" utformete fuglekasser. Bildene under tabellen viser eksempler på hvordan en del spesialkasser kan se ut. Strektegningene er laget av Rune Roalkvam, og hentet (med tillatelse) fra boka *Fugler og fuglekasser* av Trond Vidar Vedum, Cappelen 1996.

Hovedsiden

Kassestørrelser

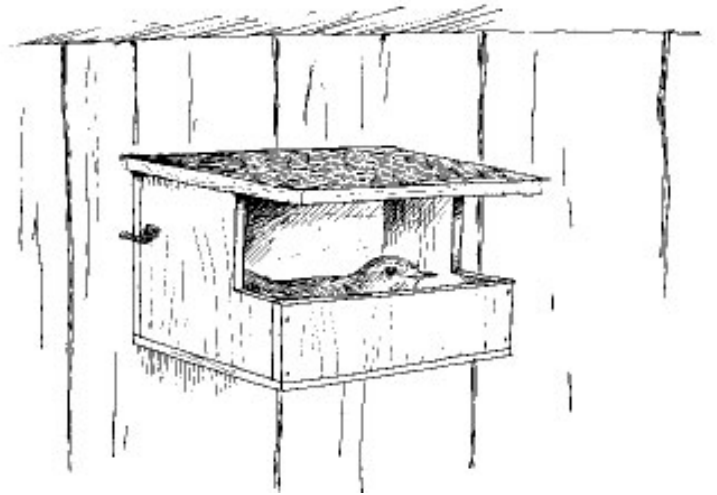
Aktuelle arter	Innflygingshull (diameter)	Innvendig bunnmål	Høyde på kassen	Taklengde
Alle <u>meisene</u> unntatt <u>kjøttmeis</u>	2,7	10-12	25	23
<u>Kjøttmeis</u> og <u>svarthvit fluesnapper</u>	3,2	10-12	25	23
<u>Gråspurv</u> og <u>pilfink</u>	4	10-12	25	23
<u>Stær</u> , <u>vendehals</u> , <u>rødstjert</u> , <u>spurveugle</u> og <u>tårnseiler</u>	5	12-14	30	25
<u>Perleugle</u> og <u>skogdue</u>	8,5	18-22	42	35
<u>Kattugle</u> , <u>haukugle</u> , <u>kvinand</u> , <u>laksand</u> , <u>lappfiskand</u> og <u>kaie</u>	11,5	25-30	60	40

Alle mål er oppgitt i centimeter

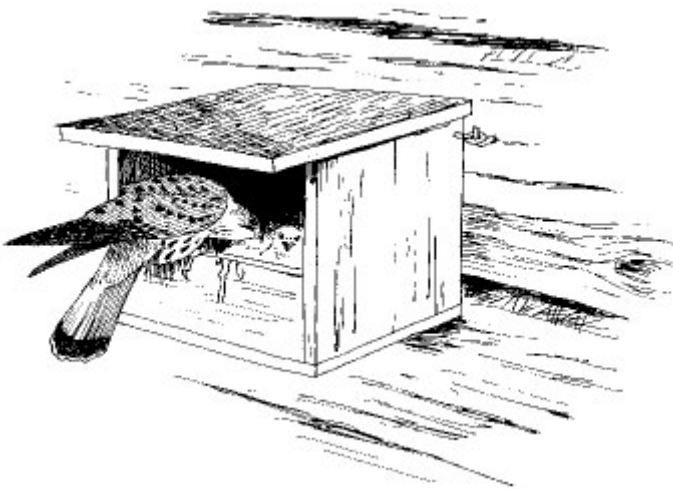
Utforming av spesialkasser

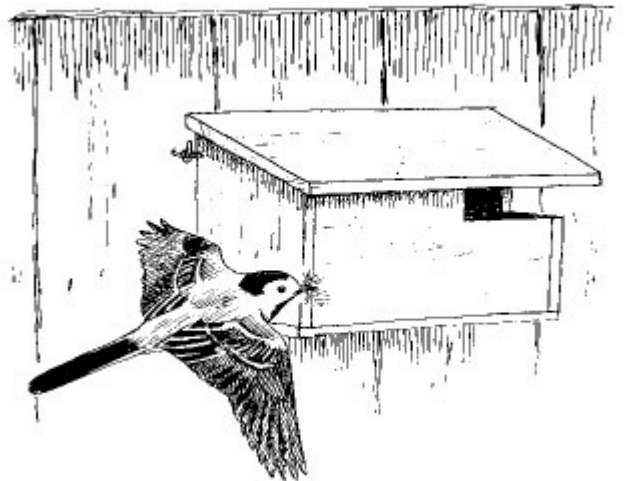
Trekryper

Gråfluesnapper

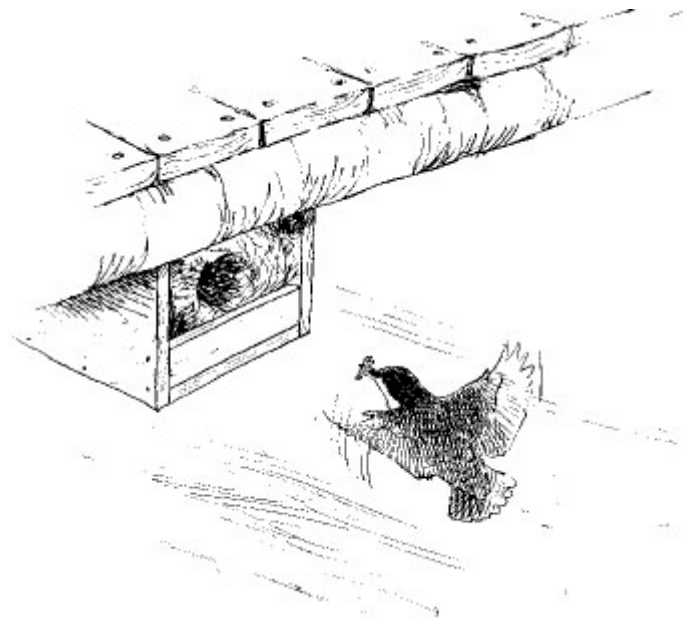
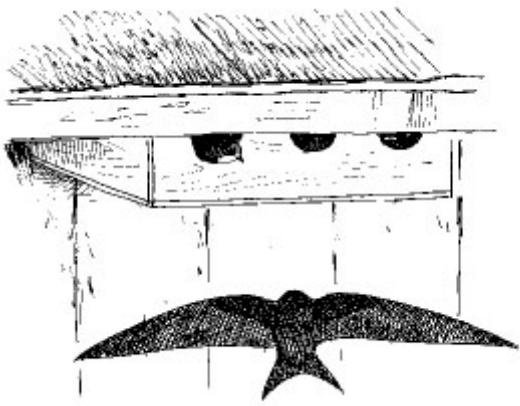

Tårnfalk

Linerle

Fossekal

Tårnseiler

Fuglekasser - hvilke arter?

Tårnseiler

Tårnseileren er en av våre seineste trekkfugler om våren. De lever av insekter som de fanger i lufta (luftplankton), og lander aldri unntatt når de skal hekke. De finner naturlige reirplasser i sprekker i fjellvegger og lignende. Hos oss er det vanligst å finne tårnseilere i nærheten av bebyggelse, der de gjerne hekker i hulrom på bygninger. Ønsker du å lage en fuglekasse til tårnseileren så må den spesialtilpasses. Kassen bør henge slik at fuglen kan fly fritt inn i kassen uten at vingene slår borti noe - og gjerne helt oppunder takskjegget. Den vanligste kassen er avlang, gjerne en halv meter dyp, med en krypegang inn til selve rommet der eggene skal legges. Tårnseilere hekker gjerne nært hverandre, så man kan tilby fuglene mange kasser i satt opp i rekker. Det er lurt å legge litt mykt materiale i bunnen av kassen, gress eller spon, da disse fuglene ikke bygger noe særlig til reir før de legger eggene sine. Det finnes også spesialbygde takstein som er laget for tårnseileren, og du kan også få den til å hekke i vanlige stærkasser.

Ett eller to hvite egg legges i løpet av juni, og ungene klekkes i løpet av knappe tre uker. I forhold til andre småfugler har de lang oppholdstid i reiret, gjerne seks til sju uker.

Vendehals

Den eneste hakkespetten som ikke hakker ut sine egne reirhull er vendehalsen. Den er en trekkfugl som kommer tilbake i løpet av mai, og

da etter hulrom for å legge sine egg i. Spurvefuglene liker ikke vendehalsen, da den gjerne hiver ut både reir, egg eller unger om den finner

et passende sted å legge eggene sine. I områder der det finnes mange hulrom som passer for vendehalsen, så okkuperer den gjerne flere hull for å tilby sin kommende make. Normalt er stærkasser glimrende for vendehalsen, men mindre typer kan også fungere bra om innflygingshullet er stort nok. Man finner arten sparsomt i blandingskog over det meste av Norge, med avtagende tettheter i de nordligste fylkene. Vendehalsen legger rundt ti hvite egg som ruges i 14 dager. Ungene er flygedyktige etter godt og vel 20 dager. På samme måte som tårnseileren så bygger ikke vendehalsen noe reir. Legg derfor helst litt sagflis eller barkeflak i bunnen av kassa slik at eggene ikke er så utsatt for å briste mot kassebunnen.

Linerle

Alle kjenner godt til den lettbeinte linerla, som er en av våre tidligste trekkfugler. Allerede i mars dukker de første hannene opp, og når hunnene kommer godt og vel en uke seinere, så starter par-dannelsen. Det mange ikke vet er at det er fullt mulig å lage fuglekasser til linerla. Den finner normalt passende hekkeplasser overalt der den kan stikke seg litt bort, under takstein, i murer osv. En avlang kassetype med åpning helt opp under taket kan også fungere godt. De kan også bruke store kasser som er tilpasset ugler

og ender. Linerla bygger reiret sitt av fjær, tørt gress og hår. Den legger fem til seks hvite egg med brune flekker mot slutten av april og i mai. I løpet av en hekkesesong kan de gjerne ha to kull. Eggene klekkes etter 14 dager, og

ungene flyger ut etter to nye uker i reir

Stær t

En av vårens tidligste budbringere er stæren. Den hekker villig i fuglekasser med innflygingshull på rundt fem cm. i diameter.

Allerede i mars dukker de tidligste fuglene opp, men hekkingen tar ikke til før i slutten av april. Kassen kan like gjerne henges opp på stolper og husvegger som på trær, gjerne et par meter over bakken.

Reiret bygges stort sett av fjær og gress, og minst fem lyseblå egg ruges i 12-13 dager før ungene klekkes. Reirtiden for ungene er på omtrent tre uker.

Rødstjert

Den fargerike rødstjerten hekker fra tid til annen i fuglekasser. Man finner den over det meste av landet, og gjerne i åpent skogsterreng. Det er viktig å vite at arten er svært sky ved reiret. Om du forstyrrer fuglene i reirbyggingsfasen kan de fort forlate kassen. Den krever store innflygingshull, og liker at kassen henger rimelig høyt på trærne, minst 2,5 meter over bakken. Man kan også finne rødstjertreir i ledige ugle- og andekasser. Om våren kommer rødstjerten helt fra det tropiske Afrika, og begynner hekkesesongen hos oss fra midten av mai. Fem til sju blå egg ruges i opptil to uker før de klekkes. Ungene er flygedyktige og forlater reiret etter 15-16 dager.

Svarthvit fluesnapper

Ved siden av meisene er den svart-hvite fluesnapperen den mest vanlige fuglearten å få i kasser. I motsetning til meisene er den en trekkfugl som ikke kommer tilbake til hekkeplassene før i mai. Da er ofte tilgjengelige fuglekasser allerede opptatt, og intens kranling som kan gå på livet løs oppstår mellom fluesnappere og meiser. Ofte går fluesnapperen ut av det hele som seierherre. Da legger den sitt nye reir over det tidligere meise-reiret som om ingenting har skjedd. Artens utbredelse strekker seg over hele landet, og ofte i tilknytning til skog med naturlige reirhull. Henger du opp kasser kan den derimot hekke omtrent hvor det skulle være.

Stort sett benyttes strå, visne blader og flak av bjørkebark til reiret. De legger rundt seks egg som ruges i knappe fjorten dager. Ungene er i reiret i 16 dager før de flyver ut.

Gråfluesnapper

Den diskre gråfluesnapperen liker også fuglekasser. De må utformes slik at fuglen kan se ut mens den ligger på reiret. Henger du opp en kasse på en plass som de synes er tilfredsstillende, kan du forvente å få fuglene tilbake flere år på rad. De er ikke særlig tolerante for mye aktivitet ved kassen, så det er lurt å henge den opp på en rolig plass. I et reir som er laget av kvister, gress og fjær legges rundt fem grønnblå egg en gang etter midten av mai. Eggene ruges i 14 dager før de klekkes, og ungene er klare for den store verden utenfor kassen etter 14 nye dager.

Meisene

Alle de sju ekte meisene i Norge kan hekke i fuglekasser. Disse er løvmeis, granmeis, lappmeis, toppmeis, svartmeis, blåmeis og kjøttmeis. Det er riktignok de tre sistnevnte artene man oftest får besøk av. De andre artene kan hakke ut hull selv, men er da avhengige av morkent tre som de relativt fine nebbene deres kan hankses med. Alle de sju artene er mer eller

mindre stand- og streiffugler. Det gjør at de er de første til å ta i bruk småfuglekasser om våren. De bruker mye mose i reirene sine, kombinert med ull, hår og fjær for isolasjon. Meisene legger ganske mange egg - ofte over ti egg per kull. Noen ganger har de to kull på en sesong, og da er det færre egg i det andre kullet enn det første. Eggene som ruges i minst 14 dager er hvite med brunrøde flekker. Ungene er tre uker i reiret før de forlater det for godt.

Spettmeis

Spettmeisa er en merkelig kar. Ikke bare klatrer den nedover trestammer med hodet først, men den murer igjen innflygingshullet på fuglekassen for å tilpasse diameteren perfekt til sin egen størrelse. Dette gjør den for at ingen større fugler eller rovdyr skal komme seg inn å ta egg og unger. Denne egenskapen gjør også at spettmeisa kan finne på å hekke i et stort spekter av kasser, fra de minste meisekassene til stær og vendehalskasser. Til tross for at spettmeisa har kraftig nebb, hakker den aldri ut sine egne reirhull. Den er stort sett en standfugl som de andre meisene, og starter hekkesesongen i april. I motsetning til andre tradisjonelle meisearter (se over).

legger alltid spettmeisa bare ett kull i året. Egg - dager - dager -

Trekryper

Trekryperen er stort sett en standfugl, og allerede i mars starter pardannelsen. Hunnen begynner bygging av reir i april, og stiller helt spesielle krav til bruk av fuglekasser. Normalt hekker den bak barkeflak på større trær (med trang inngang), og ved å imitere dette kan du være heldig å få den til å yngle i en spesialkasse. Slike kasser står som en trekant opp mot en tre-stamme, der fuglen flyger inn i øverste hjørne. Hannen mater hunnen mens hun ligger på egg, som i sin tur klekkes etter 14 dager. Normalt forlater ungene reiret etter godt og vel 14 dager. Vær oppmerksom på at trekryperungene er svært vare i reiret, og kan ved forstyrrelser hoppe ut før tiden. Som følge av skjøre naturlige reir er det mange trekrypere som mislykkes i hekkingen. Så spesialkasser burde være bra for hekkesuksessen! De kan ofte ha to kull i løpet av en sesong. Normalt legger de rundt fem hvite egg med røde flekker som ruges i 14 dager. Etter to nye uker er ungene klare til å fly ut.

Gråspurv og pilfink

En ting mange ikke er oppmerksomme på er at både gråspurv og pilfink kan hekke i fuglekasser. De viktigste tingene å tenke på om man vil lage kasser til en av disse artene er at de foretrekker grunne avlange kasser, med et innflygingshull i den ene kanten av kassa. Da legger fuglene reiret i det ene hjørnet, og får en gang inn til reirskåla. Begge artene har ofte flere kull i løpet av en sesong, der det første gjerne er i gang allerede i april. Gråspurven legger rundt fem egg, mens pilfinken legger seks. Eggene er skittenhvite med brunaktige flekker. Rugingen varer i 14 dager, og ungene er i reiret 14 nye dager før de forlater kassen.

Andefugler

I Norge har vi tre andearter som hekker i hullrom. Det er kvinand, laksand og den mer sjeldne lappfiskanda. Man finner kvinanda og laksanda hekkende over det meste av Norge bortsett fra på Vestlandet, mens lappfiskanda bare hekker i Finnmark. Som hos småfuglene er det mindre tilgjengelige reirhull enn hva som trengs.

Kvinanda kan hekke langt fra vann, men foretrekker å ha reirhullet i nærheten av ferskvann for å slippe å ta med ungene på en farefull ferd på bakken for å nå vann etter klekking. Endene rekognoserer mulige hekkeplasser allerede høsten før hekkesesongen.

Det er derfor viktig at man henger opp kassene lenge før våren kommer. Endene bygger ikke reir, så legg gjerne litt flis eller lignende i bunnen av kassa. Om du har fått ei and i kassa di, vil du merke at det er mye dun i den. Det er fordi hunnene napper ut dun fra brystet sitt som de bruker til å dekke over eggene når de selv er ute for å spise eller vaske seg. Alle tre artene legger fra sju til ti egg som ruges i godt og vel en måned. Ungene klekkes omtrent samtidig, og de forlater kassen relativt raskt. Noen ganger kan man finne egg fra flere arter i samme kasse. Det er fordi det er stor konkurranse om hulrommene, og noen hunner dumper egg hos andre, eller rett og slett blir jaget bort før de får fullført hekkinga.

Tårnfalk

Tårnfalken hekker naturlig både i fjellvegger og i trær. Henger man opp en spesielt tilpasset kasse høyt på et tre i egnet habitat, så kan man fort få besøk av denne trivelige falcken. På Østlandet har man gode erfaringer med kasser til tårnfalk. Det er nok størst potensiale for å få de til å hekke når det er gode forekomster av smånagere. Tårnfalken er en musespesialist, men kan også ta småfugler og krypdyr. Er tilgangen på mat god kan tårnfalken legge opptil seks brune egg. I dårlige år hender det at de bare legger tre. Mens hunnen stort sett tar seg av all ruging mater hannen henne på reiret. I løpet av en liten måned er eggene klekket. Da jakter begge foreldrene etter mat til ungene, som forlater reiret etter en måned til. De holder seg ofte på hekkeplassen lengre, og benytter gjerne reiret eller kassen som oppholdssted om nettene.

Ugler

De fem ugleartene slagugle, perleugle, haukugle, kattugle og spurveugle hekker villig i fuglekasser. Haukugle og perleugle får man helst til å hekke når det er god forekomst av smånagere. De to kan faktisk unnlate å gå til hekking om smånagerne er fraværende. Kattugla er den mest urbane av artene, og fuglekasser i parker og skogholt i byer tas gjerne

i bruk. Spurveugla er ikke stort større enn en spurv, og liker fuglekasser på størrelse med stærkasser. Slagugla er den største av disse fem artene. Den er meget sjelden i Norge, og finnes kun i indre deler av Østlandet mot svenskegrensa. Generelt er uglene glade i å ha litt åpent lende i forbindelse med hekkeplassen. Skogkanter mot myr, hogstflater o.l. synes å være gode.

Ingen av uglene bygger reir, så legg litt sagflis i bunnen av kassa.

Uglene er tidlige hekkere, og allerede i mars ligger mange på egg. Det er stor variasjon i antall egg som legges, noe som står i sammenheng med næringstilgangen. Eggene ruges i en måned før ungene klekkes, og de hopper ut av kassa en måned etter det igjen. Kattugleungene stikker noen ganger ut av kassa før de er flygedyktige også. de er gode klatrere, og holder seg i foreldrenes territorium fram til de selv kan fly og jakte på egen hånd. Husk at en ikke flygedyktig kattugle på en kvist ikke nødvendigvis er forlatt - la den sitte der den sitter!

Ugler kan være meget aggressive når uvedkommende kommer nær reiret. Så vær klar over at du fort kan få en hissig mor eller far på nakken når du sjekker innholdet av kassen din. Selv spurveugla kan gi deg en meget ubehagelig opplevelse om den lar deg hilse på de små sylkvasse klørne sine.

Skogdue

I løpet av mars kommer skogduene tilbake til hekkeplassene etter å ha overvintret i Sør-Europa. Hos oss finnes de vanligst på Østlandet, og arten må regnes som en sjelden hekkefugl andre plasser i landet. En relativt stor kasse hengt opp i løvskog nær kulturmark kan fort gi resultater. Men husk at skogdua er en meget sky art som man ikke må forstyrre tidlig i hekkesesongen. Observer kassen på avstand om du mistenker at du har fått besøk.

Skogdua legger flere kull i løpet av en sesong. Hvert kull inneholder to-tre hvite egg som ruges i minst 16 dager. Ungene er klare for den store verden etter tre-fire uker i kassa.

Kaie

Vår eneste hullrugende kråkefugl er kaia, som stort sett er å finne på Østlandet og i Trøndelag i hekketiden. De hekker gjerne i kolonier, så det er ingenting i veien for å henge opp flere kasser nært hverandre.

Kaia lager et sparsomt reir av kvister og leire, så det kan være en god idé å legge litt spon i bunnen av kassa. Minst fire blågrå egg med mørkere flekker legges i slutten av april, og ruges i nærmere tre uker.

Ungene flyger ut rundt fire uker etter klekking.

FOTO: linerle, stær, vendehals og stjertmeis ved **Svein Bekkum**
hagefluesnapper ved **Ole Jørgen Lioodden** og kvinand ved **Hans Sagstuen**.
Og til slutt tårnfalk ved **Per Åge Skålerud**

Ny reirmodul i Norsk Hekkefuglatlas

Av Ingar Jostein Øien

For en del arter er hekkesesongen nå på hell, mens for andre arter pågår ruging og ikke minst ungefôring fortsatt. Nå er en testversjon av en ny Reirmodul på plass i Hekkefugldatabasen. Her kan du registrere reirinnhold i de reirene du finner, og følge med hvordan det går i fuglekassene dine.

Vi oppfordrer alle våre medlemmer til å være aktive med å registrere hekkefugler i hekkefugldatabasen www.fugleatlas.no i sommer. Enten det gjelder systematisk innsamlede datasett på enkeltarter, eller tilfeldige hekkefunn, så er det verdifullt å få dette inn i hekkeatlasen. Vi vet at mange av våre medlemmer følger ivrig med i fuglekassene sine, og nå har vi laget en egen modul i det interaktive Hekkefugl Atlaset hvor alle kan legge inn kulldata fra fuglekassene sine eller fra andre reir man finner. Reirmodulen er utviklet for å kunne registrere reirinnhold i de reirene man finner. Man kan også bruke den for å legge inn kullstørrelse på, for eksempel andekull.

Den nye reirmodulen til Norsk Hekkefuglatlas passer svært bra for den som fører oversikt over hvilke arter som okkuperer fuglekassene.

Reir av svarthvit fluesnapper. Denne arten legger normalt 5-7 egg, men faktisk er hele 11 egg også rapportert! Data om kullstørrelser innsamlet systematisk over lang tid er av stor interesse for forskningen. (Foto: Ingar Jostein Øien)

Det er nå lagt ut en versjon som er testet, men den må likevel betraktes som under utvikling, slik at vi gjerne vil ha forslag til forbedringer. Alle forslag til endringer, og selvfølgelig, alle feilmeldinger kan sendes til følgende adresse: **reirmodul@nina.no**.

Før man kan registrere informasjon om reirinnhold/kullstørrelse må man registrere det aktuelle reiret i skjermbildet for registrering av observasjon. Så snart reiret/observasjonen er lagret får man tilgang til en ny trykknapp <reir/kulldata> - trykk på denne og det åpnes et nytt skjermbilde der reir og kulldata kan legges inn. I skjermbildet for reir og kulldata må dato legges inn selv om den ble registrert på observasjonen. Dette fordi man skal ha mulighet til å legge inn registreringer fra flere datoer. Det er enkelt å legge inn reirdata, og på nettsiden til hekkeatlasen ligger det en litt mer detaljert bruksanvisning. Ellers har man her muligheter til å registrere en egen reir ID (anbefales), som for eksempel, fuglekassenummer, egne lokalitetsnavn etc. For fuglekasse hekkere kan man legge inn kullnummer (anbefales), og på denne måten få med seg om et par legger to kull i samme kasse. Videre anbefales det at man legger inn hvor mange voksenfugler man ser ved reiret, og deres aktivitet, samt, selvfølgelig, reirinnhold og alder på eventuelle unger. Ved siste besøk eller ved slutten av hekkesesongen anbefales det å legge inn reirskjebne. Lykke til, og ikke nøl med å sende inn kommentarer!

Brandbu; libris

Storlinna 32 | 2760 Brandbu
Tlf: 61 33 49 70 | brandbu@libris.no
www.libris.no/brandbu

«Vi støtter det lokale fuglemiljøet !»

Orientering fra styret:

Styremøte hos Even den 29.11.07

Frammøte: Even Dehli, Christin Valsjø, Jon Opheim, samt Per Åge Skålerud som red. for Hujon.

Saker:

97/07 Referatsaker.

- Fellestur med NOF, avd. Hedmark langs Mjøsa ved Mjøsbrua. 5 deltakere, bare 1 fra Oppland.
- Medlemsmøte Bjørn Kro (medlemmenes aften) 18.10. 12 deltakere.
- NOF`s faunaseminar. Stjørdal 26.10. – 27.10. Even deltok. Mye diskusjon vedr. organisering/satsing på felles hjemmeside.
- Møte i NOF`s sentralstyre 26.10.
- Møte i NOF Landsstyre Stjørdal 27.10. Ingen deltok fra vår forening. Referat mottatt. Inge Hafstad ny generalsekretær fra 01.01.08.
- Referat fra Det Europeiske Partnermøte i Riga i Latvia, hvor NOF v/Hafstad deltok.
- Nyheter på ornitolog.no fra Øyvind Hagen.
- ”Gulpebolleseminar” på Lillehammer. Bestemmelse av innhold i gulpeboller m.m. 15 deltakere, hvorav 3 fra NOF/Oppland.

98/07 Innkommet post

- Reguleringsplan for fritidsbebyggelse ved Sjoga i Lillehammer – melding om godkjent plan. Våre merknader ikke ble tatt hensyn til.
- Reguleringsplan for skytebane og motorsportsanlegg Korsåsen i Lillehammer. Melding om godkjent plan. Våre merknader ikke hensyntatt. Naturvernforbundet i Lillehammer har anket avgjørelsen.

99/07 Rosten kraftverk i Sel. Henvendelse fra Miljøfaglig Utredning vedr. konsekvensutredninger. I tillegg til vannfugltellinger i Lågen over ei lang tidsperiode, er det oversendt en del observasjoner fra Selsvatnet og Rustdalen.

100/07 Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde. Høring av framlegg til nye verneforskrifter og høring av framlegg til revidert forvaltningsplan. I vår uttalelse har vi bl.a. understreket behovet for å styre ferdselen bort fra en kongeørnlokalitet.

101/07 Forslag til forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane. Høringsfrist 05.02.08. Utsatt til neste møte.

102/07 Kommunedelplan for Vågåmo – rullering. 2. gangs offentlig ettersyn. Kommunen hevder at vår første uttalelse fra 23.05.07 er en overdrivelse og således ikke kan vektlegges. Dette har vi med solid dokumentasjon tilbakevist, og bl.a. fått stort avisoppslag og radiomtale på dette. Hotellplanene i vannkanten av Vågåvatnet er i

- strid med overordnet forvaltning av strandsoner og bevaring av biologisk mangfold. Grunn til å sjekke dette mot kommunens arbeid med å få status som "miljøfyrtårn"!
- 103/07 Høringsforslag til planprogram for ny kommunedelplan for Kvittfjell i Ringebu. Store konsekvenser for fuglelivet – der planlagt utvidelse vil utradere gammel hekkeplass for en truet rovfuglart. Kommunen ble skriftlig orientert om dette allerede i 2000, men skriver likevel at utbyggingen ikke berører biologisk viktige områder.
- 104/07 Planlagt 21 m høy mast på Vålåsjøberget på Dovrefjell, dvs. på en klassisk rovfuglokalitet. Vi har protestert på plasseringen, som ser ut til å bli tatt hensyn til. Som grunneier har Statskog avslått søknaden og bedt om alternativ plassering.
- 105/07 Planlagt alpintrase og turløype i elvejuvet til Mosåa nær Hafjell i Øyer, iflg. oppslag i avisa GD. Dalen er avsatt som naturområde i kommunedelplanen med strenge bestemmelser av hensyn til biologisk mangfold, bl.a. hekkende rovfugl. Etter henvendelse til kommunen vil de ta fatt i saken, som var ukjent for de.
- 106/07 Situasjonen for truede fuglearter i Oppland. Kort oppsummering levert Fylkesmannen i
i Oppland v/Jon Bekken.
- 107/07 Rundskriv fra Miljøverndepartementet – tilskuddsordninger 2008. Søknadsfrist 15.01.08. Vi søker om støtte til fugleturer, samt et registreringsprosjekt på hubro (som er utpekt til "årets fugl" i NOF). I tillegg søker vi midler fra et NOF-fond til et større kattugleprosjekt, og om kommunale midler til et låvesvaleprosjekt i Gran.
- 108/07 Felthåndbok om Ormtjernkampen/Skaget nasjonalpark? Ønsket deltagelse fra NOF. Et stort og krevende prosjekt, der vi har begrenset kapasitet. Vi avventer saken.
- 109/07 Vannfugltellinga i jula. Vi starter opp i Valdres 15.12. og Gudbrandsdalslågen 16.12. Tellingen kunngjøres på hjemmesida. Ellers er det "faste" mannskapet klart for innsats.
- 110/07 Status hjemmesida. Vi avventer hva som skjer av samordning fra NOF sentralt.
- 111/07 Status vervekampanjen. 93 nye medlemmer. Min. 100 er målet. Even leder stort.
- 112/07 Hujon. Per Åge orienterte. Bra stofftilgang. Interessert i variert stoff. Lange rapporter bør helst kuttes noe ned. Ønsker flere bilder, ikke minst fra turer/foreningsaktiviteter. Det må ordnes annonser til nr. 1, 2008.
- 113/07 Årsmøte/tur- og møteprogram framover. Ingar Jostein Øien fra NOF-kontoret kommer
på årsmøtet 07.02. Ingen planlagte møter på ettervinteren.
- 114/07 Registreringsprosjekter. Status.
- Jaktfalk. Statusrapport nylig ferdig. 88 s.
 - Rapporter for Fluberg bru og Hynna. Under arbeid
 - Hønsehaukregistrering i Jevnaker. Ingen registreringer utført i 2007.
 - Vinteratlas. Bokprosjekt. Ikke noe nytt.
 - LRSK-database. Hellerud er snart ferdig med 2001 og vil kunne avslutte sitt arbeid i 2008.

Jon

Styremøte hos Christin den 22.01.2008.

01/08 Referatsaker.

- Referat forrige styremøte.
- Temahefte for Jotunheimen NP 2008. Vi har bidratt med opplysninger og råd om fugler som er karakteristiske i verneområdet.
- Midt-norsk hubroseminar i Trondheim 12.01. 5 deltakere fra Oppland. Mye ny kunnskap om hubroen, som er i sterk tilbakegang i mange deler av landet.
- Tilskudd til naturvern, kulturlandskaps- og friluftslivsformål 2007 – melding om utbetaling.
- Honorar for utførte registreringer i 2005 og 2006, i forbindelse med verneplanprosessen Ormtjernkampen – Skaget.
- Vi har oversendt opplysninger og kart over kjente hønsehauklokaliteter i Ringebu, Sør-Fron, Nord-Fron og Sel til skogbrukslederen i Mjøsen Skog - for at disse skal skånes for hogst.

02/08 Innkommen post

- Forvaltningsplan for Jotunheimen NP og Utladalen LV. Uttalelse fra Naturvernforbundet i Lom og Skjåk. God uttalelse som bl.a. fokuserer på stort jakttrykk og andre faktorer som truer rypebestandene. Jaktfrie områder bør opprettes.
- Brev fra NOF/Oslo og Akershus vedr. NOF's posisjon overfor Artsdatabanken. Vi retter oss etter NOF sine beslutninger i saken. Even følger opp.
- Referat fra møte i Vannområdeutvalget – Vannområde Hunnselva – 21.11.07. Lite å bemerke fra vår side.
- Referat fra møte i Vannområdeutvalget – Vannområde Hadeland – 22.11.07. Even tar kontakt for mulig representasjon i utvalget.

03/08 Anlegg av dam på Land Museum sitt område på Dokka, med info om dyre- og fugleliv knyttet til dammer i kulturlandskapet. Viktig kunnskapsformidling med tanke på skoler og for å vekke interesse for slike tiltak. Vi støtter prosjektet med kr. 10 000,-

04/08 Forslag til forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane. Høringsfrist 05.02.08. Flere sterkt truede fuglearter i området. Viktig å støtte opp under strenge ferdselsbestemmelser i den sårbare tida på ettermøtet og utover våren/forsommeren. Rypeforvaltningen må endres – bør opprette jaktfrie områder.

05/08 Høring om sentrale problemstillinger knyttet til tiltaksplan for utvalgte vannområder i vannregion 2 Vest-Viken (omfatter bl.a. Hadeland). Høringsfrist 1. juli 2008. Even følger opp fra vår side.

06/08 Gjøvik sentrum nord – varsel om oppstart av planarbeid. Frist for innspill 29.02.08. Berører i liten grad fuglelivet.

07/08 Melding om oppstart av planrevisjon og offentlig høring av planprogram for kommunedelplan Fossbergom. Høringsfristen ute. Vi følger opp ved neste høringsrunde, bl.a. med merknader til vegtrase i kanten av Åsjo naturreservat.

- 08/08 Prosjekt strandsone Mjøsa. Konferanse 23.01. om bruk, vern og utvikling. Ingen deltakelse fra oss.
- 09/08 E-6 Ringebu sør – Otta. Fastsatt planprogram. Vår uttalelse er positivt omtalt (*”uttalelsen inneholder en grundig dokumentasjon og vil i sin helhet bli tatt med som en del av datagrunnlaget for det videre planarbeid.”*).
- 10/08 Henvendelse fra grunneier langsmed Ottaelva sør for Vågå vedr. omfattende masseuttak i elva over lang tid, som senker grunnvannstanden i området. Uheldig for både jordbruk og grunne våtmarksområder. Ønsker å samle dokumentasjon vedr. dette. Vi har oversendt vintertellinger av vannfugl de siste 29 årene som er med på å dokumentere skadevirkningene, bl.a. klar nedgang i fossefallbestanden.
- 11/08 Skilting mot klatreaktiviteter på hekkeplass for vandrefalk i Gudbrandsdalen. Hekkingen i 2007 ble spolert. Vi har teksten klar. Christin tar kontakt med kommunen for videre oppfølging.
- 12/08 Tilskuddsordninger over Miljøverndepartementet sitt budsjett. Vi søker om midler til foreningsturer, kattugleprosjekt og et større registreringsprosjekt på hubro. For sistnevnte art kjenner vi til 54 lokaliteter (ropende fugl) siden 1980, hvorav 21 etter 2000. Alle lokalitetene bør besøkes.
- 13/08 Andre søknader. Overvåking og ringmerking av låvesvale på Gran, der vi søker landbrukskontoret om kr. 5 000,- (Smil-midler). Fossekallovervåking i Vigga, bl.a. med henblikk på planlagt minikraftverk. Søker NVE om kr. 10 000,-.
- 14/08 Programmet for årsmøtet på Bjørns Kro 07.02. gjennomgått. Tur- og møtekomiteen vil ha programmet for våren og sommeren klart innen midten av februar (kommer i Hujon).
- 15/08 Bør vi ha styremøter noe oftere for å fordele arbeidsoppgaver? En del saker går ut på dato mellom hvert styremøte. Liten stemning for dette. Styret bør i stedet ha oftere kontakt via telefon og e-post.
- 16/08 Geir er vår representant i Forum for natur og friluftsliv (FNF). Er bl.a. planer om et arrangement for rullestolbrukere langsmed Mjøsstranda i Gjøvik for å se på fugl.
- 17/08 Annonsetigging. Even har som tidligere gjort en god innstas på Hadeland. Vi bør få organisert dette bedre.
- 18/08 Registreringsprosjekter. Status.
- Rapporter for Fluberg bru og Hynna. Snart ferdige.
 - Rapport om horndykker i Oppland. Rapport snart ferdig.
 - Vinteratlas. Bokprosjekt. Tar sikte på fullføring i 2008.
 - LRSK-database. Hellerud. Vil trolig komme i mål i 2008.

Jon

Offentlige uttalelser:

Øyer 12.02.2008

Lillehammer kommune
Serviceboks

2626 LILLEHAMMER

REGULERINGSPLAN FOR STRANDSONEN MELLOM LILLEHAMMER RENSEANLEGG OG LILLEHAMMER CAMPING – OFFENTLIG ETTERSYN.

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland viser til framlagt reguleringsplan for strandsonen mellom Lillehammer renseanlegg og Lillehammer camping, med høringsfrist 25.02.08.

Formålet med planen er tilrettelegging og etablering av gang- og sykkelveg på den aktuelle strekningen, dvs. på ei fylling ut i Mjøskanten. Planen legger opp til at vegetasjonen mellom dagens kjøreveg (mot renseanlegget) og gang-/sykkelvegen skal bevares i størst mulig grad, og at den nye skråningen ut mot vatnet skal revegeteres.

I kommunens vurdering av planforslaget blir det nevnt at fyllingen ikke berører Lågendeltaet naturreservat direkte, da grensen for reservatet går lengre ute i Mjøsa, men at prosjektet likevel vil kunne få noe betydning for fugleinteressene i området. Det blir her vist til Fylkesmannens miljøvern avdeling sine merknader i forbindelse med varsel om planoppstart.

Planforslagets skadevirkninger på fuglelivet ble i denne sammenheng også belyst av vår forening, jfr. vår uttalelse til kommunen 26.02.07.

Selv om tiltaket med utfylling i Mjøsa er noe moderert i forhold til opprinnelig utkast, er dette en tilrettelegging som i betydelig grad berører fuglelivet i Lågendeltaet naturreservat. Ved å flytte menneskelige aktiviteter ut mot kantsonen til naturreservatet, skapes forstyrrelse som gjør at de fleste fuglearter skremmes vekk. Og som vi tidligere har påpekt har denne delen av Lågendeltaet en spesielt viktig funksjon tidlig på våren, fordi det her åpner seg et smalt råk allerede i februar måned. Kombinasjonen av åpent vatn og god næringstilgang tiltrekker seg mye vannfugl utover i mars og april. Som følge av begrenset tilgang på åpent vatn andre steder i deltaet, blir fuglelivet her ekstra sårbart for forstyrrelser.

Med dagens sterke føringer om at det biologiske mangfold skal ivaretas i all arealplanlegging, er det nedstemmende å se at verdifulle strandsoner nedbygges på denne måten, ikke minst når dette skjer inntil et verneområde som innehar både nasjonale og internasjonale vernekvaliteter.

NOF, avd. Oppland er ikke imot at det tilrettelegges for turgåing/sykling i nærområdet til Mjøsa, men målsettingen må hele tiden være at selve strandsonen holdes mest mulig intakt. Disse ferdselsårene bør i prinsippet legges på innsiden av strandkanten (gjærne skjermet av

noe vegetasjon) og ikke åpent ut i vannkanten slik vi etter hvert har mange eksempler på i Lågendeltaet. Konsekvensen av disse tilretteleggingstiltakene er et sterkt forringet fugleliv, der spesielt vannfuglene til stadighet blir skremt vekk fra sine viktige matletingsområder under trekket vår og høst. Med turgåing i strandsonen følger i tillegg et meget stort løshundproblem. Alt dette er i strid med selve formålsparagrafen i Lågendeltaet naturreservat som sier: *”Formålet med fredningen er å bevare et viktig og spesielt våtmarksområde i sin naturlige tilstand med vegetasjon og dyreliv, og å verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende vannfugl.”*

Også fra vår side har vi forståelse for ønsket om ei gang- og sykkelveg fram mot Lillehammer renseanlegg, men vi vil hevde at dette kan gjøres på en langt mer skånsom måte enn å lage ei ca. 250 m lang steinfylling ut i Mjøskanten. Vi mener fortsatt at det er plass nok til både kjøreveg og gang-/sykkelveg uten mer utfylling i vatnet. Dagens bilveg kan uten store påkostninger eller skadevirkninger ”forskyves” litt lenger ut på eksisterende kant mot Mjøsa – for på denne måten gi plass til en gang-/sykkelveg på innsiden – som kan graves litt inn i terrenget. Ved oppmåling ser vi at denne strekningen ikke er smalere enn på visse strekninger nord for planområdet – hvor det allerede er anlagt kjøreveg og gang-/sykkelveg ved siden av hverandre.

På strekningen Lillehammer Camping – Lillehammer renseanlegg er det også et alternativ å legge gang- og sykkelvegen litt opp i terrenget, dvs. langs det gamle jernbanesporet som i sin tid ble anlagt fram mot Mesna Kartonfabrikk.

Vi mener at begge disse alternativene fullt ut ivaretar formålet med reguleringsplanen, og at et av disse bør velges framfor å påføre Lågendeltaet naturreservat enda større skadevirkninger.

Dette handler tross alt om å ta vare på et av innlandets mest betydningsfulle fuglelokaliteter, med et svært stort artsmangfold. Av de 213 fugleartene som er observert i Lågendeltaet står hele 51 på den nasjonale ”rødlista” (65 % av samlet antall for landet). Dette er arter som står i fare for å forsvinne fra norsk fauna hvis de negative miljøfaktorene fortsetter å virke. Ødeleggelse av leveområdene er en av de viktigste faktorene i dette.

Norge har internasjonalt forpliktet seg til å ikke utrydde arter etter 2010. Det er i et slik perspektiv vi må legge opp den framtidige forvaltningen av våre naturområder, og det er i et slik perspektiv vi vil gå imot planforslaget om å legge en gang- og sykkelveg på ei ny fylling i Mjøsa. Dette kan løses på en langt mer skånsom måte.

For Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland

Jon Opheim

Kopi: Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen, Serviceboks, 2626 Lillehammer.
Lillehammer Naturvernforbund v/Jon Tvedt, Tore Ørjasætersv. 5 A, 2618
Lillehammer.

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland,
Postboks 18,
2882 Dokka

Fylkesmannen i Oppland
Serviceboks
2826 Lillehammer

Dokka 1.2.2008.

HØRING – FORVALTNINGSPLAN FOR DE STORE VERNEOMRÅDENE I RONDANE.

Viser til mottatt forslag til forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane med høringsfrist 5.2.2008.

NOF, avd. Oppland er fornøyd med at arbeidet med forvaltningsplanen nå er inne i en avsluttende fase. En overordnet plan for forvaltningen av disse verneområdene er høyst nødvendig for å sikre naturkvalitetene. En forvaltningsplan sikrer langsiktig forvaltning, ivaretagelse av verneformålet, avklaring av konflikter og nødvendige presiseringer av verneregler. Det er derfor betryggende at formålet med den framlagte planen er å legge opp til en forvaltning som : *tar vare på naturkvalitetene, og eventuelt forbedrer disse, samtidig som området fortsatt kan utnyttes til jakt, fiske, friluftsliv og tradisjonell landbruksdrift innenfor rammene av verneformålet.*

Verneområdene i Rondane er opprettet for å ta vare på et stort høyfjellsøkosystem med en del av den siste gjenværende bestanden av Nord-Europas ville fjellrein og et rikt dyre- og planteliv. Det er derfor av avgjørende viktighet at dette formålet gjenspeiles i forvaltningen av området. Forvaltningsplanen skisserer på en god måte nåtilstand og utfordringer.

Mulighet til å utøve friluftsliv i intakt natur er en del av verneformålet i disse aktuelle områdene. Det er likevel slik at friluftsliv skal utøves på en slik måte at det ikke går på bekostning av naturmiljøer og verneverdier. I verneområdene må regelen derfor være at friluftslivet skal bygge på en friluftstradisjon som er enkel og lite ressurskrevende med små krav til utstyr og fysisk tilrettelegging. Forvaltningsplanen ivaretar på en god måte disse hensynene.

Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen er alle dagens merkete stier og løyper vurdert i forhold til mulige konflikter med naturmiljøet/sårbare arter. Dette er en viktig gjennomgang som må tillegges avgjørende vekt når det framtidige sti- og løypenettet skal bestemmes. Hensynet til for eksempel villrein og sårbare rovfuglarter vil derfor måtte komme foran hensynet til allmennhetens bruk av området. I ornitologisk sammenheng er det særlig grunn til å framheve kongeørn og jaktfalk som arter som er sårbare for forstyrrelser i hekketida. Oppland har et viktig forvaltningsansvar for disse rødlisteartene, og Rondane/Dovre-området representerer viktige leveområder for både kongeørn og jaktfalk. Det er viktig å være oppmerksom på at disse to artene er ekstra vare for forstyrrelser relativt tidlig på vårsesongen (etableringsfasen i mars/april). Dette gjør dem sårbare også for tilrettelegging av skiløyper.

En nylig foretatt undersøkelse av jaktfalkens forekomst i Oppland (NOF, avd. Oppland, 2007) viser en betydelig bestandsnedgang for denne arten. Registreringene i 2007 resulterte i bare 10 hekkelokaliteter i bruk. En betydelig del av jaktfalkens kjerneområde i Sør-Norge ligger i de store høyfjellsområdene innenfor Oppland fylke. Dette viser hvor viktig det er å ta nødvendige hensyn nettopp i denne sårbare høyfjellsnaturen. NOF, avd. Oppland støtter med bakgrunn i dette de skisserte forslagene i forvaltningsplanen til omlegginger og fjerning av stier og løyper som er i konflikt med hensynet til biologisk mangfold og sårbare arter.

Forvaltningsplanen skal sikre allmennheten adgang til naturopplevelser i verneområdene gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv. Dette innebærer at motorisert ferdsel, tilrettelegging og organisert ferdsel må underlegges forutsigbare og tydelige retningslinjer som ivaretar verneformålet. Forvaltningsplanen skisserer en rekke tiltak som på en god måte imøtekommer dette hensynet. NOF, avd. Oppland vil spesielt peke på viktigheten av å forby kiting. Dette er en aktivitet som under gunstige forhold vil bringe folk hurtig inn i områder som vanligvis er utilgjengelige på dagsturer. Ekstra bekymringsfullt er det at slik aktivitet gjerne foregår på seinvinter/tidlig vår. Av hensyn til etableringsfasen for sårbare rovfuglarter er dette svært uheldig.

NOF, avd. Oppland er bekymret for bestanden av rype (lirype og fjellrype) i fjelleområdene i vårt fylke. Det synes å være en markert negativ trend i betandsutvikling for disse to artene (til tross for betydelige lokale variasjoner fra år til år). Undersøkelser viser at jaktpresset i enkelte områder er stort og representerer en betandsreduserende faktor. Dette vil i neste omgang bety nedgang i betandene av rovfuglarter som er avhengig av rype for eksempel til vinterføde. Jaktfalk er trolig særlig utsatt i denne sammenheng. Sviktende rypebestand blir antatt å være hovedårsaken til betandsnedgangen for denne arten i flere områder i Norge. Vår forening mener derfor at en gjennom forvaltningsplanen må vektlegge en kvotebasert beskatning av rype/skogsfugl i de aktuelle verneområdene. Småviltjakt drives idag kun utfra rekreasjonsmotiver og dette bør derfor være ukontroversielt også i jegermiljøet. Konkrete dagskvoter det enkelte år må baseres på gjennomførte takseringer i forkant av jaktseongen.

Med hilsen
Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland

v/Geir Høitomt

Nasjonalt rapportsystem for artsobservasjoner

I løpet av første halvår 2008 vil et allment nasjonalt rapporteringssystem for artsobservasjoner bli lansert i Norge av Artsdatabanken. I forbindelse med utviklingen av rapporteringssystemet er Norsk Ornitologisk Forening (NOF) invitert til å være med på å utforme premissene rundt datahåndtering og kvalitetssikring.

Av Inge Hafstad (10.01.2008)

Systemet er likt det man allerede har i Sverige, www.artportalen.se. I forbindelse med at NOF er invitert til å være med på å utforme premissene rundt datahåndtering og kvalitetssikring, ønsker sekretariatet tilbakemelding fra NOFs fylkesavdelinger, lokallag, enkeltmedlemmer og NOFs avifaunistiske komitéer på hva som bør ligge inn i et slikt system. NOF er invitert til å delta sammen med Norsk Botanisk Forening, Norges Sopp- og Nyttevekstforbund og Norsk Entomologisk Forening.

Datahåndtering og NOFs faunistiske arbeid.

NOF har en særstilling i Norge hva gjelder kvalitetssikring av observasjoner. Våre faunistiske komitéer (NSKF, LRSK og NFKF) jobber kontinuerlig med å validere og framstille funn fra hele landet. Jobben som har blitt gjort på lokalt og nasjonalt plan i flere tiår har vært både arbeidskrevende og til tider vanskelig. Dessverre er deler av materialet systematisert på en lite håndterlig måte, noe som gjør at verdien av arbeidet som har blitt gjort ikke er så stor som den kunne ha vært.

Hvor mange gulbrynsangere blir registrert i Norge på årlig basis? I utgangspunktet høres det ut som en relativt takknemlig jobb å få oversikt over slikt, men virkeligheten er en annen. Rapporteringsfrekvensen fra f.eks. Utsira rapporteres å være mangelfull for arten, noe som er synd tatt i betraktning at øya har den suverent største forekomsten av arten i landet. Kanskje kan et nytt nasjonalt rapportsystem som er så bra at det motiverer brukerne til å rapportere være løsningen? (*Foto Kjell Mork Soot*)

Et rapporteringssystem som favner over alle ledd i det ornitologiske Norge har lenge vært savnet av NOF. I dag finnes det mange gode nettstedet i landet, men håndteringen av det store datamaterialet er veldig forskjellig. Det har ført til at sammenstillingen av lokale avifaunistiske rapporter har fått store kvalitetsforskjeller, noe som i sin tur har ført til at de nasjonale rapportene har fått en variabel geografisk kvalitet. Med et felles rapporteringssystem vil nok ikke disse forskjellene forsvinne helt, men muligheten for å sammenstille standardiserte data på en enkel måte vil for første gang være tilstede.

Rapporteringen i dette systemet vil være basert på frivillighet. Alle med en gyldig e-post adresse kan legge inn data. Hvert funn blir knyttet til et geografisk område, og fuglens alder, kjønn, atferd m.m. koples opp mot observasjonen så langt det er mulig. Medlemmer av NOF sine komitéer vil få administratorrettigheter som gjør at de kan kvalitetssikre observasjoner med en gang et funn er lagt inn i databasen. Akkurat denne biten av systemet har vist seg å bli et kjempeløft for tilsvarende faunistiske komitéer i Sverige. Informasjon om funnenes status i kvalitetssikringsprosessen vil automatisk bli oppdatert.

Systemet setter brukeren i sentrum. En bruker har full oversikt over sine observasjoner, og kan redigere disse som de vil. Unntaket er etter at et funn er kvalitetssikret. Da blir funnet låst, og kan ikke slettes. Personlige dagbøker, observasjons- og artslistet, gallerier m.m. er noe av det brukerne får når de legger inn data.

Tilgjengelighet

Data som blir lagt inn i rapportssystemet vil være tilgjengelig for alle. Når det gjelder spesielle og sårbare arter (røddlistede, en del rovfugler osv.) så vil den geografiske presisjonen på observasjonen skjules for allmennheten. På en enkel måte kan man hente ut data i regneark, som histogram, på kart – både når det gjelder geografi (kommune, fylke o.l.) og art eller artsgrupper.

Spettmeisen ser ut til å være på ekspansjon nordover. Et nytt, nettbasert rapportsystem med god oppslutning vil gjøre det mulig å følge ekspansjonen relativt detaljert fra år til år. (*Foto: Svein Bekkum*)

Muligheter for fylkesavdelingenes og lokallagenes nettsider

Alle resultater som ligger i rapportsystemet kan kostnadsfritt filtreres på forskjellige nivå og synliggjøres på eksterne nettsted. Dette har vært noe av bakgrunnen for suksessen i Sverige, der de aller fleste regionale nettsteder nå bruker denne funksjonaliteten.

Tilbakemelding

NOF er altså med i en gruppe (første møte i gruppen blir 21.-22. januar 2008) som skal diskutere og kvalitetssikre produktet som skal lages. I denne fasen ønsker vi tilbakemeldinger fra våre fylkes- og lokallag, men også medlemmer og våre avifunistiske komitéer. Vi anbefaler at dere bruker litt tid på å navigere rundt i den svenske versjonen før dere kommer med tilbakemeldinger.

Tilbakemeldinger sendes NOFs sekretariat i Trondheim:

Norsk Ornitologisk Forening
Sandgt. 30B
7012 Trondheim

**Sjekk dine feltkunnskaper
om fugl,
bilder og lyd**

www.hint.no/fuglekjennskap/

SISTE NYTT

Perioden 16.11.2007 – 15.02.2008

Vi har nå lagt bak oss en vinter som har bydd på det meste av vær. Først ei langvarig kuldeperiode før Jul som førte til mye tilfrysing av våre vassdrag, og som ga tydelige utslag på vår tradisjonelle vannfugltelling i siste halvdel av desember. Deretter mildvær og mye nedbør – mest som snø, men også en del regn i lavlandsstrøkene. De store smånagerforekomstene vi registrerte på høsten fikk dermed et trygt beskyttende lag, men noen "musejegere" ble fortsatt igjen i fjellet - som denne rapporten viser. Den dårlige bærhøsten 2007 har ellers satt sitt preg på vinteren, med bl.a. svært lite trost og sidensvans.

Av Jon Opheim og Olav Werner Grimsby

Svaner

Vannfugltellingen sist i desember resulterte i 129 **knoppsvaner** som er det 3. høyeste resultat siden tellingene startet for 31 år siden. Flest ind. ble registrert i Røykenvika, Gran, med 69 ind. 27.12. Overvintrende fugler ble ellers sett disse stedene: 6 ind. nordenden av Lalmsvatnet, Vågå, 16.12., 4 ind. Trettenstrykene, Øyer, 16.12., 2 ind. Mjøsa mellom Kapp og Hensvoll, Østre Toten, 20.12., 21 ind. Totenvika 25.12., 8 ind. mellom Totenvika og Akershus grense, Østre Toten, 20.12., 6 ind. mellom Einavatnet og Breiskallen, Vestre Toten, 19. og 20.12., 10 ind. Randsfjorden ved Jevnaker 27.12. og 3 ind. øverst i Randselva, Jevnaker, 27.12. Antall **sangsvaner** sank en del i forhold til de senere års tellinger og endte på 272 ind. Av store konsentrasjoner nevnes 77 ind. mellom Einavatnet og Breiskallen, Vestre Toten, 19. og 20.12., 32 ind. Røykenvika, Gran, 27.12., 31 ind. Randsfjorden ved Jevnaker 27.12. og 26 ind. Lalmsvatnet,

Vågå, 15. og 16.12. Av store konsentrasjoner utenom vannfugltellinga nevnes først og fremst 37 ind. Lalmsvatnet, Vågå, 05.12., henholdsvis 52 og 80 ind. Reinsvoll dammen, Vestre Toten, 23.11. og 02.12., 77 ind. Vestbakkdammen i Hunnselva, Vestre Toten, 19.12. og 56 ind. i Røykenvika, Gran, 25.11.

Gjess

En av vinterens store overraskelser ble 2 **kortnebbgjess** i flukt langs Heksusstranda på Kapp, Østre Toten, 20.12. Fra forrige periode tar vi ellers med en observasjon av ca. 100 ind. (ubestemt gås) i flukt over Muslidalen, Dovre, 04.11. Kuldeperioden før Jul ga seg utslag i færre **kanadagjess** enn på mange år, tilsammen 50 ind. ble registrert i desember. Disse oppholdt seg med 1 ind. på Mjøsa ved Gjøvik 20.12., 1 ind. Reinsvoll dammen, Vestre Toten, 19.12. (også sett her 21.01.), 19 ind. Røykenvika, Gran, 27.12., 19 ind. Randsfjorden ved Jevnaker 27.12., 2 ind. Randsfjorden mellom Røykenvika og Horn, Gran, 27.12., 8 ind. på Randsfjorden mellom Tjuvholmen og Bjønøroa, Søndre Land, 27.12. Utenom disse tellingene nevnes 2 ind. på Mjøsa i Rambekkvika, Gjøvik, 02.02.

Ender

Få ender – utenom de faste artene – prøvde seg denne gang på overvintring. En **brunnakke** ble sett på 1 ind. Reinsvoll dammen, Vestre Toten, 23.11., i Randsfjorden ble henholdsvis 1 og 3 **toppende** registrert i Gullerudvika, Gran, 27.12. og ved Jevnaker samme dag, 1 **svartand** oppholdt seg på Mjøsa utenfor Rambekkvika, Gjøvik, 01.01., 1 **sjørre** på Mjøsa ved Borudkapellet, Lillehammer, 09.12. og 1 **siland** på Mjøsa i Rambekkvika, Gjøvik, 02.02.

Lommer

En **storlom** – som ikke er noen årlig vintergjest i vårt fylke – ble sett på Mjøsa ved Fjellhaug, Østre Toten, 20.12.

Dykkere

Som i mange tidligere vintrer ble det registrert **dvergdykker** på Begna ved Bagn, Sør-Aurdal. Denne gang 2 ind. 15.12.

Skarver

Mesteparten av høstens **storskarver** trakk ut av fylket i løpet av november. På Hunderfossdammen, Lillehammer, ble 1 ind. sist sett 24.11. Under årets vannfugltelling ble ialt 8 ind. sett på disse stedene: 1 ind. Mjøsa sør for Totenvika, 20.12., 5 ind. Randsfjorden ved Eid, Gran, 27.12., 1 ind. Dynnholmskjæret i Randsfjorden, Gran, 27.12. og 1 ind. Randsfjorden ved Jevnaker 27.12.

Hegrer

Bare to observasjoner av gråhegre denne gang: 1 ind. langs Mjøsa ved Hensvoll, Østre Toten, 25.12. og 1 ind. Askjuntjern/Hohlebekken, Gran, 13.12.

Rovfugler

Havørna uteble heller ikke denne vinteren. Vi har denne gang fått inn et foto av 2 ad. fugler i sirkelflukt over Ofossen i Skjåk 24.01. Videre 1 ungfugl langs Lågen ved Tretten, Øyer 16.12. og 1 eldre fugl ved Elstad i Ringebru samme dag, 1 ind. Mjøsa ved Lillehammer 25.11. og 1 eldre fugl i Lågendeltaet 13.01. Dessverre endte nok en av disse fuglene sine dager på jernbanelinja ved Ensby i Øyer, der restene av 1 ind. ble funnet 02.02. Høstens gode smånagerår er nok forklaringen på at 1 **fjellvåk** ble sett under svært vinterlige forhold i Lordalen, Lesja, 17.12. og på Dovrefjell, Dovre, 29.01. Sistnevnte jaktet langsmed jernbanelinja. Vi må også ta med et par observasjoner av **jaktfalk**. Først 1 ind. som mobbet ei kongeørn over Gjendeosen, Vågå, 26.12. og dernest 1 ungfugl sittende på en nylig drept orrhane i vegen opp mot Goppollsetra, Ringebru, 13.01. (fotobevis fra bilvindu).

Riksefugler

En av periodens store godbiter ble 1 **vannrikse** i et bløtt parti ved Vinstraelva, Nord-Fron, 20.11. I Røykenvika, Gran, hadde henholdsvis 6, 7 og 6 **sothøner** tilhold 08.12., 27.12. og 12.02.

(Vannrikse - Foto: Svein Bekkum)

Måker

Vannfugltellingen i siste halvdel av desember resulterte i 110 fiskemåker, hvorav 103 ind. Mjøsa ved Gjøvik 20.12. Ellers 3 ind. Mjøsa mellom Kapp og Hensvoll, Østre Toten, 20.12., 3 ind. i Totenvika 25.12. og 1 ind. vestsida av Randsfjorden mellom Tangen og Jevnaker, Jevnaker, 27.12.

(Grønlandsmåke - Foto: Bjørn Harald Larsen)

Desembertellingen av gråmåke endte opp med bare 136 ind. som er godt under gjennomsnittet for de siste ca. 20 årene. Flest ind. ble sett i Lågendeltaet med ca. 100 ind. 25.12. Videre 13 ind. Mjøsa ved Gjøvik 20.12., 3 ind. Mjøsa mellom Kapp og Hensvoll, Østre Toten, 20.12. og 25.12., 14 ind. i Totenvika 25.12., 2 ind. Mjøsa mellom Totenvika og Akershus grense, Østre Toten, 20.12. og 4 ind. utosen av Randsfjorden, Jevnaker, 27.12. Utenom vintertellingene ble det registrert store antall i Lågendeltaet i november/desember med opptil min. 1300 ind. 09.12., samt 10 – 15 ind. 10.02. I Rambekkvika, Gjøvik, innfant det seg store flokker i løpet av januar med ca. 700 ind. 30.01. som største enkeltobservasjon. Så over til godbitene: På Mjøsa ved Gjøvik ble både 1 grønlandsmåke og 1 polarmåke observert 30.01. og 02.02. Sistnevnte var også på plass 10.02.

Alkefugler

Etter høstens storinvasjon av **alke** var det spennende å se om noen ble igjen mot vinteren. Under årets vannfugltelling fant vi 2 ind. i nordlig flukt langs Randsfjorden ved Nordbytangen, Jevnaker, 27.12. Vårt første vinterfunn av arten.

Duer

Vi tar med ei sein **ringdue** fra Steinberg Bygdemuseum, Vestre Toten, 23.11. og en vinterobservasjon fra Kapp, Østre Toten, 03.02. Videre 1 **tyrkerdue** ved Rådhuset i Lena, Østre Toten, 29.01., 4 ind. mellom Haug og Nordlia, Østre Toten, 03.02. og 2 ind. ved Søndre Park, Lillehammer, 07. eller 08.02. Her tar vi også med disse observasjonene fra forrige periode: 1 ind. på Lesja 07.09., 1 hekkende par i Sletten boligfelt, Dovre, på sommeren, hvor 1 – 2 ind. hadde fast tilhold utover senhøsten og på førjulsvinteren, 1 ind. Lier gård ved Jørstadmoen, Lillehammer, i begynnelsen av november.

Ugler

Vi starter med hørt **hubro** fra et elvejuv i Vågå i januar og fortsetter med ei sikker **snøugle** i fjellet ovenfor Bjøknesetra i Lordalen, Lesja, 17.12. Ei **hawkugle** er innmeldt fra Fjorda-området, Gran, 01.01. Et **kattuglepar** har hatt fast tilhold ved Gildesvollen, Ringebu, på høsten og vinteren. Videre skal 1 ind. være hørt ved Øyer kirke på høsten og på Vingnes, Lillehammer, 18.01,

(**Jordugle** - Foto: Eldar Oddbjørn Eggen)

1 dødt ind. funnet nord i Lågendeltaet 23.12. og 1 ind. hørt fra samme område 06.02., 1 ind. hørt på Kapphøgda, Østre Toten, 08.02. og 12.02. i Ringdalslinna på Skiaker, Gran, ble 2 ind. registrert 25.01., ellers 1 ind. hørt i Hohledalen på Tingelstad, Gran, 25.01. og 08.02. og i Julibakka, Gran, 23.01. En av periodens mest spesielle observasjoner ble nok 1 **jordugle** i dyp snø ca. 900 moh. i Lundadalen, Skjåk, 08.01.

Spetter

Flere gråspetter har dukket opp ved foringsplasser; 1 ind. med fast tilhold på sagbruket ved Slangen i Skåbu, Nord-Fron, på høsten og vinteren, 1 ind. ved Hornsjø Høyfjellshotell, Øyer, 22.12., 1 ind. i Sjøseterlia, Lillehammer 30.11. og 03.12., samt 2 ind. samme sted 25.01., 1 ind. ovenfor Vingnes, Lillehammer, 02.12., 1 ind. med fast tilhold i Saksumsdalen, Lillehammer, på høsten og vinteren, 1 ind. ved Vassjøtjern, Lunner, 12.02. Av grønnspett er det bare innmeldt 1 ind. ved Rustad Nedre, Østre Toten, 10.12. og 23.12. Enkeltind. av dvergspett er rapportert fra grenseområdet mellom Lesja og Dovre 01.01., i Øyer Midtbygd ved Juletider, ved Rinnas utløp i Vingrom, Lillehammer, 24.11. og på foringsplass i Aurdal, Nord-Aurdal, i januar.

Sidensvans/gjerdsmett

Etter en høst med svært lite bær har **sidensvansen** vært nesten helt fraværende. 63 ind. ved Strandtorget på Lillehammer 20.12. er største observasjon. For **gjerdsmetten** må nok den kalde førjulsvinteren og snømengdene ta hovedskylden for færre observasjoner enn vanlig. Her meldes om 1 ind. ved Rådhuset på Lena, Østre Toten, 07.01., 1 ind. ved skytebanen på Raufoss, Vestre Toten, 22.11., 1 ind. sør for Raufoss, Vestre Toten, 31.01., 1 ind. langs Vigga i

Brandbu, Gran, 01.12., 1 ind. ved Askjuntjern, Gran, 23.12., 1 ind. i Røykenvika, Gran, 12.02. og 1 ind. ved Lunner idrettsplass, Lunner, 26.12.

Troster

Det er lenge siden vi har hatt en vinter med så lite trost. En **svarttrost** med uregelmessig tilhold ved en foringsplass Gildesvollen, Ringeby, på senhøsten og vinteren er eneste rapport så langt. Av **gråtrost** har vi fått inn 1 ind. fra Vinstra, Nord-Fron, 18.01., i Lillehammer 30.12., 2 ind. Hunnselvas utløp, Gjøvik, 20.12., 1 ind. Faulkald på Kapp, Østre Toten, 30.12. og 1 ind. på Kapp, Østre Toten, 12.01.

Varslere

Enkeltfugler av **varsler** er observert i bjørkebeltet ovenfor Dombås, Dovre, 27.01., på Fjellhaug, Østre Toten, 25.12. og ved Vassjøtjern, Lunner, 16.12. Vi tar også med et par funn fra forrige periode: 1 ind. på Vinstra, Nord-Fron, 22.10. og 1 ind. ved Nysetra, Lillehammer, i midten av oktober.

Kråker

1 **nøttekråke** ved Vassjøtjern, Lunner, 27.01. **Kornkråke** er sett i Nordenga, Vestre Toten, med 1 ind. 27.01. og min. 2 ind. på Lena, Østre Toten, 07.02.

Finker

Vinterens eneste melding om **bjørkefink** er 1 ind. Moen, Gran, 27.01. **Stillits** har vist seg med min. 3 ind. på Kraby, Østre Toten, 16.12., 1 ind. Kapp, Østre Toten, 05.01., 1 ind. Ringstad, Gran, 26.01. og 15 ind. Elnesvika, Jevnaker, 27.12. Fra forrige periode tar vi også med 3 ind. på Jørstadmoen, Lillehammer, 11.11. Vinterens eneste **polarsisik** er rapportert (og fotografert) på Lillehammer 13.02. Avslutningsvis tar vi med en **kjernebiter** fra forrige periode; 1 ind. på Vinstra, Nord-Fron, 20.10.

NORGESFØR
BONDENS TRYGGE VALG

HADELANDS BILLIGSTE SOLSIKKEFRØ !

2770 JAREN 61 33 68 20

ÅRSBERETNING 2007

NORSK ORNITOLOGISK FORENING, AVD. OPPLAND

STYRET 2007.

Leder:	Even Dehli, Gran
Nestleder:	Geir Høitomt, Dokka
Sekretær:	Jon Opheim, Øyer
Kasserer:	Jan Kåre Roang, Lillehammer
Styremedlemmer:	Olav Werner Grimsby, Dovre Bjørn Harald Larsen, Vestre Toten
Varamedlemmer:	Christin Valsjø, Lillehammer Ragnar Ødegård, Lillehammer
Valgkomite:	Per Åge Skålerud (leder) Svein Bekkum Anne Roang
Hujonredaksjon:	Per Åge Skålerud
Revisor:	Knut Holmen
Rapport- og Sjeldenhetskomite:	Jon Opheim Sverre Lundemo Bjørn Harald Larsen
Ringmerkingsutvalg:	Even Dehli
Vinteratlas:	Bjørn Harald Larsen
Tur- og møtekomite:	Ragnar Ødegård Hans Sagstuen Per Bådshaug
Landsstyrerepresentant:	Even Dehli Geir Høitomt (vararepresentant).

ÅRSMØTET

Årsmøtet ble avholdt på Bjørns Kro på Vingnes 03.02.07. 14 medlemmer deltok. Referat fra årsmøtet finnes i Hujon nr. 1, 2007. Etter årsmøtet kåserte Svein Bekkum med flotte bilder fra turer i skog og mark. Her med 20 frammøtte.

STYREMØTER

Det er i 2007 avholdt 7 styremøter:

Lismarka:	04.01.
Raufoss:	08.03.
Dokka:	25.04.
Nord-Fron:	31.05.
Fokstua, Dovre:	25.08.
Øyer:	11.10.
Gran:	29.11.

Styret har behandlet 114 saker.

MEDLEMSMØTER

I tillegg til årsmøtet (03.02.) er det i 2007 avholdt 3 medlemsmøter:

- Gran 15.02. Vidar Selås kåserte om skogsrovfugler. 25 deltakere.
- Vertshuser V-E-6 på Biri. Felles med NOF/Hedmark. Håkon Heggeland kåserte om fugleliv i Øst-Finnmark. 34 fram møtte (12 fra Oppland).
- Medlemmenes aften på Bjørns Kro, Vingnes, 18.10. Medlemmer viste bilder. 12 deltakere.

TURER/ORGANISERTE REGISTRERINGER

Det er arrangert 11 turer/foreningsaktiviteter i løpet av året:

- Tur i Dokkadeltaet 05.05. 15 deltakere.
- Tur i Rosetgrenda på Raufoss i samarbeid med Åsen miljølag 05.05. 23 deltakere.
- Tur langs Vigga i Gran 13.05. 37 deltakere.
- Tur på Maihaugen 20.05. 17 deltakere.
- Tur langs Mesnaelva i samarbeid med Lillehammer og Omland Turistforening 29.05. 11 deltakere.
- Tur til Fokstumyra og den nyetablerte ringmerkingsstasjonen her 25.08. 6 deltakere.
- Trane- og grågåstelling 15. – 16.09. 11 deltakere.
- Tur til Utsira 27. – 30.09. 5 deltakere.
- Den internasjonale fuglehelga 06. – 07.10. 9 deltakere.
- Tur til Mjøsbrua sammen med NOF/Hedmark 13.10. 5 deltakere (bare 1 fra Oppland).
- Vannfugltellingene siste halvdel av desember. 24 deltakere.

MEDLEMSBLADET HUJON

Hujon har i 2007 fått en betydelig standardheving etter omlegging av trykking og bildebruk. For første gang kan vi presentere fargebilder i medlemsbladet. Per Åge Skålerud har gjort en god jobb og det har kommet mange positive tilbakemeldinger. Det er utgitt 4 nr. på tilsammen 400 s. Stofftilgangen har vært bra, men som tidligere er det ønske om å ”myke opp” bladet med flere småartikler og lettere stoff.

NRK OPPLANDSRADIOEN, LOKALRADIOENE, DISTRIKTSAVISER OG LOKALPRESSEN

Flere av medlemmene har deltatt i ulike innslag om fugl og fuglevern. Mange av våre uttalelser har også vært referert i pressen i løpet av året.

KONTAKT MED SKOLEVERKET.

Foreningsmedlemmer har som i tidligere år stilt opp som turledere for skoleklasser/ barnehager på ulike fuglelokaliteter. To skoleklasser (4. og 5. klasse) ble guidet rundt i Dokkadeltaet i april, to barneskoler og 1 barnehage var med på ringmerking på Gran i mai/juni og skoleklasser fra Dovre på tur til Fokstumyra Ringmerkingsstasjon i oktober.

RINGMERKING

Resultatet for 2007 er i overkant av 3000 ringmerkete fugler, som er en god del under fjoråret. Årsrapport vil bli publisert i Hujon.

LITTERATURSAMLINGEN

Vår samling av fuglelitteratur for Oppland teller minst 1800 titler. Dette omfatter artikler, rapporter og bøker. I tillegg kommer tidsskrifter fra andre fylker, samt større oppslagsverk.

REGISTRERINGER/RAPPORTER/PROSJEKTER

- Registreringer i Hynna naturreservat, Gausdal, på oppdrag fra SNO. Rapport under utarbeidelse.
- Registreringer i Fluberg naturreservat, Søndre Land, på oppdrag fra SNO. Rapport under utarbeidelse.
- Ornitologisk rapport for Hovstjern naturreservat, Jarevatnet naturreservat og Røykenvika fuglefredningsområde i Gran. Oppdrag for SNO. Rapport på 54 s.
- Stort registreringsopplegg på jaktfalk. Samlerapport på 88 s.
- Registreringer og kontroll av hønsehaukreir, spesielt i Gudbrandsdalen. Har bl.a. påvist flere reir for grunneiere og Mjøsen Skog – for at disse skal unngå hogst.
- Registreringsprosjekt på horndykker etter henvendelse fra NOF sentralt. Rapport er under utarbeidelse.
- Vi har deltatt i terrestrisk overvåking (TOV-prosjektet). Har nå god dekningsprosent i fylket.
- Vi arbeider fortsatt med innlegging av alle LRSK-observasjoner i en egen database. Et meget omfattende arbeid, som trolig kan slutføres i 2008.
- Bokprosjektet Vinteratlas. Liten framdrift i 2007, men vi har fortsatt planer om å komme i mål.

UTTALELSER TIL VIKTIGE SAKER

- Kommunedelplan for Øyer Sør (Hafjellområdet) til 2. gangs offentlig ettersyn. Berører bl.a. viktig bekkekløft.
- Kommunedelplan for Gran sentrum. To høringsrunder. Kontroversiell i forhold til to naturreservater.
- Oppstart av reguleringsplan i søre del av Lågendeltaet. Gang og sykkelveg på fylling i strandsonen ut mot naturreservatet.
- Utbyggingsplaner ved Hunderfossen, Øyer/Lillehammer. Hekkeplass for bl.a. truet rovfuglart i området.
- Kartlegging av verneverdige bekkekløfter i fylket. Vi har kommet med innspill og supplert lista over lokaliteter som bør med.
- Kommunedelplan for Vågåmo. Planforslag til foreløpig offentlig ettersyn.
- Kommunedelplan for Vågåmo. 2. gangs offentlig ettersyn. Stort hotell i vannkanten av viktig våtmarksområde – svært kontroversielt. Vår uttalelse slått stort opp i pressen.
- Kommunedelplan for Venabygdsfjellet. 4. og 5. gangs offentlig ettersyn. Hensyn til bl.a. truede rovfuglarter.
- Reguleringsplan for Sjoga i Lillehammer. Nytt hytteområde – stort areal.
- Islandselva i Sør-Aurdal. Søknad om konsesjon for minikraftverk. Felles uttalelse med Forum for natur og friluftsliv (FNF).
- Høringsuttalelse til 7 nye planlagte barskogreservater i 6 kommuner. Støtter vernet.
- Utvidelser/nye traseer for E-6 mellom Ringeby – Otta. Uttalelse til planprogram. Mange merknader i forhold til våtmarker, truede rovfuglarter m.m.
- Reguleringsplan for skytebane og motorsportsanlegg på Korsåsen i Lillehammer. Mange uheldige sider. Felles uttalelse med Forum for natur og friluftsliv (FNF).
- Henvendelse fra Skumsjøen hyttevelforening i Gjøvik om måkeproblemer. Vi har støttet kommunens avslag på søknad om bestandsregulerende tiltak.
- Varsel om oppstart for reguleringsplan for Kringsjøområdet i Lillehammer. Boligfortetting. Berører områder med stort biologisk mangfold. Felles uttalelse med Naturvernforbundet i Lillehammer.
- Varsel om oppstart for reguleringsplan Nordsetervegen-Kantvegen i Lillehammer. Boligfortetting. Berører områder med stort biologisk mangfold. Felles uttalelse med Naturvernforbundet i Lillehammer.
- Varsel om oppstart om regulering av grustak i Hafjellområdet, Øyer. Nær viktig bekkekløft.
- Varsel om regulering av Mosekertoppen i Hafjell, Øyer. Få konsekvenser.
- Melding om bygging av Rosten kraftverk i Sel. Stort naturinngrep. Vist til bl.a. ca. 30 år med vintertelling av vannfugl i området.
- Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde. Verneforskrifter og revidert forvaltningsplan. Bl.a. pekt på ferdsel og hensyn til hekkeplass for truet rovfuglart.
- Kommunedelplan for Kvittfjell i Ringeby. Truer en kongeørnlokalitet.
- Planlagt 21 m høy bredbåndmast på Vålåsjøberget på Dovre. Kontroversiell i forhold til hekkende rovfugl.
- Planlagt alpintrase og turløyper i bekkekløft nær Hafjell i Øyer. Avsatt som naturområde i kommunedelplanen. I strid med planbestemmelsene.

ANDRE OPPGAVER

- Vi har deltatt aktivt i verneplanen for utvidelse av Ormtjernkampen og har bl.a. vært representert i referansegrupper (Etnedal/Nord-Aurdal og Nordre Land).
- Vi var representert på Norsk Ornitologisk Forening sitt 50 års jubileum på Jæren 27. – 29.04.
- Vi var representert i NOF sitt faunaseminar i Stjørdal 26. – 27.10.
- Vi har deltatt ”gulpebolleseminar” på Lillehammer (bestemmelse av innhold i gulpeboller).
- Vi har bidratt med opplysninger om truede fuglearter i Oppland, etter henvendelse fra Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen.
- Vi arbeider med skilting om klatreforbud for en vandrefalklokalitet. Årets hekking ble spolert av klatrere.
- Vi har støttet opprettelsen av Fokstumyra Ornitologiske stasjon med kr. 2 000,- og vil arbeide for å styrke bemanningen.
- Vi har gitt tilsagn om kr. 10 000,- til anlegg av dam på Land Museum.
- Foreninga har gått til innkjøp av GPS til bruk for bl.a. stedfesting av viktige lokaliteter som skal ivaretas, for eksempel hønsehaukreir.

MEDLEMSOVERSIKT

Det er i 2007 kjørt ei stor vervekampanje med 100 nye medlemmer som resultat. Ved utgangen av 2007 hadde vi 311 betalende medlemmer.

KONTINGENT FOR 2007

Hovedmedlem:	kr. 150,-
Hovedmedlem u/18 år:	kr. 50,-
Familiemedlem:	kr. 10,-
Kollektivt medlem:	kr. 250,-
Abonnement:	kr. 100,-

Øyer, 04.02.2008

Jon Opheim (sekretær)

ÅRSMØTEREFERAT

NORSK ORNITOLOGISK FORENING, AVD. OPPLAND

Sted: Bjørn`s Kro, Vingnes på Lillehammer.
Dato: 7. februar 2008.
Frammøtte: 13 stk.

Sak 1. Åpning/godkjenning av innkalling.

Godkjent.

Sak 2. Valg av referent og møteleder.

Henholdsvis Even Dehli og Jon Opheim.

Sak 3. Årsberetning 2007.

Gjennomgått av leder. Godkjent med små endringer/tilføyelser. Det ble ellers kommentert at foreningen har hatt stor aktivitet på turarrangementer, registreringsprosjekter og saker til uttalelse, men få medlemsmøter.

Sak 4. Regnskap 2007.

Gjennomgått av leder. Få merknader. Godkjent.

Sak 5. Kontingent 2009.

Det ble stemt over to forslag: 1) Heve årskontingenten med kr. 10,- og 2) uendret kontingent. Uendret kontingent ble vedtatt mot 1 stemme.

Sak 6. Valg av styre.

Gjenvalg på alle som sto på valg. Styret har dermed denne sammensetningen:

Leder: Even Dehli, Gran (på valg 2009).
Nestleder: Geir Høitomt, Dokka (på valg 2009).
Sekretær: Jon Opheim, Øyer (på valg 2010).
Kasserer: Jan Kåre Roang, Lillehammer (på valg 2009).
Styremedlemmer: Olav Werner Grimsby, Dovre (på valg 2010).
Bjørn Harald Larsen, Vestre Toten (på valg 2010).
Varamedlemmer: Christin Valsjø, Lillehammer (på valg 2009).
Ragnar Ødegård, Lillehammer (på valg 2009).

Sak 7. Valg av revisor.

Gjenvalg på Knut Holmen.

Sak 8. Valg av valgkomite.

Gjenvalg på Per Åge Skålerud (leder), Svein Bekkum og Anne Roang.

Sak 9. Forslag til årsmøtet.

Ingen innkomne forslag.

Åpent møte

Etter årsmøtet hadde Inger Jostein Øien fra NOF-kontoret i Trondheim to svært interessante kåserier. Først om det internasjonale dverggåsprosjektet, der vi fikk meget god innsikt i denne globalt truede gåsearten sitt levesett, trekkveier og ikke minst trusselfaktorer – her med jakt som den aller alvorligste.

Senere på kvelden fikk vi god innføring i et mange årig kattugleprosjekt i Nord-Trøndelag. Mye ny viten, bl.a. at kattugla jakter i skog og ikke ute i det åpne kulturlandskapet.

En vellykket kveld for 16 frammøtte, der de med lengst vei neppe kom seg hjem før etter midnatt.

Jon

OPPROP !

KATTUGLE- KASSEPROSJEKT !

**VIL DU VÆRE MED PÅ Å SETTE OPP KASSER FOR KATTUGLE I
OPPLAND?**

**VIL DU BESØKE OG PASSE PÅ KASSER I DITT NÆROMRÅDE?
SPESIELT AKTUELLE OMRÅDER ER HADELAND, LAND, TOTEN,
GJØVIK, LILLEHAMMER, LOM/LESJA OG VANG I VALDRES.**

**PROSJEKTET ER ETTER MØNSTER AV TILSVARENDE ARBEID SOM
NORD- OG SØR-TRØNDELAG HAR DREVET I MANGE ÅR. VED HJELP
AV KASSER, RINGMERKING, BLOD- OG FJÆRPRØVER OVERVÅKER
DE VERDENS NORDLIGSTE KATTUGLEBESTAND. SAMMEN MED
DEM KAN VI DEKKE EN STREKNING FRA JEVNAKER TIL
NORDLAND!**

DETTE ER NATURVERN I PRAKSIS!

PROSJEKTET HAR SØKT STØTTE FRA VILTFONDET.

TA KONTAKT MED PROSJEKTLEDER EVEN DEHLI.

TUR PROGRAMMET for våren 2008

Dokkadeltaet:

april/mai

Blir annonsert nærmere i Oppland Arbeiderblad

Kontaktperson: Geir Høitomt tlf. 90 63 46 94

Rosetgrenda på Raufoss: (morgentur)

Lørdag den 5. eller 12. mai

Turleder: Bjørn Harald Larsen tlf. 611 90385

Maihaugen i Lillehammer: (morgentur)

Søndag den 11. mai kl. 07.00

Turleder: Jon Opheim tlf. 612 74305 og 90 50 37 06

Sølvsberget – Skirstadtjernet:

Søndag den 18. mai kl. 08.00

Oppmøte på parkeringsplassen sør for Sølvsberget.
Mange kulturlandskapsarter og vannfugler. – Kanskje blir det også
mulighet for å se på ringmerking ved tjernet.

Turleder: Even Dehli, tlf. 97 50 99 11

Tur langs Mesnaelva i Lillehammer:

Tirsdag den 20. mai kl. 17.30

Oppmøte ved Kroken. – I samarbeid med Lillehammer og Omland
Turistforening.

Turleder: Jon Opheim tlf. 612 74305 og 90 50 37 06

Nattravn-tur til Fetsund-området:

Fredag den 6. juni (på natt)

Øyvind Hagen fra Rælingen vil gaide oss.

Værforbehold og påmelding senest onsdag den 4. juni til

Kontaktperson Per Åge Skålerud tlf. 611 93968 eller 93 08 09 16

ÅRSMØTET

Av Per Åge Skålerud

Torsdag den 07.02.2008 var det igjen duket for nok et årsmøte. Og som tradisjonene har vært de siste årene ble også dette årsmøtet avviklet på Bjørn`s Kro i Vingnes. Selve årsmøtet ble kjapt og greit gjennomført. Etterpå var det foredrag ved Ingar Jostein Øien. Han kommer fra NOF – sekretariat i Trondheim. Hovedtema var **DVERGGÅSA**, men han hadde også noen ord å si

om **KATTUGLE** - prosjektet i Trøndelag. Med foredragsholderen kunne jeg telle opp 17 personer, et antall som må sies og være akseptabelt sånn på en torsdagskveld. Selvsagt hadde det vært og håpet på at enda flere hadde benyttet anledningen til å ta del i kveldens interessante temaer.

Even i ivrig prat med foredragsholder Ingar Jostein Øyen. – Kanskje er det kattugle som er temaet. Over ser vi at Jostein får en liten påskjønnelse for sitt foredrag. (Fotos: Hans Sagstuen)

B-POST
Returadresse:
NOF avd. Oppland
Postboks 18
2880 Dokka

